

Sosiaalityö Januksessa: sukupolvia, fraktaaleja ja rajanylittäjiä.

Tieteellinen keskustelu vuosina 1992–2001.

Tero Johannes Meltti

Pro gradu –tutkielma

Helsingin yliopisto

Valtiotieteellinen tiedekunta

Sosiaalipolitiikan laitos

Huhtikuu 2002

URN:NBN:fi-fe20031181

Sisällys

1 JOHDANTO	2
2 VIITEKEHYKSEN VIRITTELYÄ	4
2.1 TIETEELLISIÄ TEKSTEJÄ TUTKIMASSA	5
2.2 SOSIAALITYÖ TIETEENALANA.....	6
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	9
3.1 TUTKIMUSONGELMA	9
3.2 JANUS TUTKIMUSAINEISTONA	10
3.3 TUTKIMUSMENETELMÄT JA -PROSESSIT	15
3.4 OPISKELIJAN DILEMMA.....	17
4 YLEISKUVAN HAHMOTTAMISTA	20
4.1 MÄÄRÄLLISTÄ KUVAILUA	20
4.2 VAIKEUKSIA SOSIAALITYÖN HALTUUNOTOSSA	24
5 SOSIAALITYÖN TIETEELLINEN KESKUSTELU	30
5.1 SOSIAALITYÖ IRTAUTUU SOSIAALIPOLITIIKASTA	33
5.2 NAISNÄKÖKULMAINEN SOSIAALITYÖ VS. MIESNÄKÖKULMAINEN SOSIAALITYÖ	37
5.3 KOLMAS SUKUPOLVI	42
5.4 SOSIAALITYÖN TUTKIMUKSEN KENTTÄ	49
6 POHDINTA	51
6.1 TUTKIMUSPROSESSIN REFLEKTOINTIA.....	51
6.2 PÄÄTELMÄT	53
6.3 KESKUSTELUN AVAUKSIA	56
LÄHTEET	61
LIITTEET	80

1 Johdanto

Kiinnostukseni sosiaalityön¹ tieteellistä keskustelua kohtaan syntyi, kun huomasin, että sosiaalityön tiedeyhteisö vaikutti käyttävän ja ymmärtävän toistensa ajatuksia varsin eri tavoin. Merkittäväksi käännekohtaksi tutkielmani aiheenvalinnassa sekä tutkimusaineiston rajauksessa nousivat ristiriitaiset havainnot, joita tein lukiessani Kirsi Juhilan (2000, 151) ja Mirja Satkan (2000a, 184) sosiaalityötä käsitteleviä kirjoituksia sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehdessä Januksesta. Sekä Juhilan että Satkan kirjoituksissa viitataan Synnöve Karvisen (1996, 68) väitöskirjaan, mutta kun Karvinen käyttää reflektiivisyyden käsitettä, se on Juhilalla ja Satkalla kääntynyt refleksiivisyydeksi.

Olin havainnut ristiriitaisuuden, joka selvästikin vaati tarkempaa paneutumista asiaan. Minun oli päätettävä, jatkanko sosiaalityön käytäntöihin liittyvän tutkielman suunnittelua samanaikaisesti tietoisena siitä, etten ymmärrä, mistä sosiaalityön tieteellisessä keskustelussa on kysymys, vai yritänkö muodostaa itselleni jäsentyneemmän käsityksen aiheesta. Valitsin jälkimmäisen vaihtoehdon. Päätin etsiä vastauksia heränneeseen ihmettelyyn tavoittelemalla sekä kokonaiskuvaa että erilaisten suhteiden hahmottamista suomalaisessa sosiaalityön tieteellisessä keskustelussa.

Koska olin ollut jo ennen havaintoani ymmälläni reflektiivisyyden ja refleksiivisyyden merkityksistä, aloitinkin tutkielman teon selvittämällä, mitä eri käsitteillä tarkoitetaan sekä mihin ne liittyvät. Suomalainen reflektiivisyyden ja refleksiivisyyden käsitteiden ristiin käyttäminen vaikuttaa kansalliselta erityispiirteeltä. Tällä hetkellä ymmärrän refleksiivisyyden sosiologisesti itseensä viittaavuutena ja itsetietoisuutena (mm. Woolgar 1988; Beck, Giddens & Lash 1995). Reflektiivisyyden ja reflektion liitän totuttujen sekä turvallisten käsitysten kyseenalaistamiseen (Castoriadis 1997, 268–270; myös mm. Mezirow 1995, Karvinen 1996; Fook 2000).

Tutkielmassani hahmotan vuosina 1992–2001 käytyä suomalaista sosiaalityökeskustelua Sosiaalipoliittisen yhdistyksen julkaiseman sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehden Januksen avulla. Nivon käydyn keskustelun osaksi sosiaalityön tieteellistä keskustelua keinotekoisin kiintopistein ja käsittein, joiden avulla muodostan kokonaiskuvan

¹ Kirjoittaessani sosiaalityöstä ilman tarkennuksia tarkoitan sosiaalityötä tieteenalana. Käsitellessäni sosiaalityötä yhteiskunnallisena toimintana, koulutuksena tai tieteenalana samanaikaisesti tai painottaen jotakin sosiaalityön merkitystä erityisesti tarkennan, mitä sosiaalityön eri merkitystä tarkoitan ko. tilanteessa (vrt. Eskola 1982).

keskustelusta sekä hahmotan siinä tapahtuneita erilaisia muutoksia. Tavoitteenani on kehityskulkujen ja ulottuvuuksien kuvailun lisäksi selittää perustellusti tapahtuneita muutoksia.

Olen vakuuttunut siitä, että sosiaalityön tieteellinen keskustelu ansaitsee osakseen empiriaan pohjautuvia perusteluja sekä ajatuksia siitä, missä tällä hetkellä olemme, mistä olemme tulossa ja mihin kenties olemme menossa. Muutosten hahmottaminen on aina vaikeaa, varsinkin kun ne ovat lähellä nykyhetkeä, jolloin tekemämme tulkinnat kehityskuluista sekä niiden suunnista ovat erityisen epävarmoja. En pyri absoluuttisen ja korkeimman totuuden löytämiseen tai paljastamiseen sosiaalityön tieteellisestä keskustelusta. En voi toisaalta kieltää sitä, etteikö tavoitteenani ja eräänä keskeisistä motiiveistani olisi vaikuttaa lukijan käsitykseen sosiaalityön tieteellisestä keskustelusta. Jos saan lukijan tarkistamaan aiempia käsityksiään sosiaalityön tieteellisestä keskustelusta olen onnistunut tutkielmassani.

2 Viitekehysten virittelyä

Sosiaalityön tieteellisiä tekstejä julkaistaan, lainataan, tulkitaan ja päntätään Suomessa enemmän kuin koskaan aiemmin (Satka & Karvinen 1999; Karvinen, Pösö & Satka 2000, 5; vrt. Marin et al. 1994, 77). Osa teksteissä esitetyistä ideoista jää elämään, toiset kuihtuvat pois. Kiinnostukseni kohteena on sosiaalityö tekstien ja käytäntöjen kokoelmana, joka elää teksteissä ja tekstien välityksellä (Parker & Shotter 1990, 15; Keränen 1996, 109, 112-113.), mutta kommunikoi ja vaikuttaa siihen millaiseksi todellisuus muotoutuu (vrt. mm. Bourdieu 1998, 47-83; Smith 1999; Flyvbjerg 2001). Muodikkaasti, tai ehkäpä jo hieman myöhästyneenä trendeistä, olisin voinut käyttää dialogin tai diskurssien käsitteitä kuvaamaan Januksen sosiaalityökeskustelua, mutta osuvin suomenkielinen sana tälle tieteen elävyydelle on *keskustelu* (vrt. Hänninen 1990).

Lähtökohtana tutkielmassani on Risto Eräsaaren (1988, 90) havainto sosiaalityön tulevaisuuden tarpeista. Sosiaalityön asettaessa oman kohteensa ja määrittäessä sosiaalityötä koskevan oppinsa ja menettelytapansa, nousee itse tieteellisen ja tutkimuksellisen työn, toiminnan ja ajattelun reflektointi aiempaa keskeisempään rooliin. 1980- ja 1990-lukujen kuluessa sosiaalityö on luonut oman perustansa, jonka seurauksena on mahdollista ihmetellä ja kysyä, miten itse itsensä perustaminen on tapahtunut sekä mitä siitä on seurannut. (Vrt. myös Karvinen 1999b; Satka 1999, 375.)

Tutkielmani Sosiaalityö Januksessa: sukupolvia, fraktaaleja ja rajanylittäjiä on refleksiivistä tieteentutkimusta, jossa tieteenala tutkii itse itseään. Refleksiivinen tieteentutkimus on merkityksellistä tieteenalan itseymmärrykselle ja vahvistumiselle (Keränen 1996, 109, 129-130.), sillä refleksiivisyys voi johtaa reflektioon (vrt. Eräsaari 1988). Aiemmistä sosiaalityökeskustelun kokonaiskuvaa hahmottavista esityksistä tutkielmani poikkeaa perustavanlaatuisesti siinä, että se on ensimmäinen empiiriseen kirjalliseen aineistoon perustuva tutkimus, jossa tarkastelun kohteena ovat lähihistorialliset muutokset ja kehityskulut sosiaalityössä itsenäisenä tieteenalana.

2.1 Tieteellisiä tekstejä tutkimassa

Tutkielmani aiheenvalinta voidaan kyseenalaistaa, sillä vieläkään kaikki eivät sulata sitä, että sosiaalityö olisi oma tieteenalansa (mm. Roos 2001). Vaikka tutkin sosiaalityön tieteellistä keskustelua, en aio määritellä tai pohtia tutkielmassani laajasti sitä, onko sosiaalityö tiedettä tai oma tieteenalansa vai ei. En myöskään aio käsitellä *tiede* sanan useita eri merkityksiä. Sen sijaan suhtaudun käytännöllisesti kysymykseen sosiaalityöstä tieteenä ja tieteenalana. Tutkielmani näkökulmasta sosiaalityö on tiedettä, sillä sosiaalityötä opetetaan Suomessa yliopistoissa itsenäisenä pääaineena ja sosiaalityötä tutkii joukko siihen erikoistuneita tutkijoita. Jos en pitäisi sosiaalityötä tieteenä ja tieteellisenä toimintana, niin sekä kysymyksenasettelultani että koko tutkielmaltani katoaisivat lähtökohdat. (Ylikoski 2001.) Rajaan käsitystäni tieteestä vielä sen verran, että ymmärrän suppeasti tieteeksi tässä yhteydessä vain tiedeyhteisön tuotokset, enkä esimerkiksi sosiaalityöntekijöiden arjessaan kehittämää työmuotoja (esim. Dewey 1984, 159-160).

Tieteentutkimusta tehtäessä on mahdotonta välttyä määrittelemästä tutkijan ja tutkimuksen suhdetta konstruktionismiin. Pyrin sekaantumaan realismi-konstruktionismi akselilla edelleen vellovaan keskusteluun mahdollisimman vähän. Kuten aiemmin tiedettä määrittellessäni menettelin, lähdän konstruktionismi -kysymyksessäkin hakemaan vastauksia tutkielmani kannalta käytännöllisestä näkökulmasta. Tutkielmani on konstruktionistista, sillä tämän hetkisen sekä viimeisten kolmenkymmenen vuoden ajan tieteenfilosofisen ymmärryksen mukaan tieteen tekeminen on sosiaalista ja kulttuurista siinä missä, mikä tahansa muukin ihmisten välinen keskinäinen toiminta. (Vrt. esim. Bourdieu 1998; Collins & Pinch 1998; Ylijoki 1998; Agger 2000; Rosenberg 2000; Ziman 2000.)

Tutkielman teossa olen päättänyt sitoutua, jopa hirttäytymiseen asti, Januksessa vuosina 1992-2001 käytyyn sosiaalityökeskusteluun. Tekemäni valinnan seurauksena erityisen kiinnostaviksi kehkeytyvät aiemmat tutkimukset, joissa on tutkittu tiedeyhteisön ja tiedekulttuurin muodollista luonnetta (esim. Ylijoki 1998), kuten tieteellisissä aikakausjulkaisuissa ilmestyneitä tekstejä. Tutkimusaineiston valintani vuoksi bibliometrinen viiteanalyysi (esim. Kärki 1987; Luukkonen 1990; Kärki & Kortelainen 1996) sekä erilaiset tieteentutkimuksen suuntaukset, joissa tekstit ovat laadullisen analyysin kohteina, osoittautuivat tutkielmani teon kannalta mielenkiintoisiksi sekä tarjosivat mahdollisuuksia valita erilaisista työvälaineistä (vrt. esim. Foucault 1971; ks. Luostarinen & Väliverronen 1991,

73-74; Palonen 1988; Palonen & Summa 1996; Aro 1999; Jokinen, Juhila & Suoninen 1999; Agger 2000).

2.2 Sosiaalityö tieteenalana

Nivoakseni tutkielmani laajemmin osaksi suomalaista sosiaalityön tieteellistä keskustelua kertaan lyhyesti, mitä nykyisin lähes kanonisoidussa asemassa oleva tulkinta kertoo sosiaalityötieteen historiasta ja nykyhetkestä. Suomalaista sosiaalityön tieteellistä keskustelua on pohdittu aiemmin lähinnä osana yleistä sosiaalityökeskustelua tai laajemmin sosiaalityön suhteina sosiaalipolitiikkaan (esim. Hänninen 1990; Matthies 1990; Satka 1995; 1996; 1997; Karvinen 1996; Mutka 1998). Varsinaista sosiaalityön itsensä määrittämää tieteellistä tutkimusta ja keskustelua oli ennen 1990-lukua niukasti verrattuna nykyiseen (Mäntysaari 1990; Satka & Karvinen 1999), joskin kaikki sosiaalityön tiedeyhteisössä eivät allekirjoita tällaista tulkintaa (esim. Raunio 2001). Vielä 1980-luvulla sosiaalityötä määritettiin ja keskustelua käytiin pitkälti sosiaalipolitiikan ehdoilla. 1980- ja 1990-lukujen taitteessa sosiaalityön tiedeyhteisö oli lopulta onnistunut muotoutumaan itsenäiseksi ja vahvistamaan rajojaan suhteessa sosiaalipolitiikkaan. (Vrt. Hänninen 1990; Karvinen et al. 1990; Satka 1997; Mutka 1998.)

Jorma Hännisen (1990) mukaan keskustelu suomalaisesta sosiaalityöstä voidaan jakaa kolmeen aaltoon. Ensimmäinen aalto sijoittuu 1950–1960-luvuille, jolloin keskustelun kohteena oli sosiaalityön ammatillistuminen. Metodikiistaksi kutsuttuna ensimmäisen aallon ajanjaksona väännettiin kättä siitä, mikä on oikeaa sosiaalityötä. Keskeisin kiistan aihe oli se, onko oikeaa sosiaalityötä vanha oikeudellisesti säännelty huoltotyö vai Yhdysvalloista Suomeen tuotu psykologispainotteinen casework. (Vrt. Mäki 1988, 73-81; Satka 1995, 170-188.)

Sosiaalityökeskustelun toinen aalto huipentui 1980-luvun alkuun, jolloin sosiaalityöntekijöiden koulutus akatemisoitiin yliopistoissa tapahtuvaksi. Toisessa aallossa keskeisenä piirteenä oli professionaalisen sosiaalityön ja sen ideologian johdonmukainen sekä perusteellinen kritiikki, jossa sosiaalityö asemoitiin osaksi kapitalistisen riistoyhteiskunnan mekanismeja. (Hänninen 1990, 98-103.) Kritiikin aallonharjana ja puhtaimpana esimerkkinä sosiaalityön lyttäämisestä on pidetty Jari Heinosen (1984) lisensiaattitutkimusta (vrt. Arnkil 1990; 1992a; Hänninen 1990; Matthies 1990; Karvinen 1992; Jokinen et al. 1995; Satka 1996;

Mutka 1998), jossa sosiaalityöllä ei nähdä olevan muuta merkitystä, kuin toteuttaa sille määrättyjä yhteiskunnallisia tehtäviä.

Sosiaalityökeskustelun kolmas aalto kehittyi toisen aallon sisältä. Kolmas aalto mursi toisen aallon 1980-luvun puolessa välissä, jolloin keskustelun teemoiksi nousivat sosiaalityön ammatillisten menetelmien sekä organisaatioiden tutkiminen ja kehittäminen. Sosiaalityötä ei enää nähty mustavalkoisesti pelkästään negatiivisessa valossa kapitalistisen järjestelmän tahdottomana käskyjen toteuttajana, vaan sosiaalityöllä itsellään oli myös pelivaraa siihen miten sosiaalityötä tehtiin. Akateemisessa keskustelussa kolmannen aallon myötä keskiöön nousivat erilaiset ”realistisesti” sosiaalityöhön suhtautuvat tutkimukset (Hänninen 1990, 126-131) kuten kehittyvän työntutkimuksen hankkeet (mm. Karvinen 1987; Arnkil 1990; 1991.) sekä sosiaalityön käytäntöjen perustutkimus (mm. Lehto 1991; Mäntysaari 1991).

Sosiaalityön ”realistisen” tutkimusohjelman periaatteiden mukaan:

- a) Sosiaalityötä ja sen olemusta ei pyritä ottamaan samanaikaisesti yhdellä kertaa kokonaisvaltaisesti haltuun.
- b) Tutkimuksessa on luovuttava yhden tieteen tai teorialatradition monopolisointivaatimuksesta.
- c) Sosiaalityötä lähestytään useista eri näkökulmista sekä ylhäältä järjestelmästä päin että sosiaalityöntekijän vinkkelistä, ja jätetään tilaa eri näkökulmien synteeseille.
- d) Sosiaalityöntekijät pyritään saamaan oman työnsä ja sen ehtojen tutkimuksen piiriin.
- e) Olemassa olevien sosiaalityön professionaalisten, hallinnollisten ja akateemisten myyttien ravistelu sekä tietoisesti tuleminen muista tutkimusta ohjaavista intresseistä ja motiiveista, kuten sukupuolesta.
- f) Realistinen suhtautuminen siihen mitä sosiaalityö on yhteiskunnassa – professiona, järjestelmänä, ideologiana ja oppialana.
- g) Realistinen ja itseään refleктоiva suhtautuminen koko tutkimusohjelmaan. (Hänninen 1990, 130-131.)

Suomessa sosiaalityön tieteellistämistä voidaan Satkan (1997) mukaan jäsentää kolmen keskeisen historiallisen vaiheen avulla. Ensimmäinen tieteellistämisen vaihe liittyi 1930-luvun talouslaman jälkeiseen sosiaalityön oikeudellistamiseen. Huoltotyö sekä huoltotyöntekijän ja asiakkaan suhde määrittyi tuolloin ennen kaikkea juridisesti. Satkan vaiheista kaksi jälkimmäistä asettuu Hännisen (1990) aaltojen kanssa päällekkäisiksi. Toista

tieteellistämisen vaihetta voidaan kutsua sosiaalityön psykologisoinniksi, joka on Hännisen aalloista ensimmäinen eli metodikiistan aika. Kolmantena sosiaalityön tieteellistämisen vaiheena Satka pitää vuoden 1978 sosiaalityön tutkinnonuudistuslainsäädäntöä, jolloin sosiaalityöntekijöiden koulutus muuttui yliopistollisen perustutkinnon tasoiseksi (vrt. myös Eskola 1982; Matthies 1990; 1993; Mutka 1998, 136-147). Satkan kuvaamat vaiheet voi nähdä kansainvälisesti yleisemminkin sosiaalityön ammatillistumiseen liittyviksi (vrt. Kornbeck 1998).

1980-lukua on kuvattu ”anastamisen”, ”sulkemisen”, ”demarkaatiostrategioiden” ja ”-vastastrategioiden” vuosikymmeneksi, jolloin sosiaalityö lunasti paikkansa sosiaalipoliittiselta akateemiselta kentältä hyväksymällä tieteellisen tiedon ylivertauuden suhteessa muihin tietämisen tapoihin (Mutka 1998, 161). Koulutuksen akatemisoitumista on tulkittu myös mies-sosiaalipoliitikkojen vallan ujuttamisena nais-sosiaalityöhön (mm. Satka 2000b, 36-37).

Ulla Mutka (1998) on käsitteellistänyt sosiaalityön nykytilaa – kaikissa sanan kolmessa merkityksessä – puhumalla sosiaalityön neljännestä käänteestä, jossa sosiaalityön on murtauduttava hiljaisuudesta. Sosiaalityö on kohdannut, ja sen on jatkossa kohdattava, perustavanlaatuisia muutoksia sekä kehityskulkuja. Keskeisimpiä näistä muutoksista ovat ympäröivän yhteiskunnan kypsyminen myöhäis-, jälki- tai refleksiiviseksi moderniksi (esim. Beck, Giddens & Lash 1995), asiantuntijuuden kehittyminen diskursiiviseksi ja tilannekohtaisesti rakentuvaksi (esim. Karvinen 1996) sekä tiedon ja tieteen perinteisesti hierarkkisesti rakentuvien suhteiden murtuminen (esim. Gibbons et al. 1994). Jätän nykytilanteen kuvauksen tarkoituksella vajaavaiseksi ja avoimeksi, sillä tulen jatkossa palaamaan siihen useaan otteeseen.

3 Tutkimuksen toteuttaminen

Tutkimusprosessi on tutkielmani kohdalla kestänyt ajallisesti noin puolitoista vuotta. Todennäköisesti ulkopuolisesta tarkkailijasta gradun tekoni on saattanut näyttää jumiutuneelta tai peräti laiskalta, sillä tavoilleni uskollisena olen innostunut useista tutkielmaani liittymättömistä aiheista ja puuhastellut niiden parissa. Itselleni olen perustellut tällaista toimintatapaa sillä, että pohjustan ja taustoitan tutkimusaineiston esiluvun aikana nousseita ajatuksia sekä kysymyksiä, ennen kuin voin kohdistaa koko tarmoni tutkimusongelman kimppuun.

Eräänä tutkimusta muuttaneena ja siihen suuresti vaikuttaneena tekijänä on ollut yhteistyöprojekti professori Synnöve Karvisen kanssa. Yhteistyöprojektin parissa vietin käytännössä huomattavan osan vapaa-ajastani vuoden 2001 kesäkuusta aina joulukuun loppuun asti. Puolen vuoden aikana angloamerikkalainen tieteellis-ammattillinen sosiaalityökeskustelu tuli varsin tutuksi. Tutkielmassani olin alun perin ajatellut suhteuttavani suomalaisen sosiaalityökeskustelun kansainväliseen keskusteluun, jolloin olisin saanut näkyviin Suomessa tapahtuneiden historiallisten muutosten lisäksi kulttuurien välisiä eroja. Päätin luopua kulttuurien välisten muutosten hahmottamisesta, sillä en voinut olla enää varma, mitkä havainnoista olisivat olleet käsialaani, mitkä Karvisen panosta ja mitkä keskinäisten keskustelujemme tuoksinassa syntyneitä. Jättämällä tutkielmasta kansainvälisen kontekstin pois luovun paljosta. Luopumisella saavutan ainakin kaksi etua, joita minulla ei olisi ollut ilman tekemääni rajausta. Ensiksikin, vältän tutkielmassani esitettävien ajatusten sekä keksintöjen tekijänoikeuksiin mahdollisesti jälkeinpäin liitettäviä epäilyjä. Toiseksi, rajaamalla rankemmin tutkimuksen kysymyksenasettelua pystyn toivottavasti tarkempaan, perustellumpaan ja parempaan esitykseen. Vaikka luopuminen harmittaa opin paljon laajojen tekstiaineistojen analysoinnista yhteistyöprojektin aikana. (Vrt. Karvinen & Meltti 2002.)

3.1 Tutkimusongelma

Tutkimusongelmanani on hahmottaa lähihistoriallisia muutoksia suomalaisessa sosiaalityön tieteellisessä keskustelussa. Mielenkiintoni on niissä prosesseissa, joissa sosiaalityön itse itsensä perustaminen tapahtui. Tavoitteenani tutkielmassa on rakentaa tieteellisen keskustelun kontekstin kuvaus, jonka avulla pystyn sijoittamaan itseni kontekstiin.

Onnistuakseni tutkimuksessa määrittelen ensimmäisen ilmestyneen Januksen numeron vuonna 1992 tutkimukseni keinotekoiseksi lähtöpisteeksi suomalaiselle sosiaalityökeskustelulle. Jähmetetystä lähtöpisteestä käsin analysoin tulevien ja menneiden muutoksien välisiä yhteyksiä, jolloin muutokset suhteutuvat aina vertailukohtaan sekä toisiinsa. Sosiaalityön tieteellisessä keskustelussa on useita eritasoisia ja -laatuisia muutoksia, joita voisi kutsua keskustelun juoniksi, elementeiksi, ääniksi tai diskursseiksi riippuen tutkijan valitsemasta teoreettisesta viitekehystä. Muutokset voivat liittyä esimerkiksi tutkimuksen teossa käytettyihin menetelmiin, yleisempiin teoreettisiin teemoihin sekä tiedon tuotannon tapojen uudelleen määrittelyihin. (Palonen 1988.)

Tutkimusongelmaani sisältyvänä ristiriitaisena tavoitteena on luoda lähihistoriallisesta sosiaalityön tieteellisestä keskustelusta selkeä ja perusteltu kokonaiskuva, joka samanaikaisesti suhtautuu itseensä sekä kokonaiskuvien mahdollisuuksiin huvittuneen kriittisesti.

3.2 Janus tutkimusaineistona

Koska mielenkiintoni kohteena on sosiaalityön tieteellinen keskustelu, niin keskeiseksi tutkimusaineiston lähteeksi rajasin Sosiaalipoliittisen yhdistyksen julkaiseman sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti Januksen. Suomalaisen tieteellisen sosiaalityökeskustelun hahmottamisessa ja siinä tapahtuneiden muutosten analysoinnissa olen käyttänyt Januksessa vuosina 1992-2001 julkaistuja sosiaalityötä käsitteleviä artikkeleita, tutkimusraportteja, puheenvuoroja, katsauksia, kirja-arvosteluja, kommentteja sekä pääkirjoituksia. (Liite 1.)

Päädyin Januksen käyttämiseen tutkimusaineistona, sillä lehti on Suomen ainoa edelleen säännöllisesti ilmestyvä tiedeyhteisön itsensä julkaisema sosiaalityön tieteellinen aikakausjulkaisu. Janus on syntymisestään alkaen ollut ja on edelleen vivahteikkain tieteellisen sosiaalityökeskustelun foorumi. Tieteellisten tekstien kaikkein autonomisimpaan alueeseen kuuluvat tiedeyhteisöjen itsensä kustantamat julkaisut, jolloin tiedeyhteisö voi itsenäisesti määritellä lehden julkaisupolitiikan ja toimituksellisen linjan (Luostarinen & Väliaverron 1991, 30-31).

Januksen lisäksi sosiaalityön tieteellisen keskustelun foorumeina ovat toimineet tai toimivat edelleen muun muassa vuosina 1981-1988 säännöllisesti ilmestynyt Sosiaalityöntekijäin Liiton julkaisema Sosiaalityön Vuosikirja (vrt. myös Karvinen toim. 1993; Metteri toim. 1996), sosiaalityöntekijöiden ammattijärjestön Sosiaalityöntekijä –lehti, yhteispohjoismainen Nordisk Sosialt Arbeid sekä lukuisat sosiaalityötä sivuavat tieteelliset aikakausjulkaisut, kuten Yhteiskuntapolitiikka. Vuonna 2002 ilmestyi ensimmäinen Sosiaalityön tutkimuksen seuran ja Sosiaalityöntekijäin liiton yhteistyössä julkaisema kirja Marginaalit ja sosiaalityö, jota voidaan pitää aiempien Sosiaalityön Vuosikirjojen perinteen jatkajana (Juhila et al. 2002). Viime vuosina suomalaiset sosiaalityön tutkijat ovat osallistuneet yhä enemmän kansainväliseen sosiaalityön ammatillis-tieteelliseen keskusteluun (mm. Satka 1995; Kazi, Mäntysaari & Rostila 1997; Jokinen et al. 1999; Karvinen et al. 1999; Satka & Karvinen 1999; Matthies et al. 2001).

Janusta voidaan pitää suomalaisen sosiaalityön tiedeyhteisön kollektiivitajunnan ilmentäjänä useista syistä. Ensinnäkin aikakauslehdissä julkaistuja tekstejä tutkimalla on mahdollista saada tarkastelun kohteeksi parhaalla mahdollisella tavalla tiedeyhteisön heterogeenisyys, mikä ei olisi ollut mahdollista samassa laajuudessa monografioita tai väitöskirjoja tutkimalla. Toiseksi aikakauslehdissä julkaistuissa kirjoituksissa näyttäisi olevan monografioita ja väitöskirjoja enemmän pohdiskelevaa ja keskustelevaa ainesta, jolloin tieteenalan elävyys sekä erilaiset kehityskulut on mahdollista havaita selkeämmin. (Kärki 1987, 31-32; vrt. Kaukonen 1987, 117-118.) Kolmanneksi Januksen synty vuonna 1992 näyttää ajoittuvan sosiaalityön tieteellistymisen perusteiden laajentumisen sekä vahvistumisen aikoihin (vrt. Marin et al. 1994; Mutka 1998). Sosiaalityö toimi Januksen perustamisessa hyvänä kumppanina sosiaalipoliittiselle tutkimukselle Sosiaalipoliittisen yhdistyksen 1970-luvulta julkaistun vuosikirjan muuttamisessa tieteelliseksi aikakauslehdiksi (vrt. Eräsaari 1992).

Januksessa julkaistuissa kirjoituksissa ei ole mitään erityistä korvamerkkiä, jolla sosiaalityön kirjoituksen erottaisi muista lehdessä julkaistuista teksteistä. Olenkin joutunut käyttämään paikoin henkilökohtaista harkintaa siinä, mitkä tekstit ovat osa sosiaalityön tieteellistä keskustelua ja mitkä taas eivät kuulu siihen. Tutkimusaineistossa ovat mukana kaikki ne artikkelit, joissa käsitellään sosiaalityötä joko yhteiskunnallisena toimintana, tutkimuksena tai oppialana. Myös kaikki kirja-arviot, joissa arvostellaan sosiaalityön tutkimusta tai oppikirjoja, ovat mukana. Olen rajannut tutkimusaineistoon kuuluviksi lisäksi kaikki ne tekstit, jotka eivät suoranaisesti käsittele sosiaalityötä, mutta joiden kirjoittaja kuuluu sosiaalityön tiedeyhteisöön tai pyrkii tiedeyhteisön jäseneksi. Sosiaalityön tiedeyhteisöön kuuluviksi olen

määritellyt sosiaalityön opettajat ja tutkijat yliopistoissa. Yliopistojen ulkopuolisten tutkimuslaitosten, kuten Stakesin, tutkijat kuuluvat myös sosiaalityön tiedeyhteisöön. Lopun tiedeyhteisöstä muodostavat henkilöt, jotka sosiaalityön tiedeyhteisö on itse määritellyt kuuluvaksi itseensä. Tällaisesta itsemäärittelystä ovat esimerkkeinä aiemmin sosiaalityön saralla tieteellistä kompetenssia ja statusta hankkineet ihmiset (esim. Eskola 1998; Mäki 1998; 2000).

Vaikeimpia valintoja tutkimusaineistoon kuulumisesta olen joutunut tekemään niiden tekstien kohdalla, joiden aihepiiri, sisältö tai kirjoittajan kuuluminen sosiaalityön tiedeyhteisöön on tulkinnanvaraisempi tutkielmani näkökulmasta. Tulkintatilanteissa olen lukenut tekstin ja arvioinut sen sisältöä. Jos kirjoittaja on sitonut tekstiään edes hieman osaksi sosiaalityöperustaisia lähteitä, niin olen ottanut tekstin mukaan tutkimusaineistoon. Esimerkiksi olen rajannut tutkimusaineistostani ulos Silva Tedren (2001) hoivaa ja ruumiillisuutta käsittelevän artikkelin. Vaikka artikkeli aihepiirinsä johdosta voisi kuulua osaksi tutkimusaineistoani, niin kirjoittajan tekemät viittaukset jättävät mielestäni tekstin irralleen suorista kytköksistä suomalaisen sosiaalityökeskusteluun. Toisaalta olen ottanut mukaan tekstejä, jotka eivät ensisilmäyksellä vaikuta sosiaalityöhön liittyviltä, mutta johon ne kuitenkin nivoutuvat tarkemmin luettuina. Esimerkiksi Antti Kariston ja J.P. Roosin (1995) käsitteikäntely tulee osaksi sosiaalityökeskustelua kommentoidessaan Leena Eräsaaren (1995) väitöskirjassaan käyttämää käsitteen käännöstä.

Vuonna 1999 Januksen toimituksen siirtyessä Tampereen yliopistolta Helsinkiin julkaistujen tekstien luokituksia muutettiin. Käytän tekstien luokittelussa Helsingin kaudella vakiintuneita ilmaisuja; puheenvuorot ja katsaukset ovat ytimekkäästi katsauksia (K), artikkelit ja tutkimusraportit yksinkertaistettiin artikkeleiksi (A) sekä kirjallisuuskatsaukset lyhennettiin kirjallisuudeksi (KA). Tutkimusaineistoni lopullinen rajaus käsittää joitakin kommentteja, pääkirjoituksia sekä teemanumeroissa ilmestyneitä kirjoituksia, jotka eivät ole luokittuneet luonnollisesti Januksen toimituksen toimesta. Kommentit ja pääkirjoitukset olen määritellyt katsauksiksi.

Tutkimusaineisto muodostuu kaiken kaikkiaan 160 erilaisesta dokumentista, jotka mahtuvat valokopioina kahteen turpeaan mappiin. Teksteistä 19 % (31 kpl) on artikkeleita. Kaikki artikkelit sekä osa julkaistuista katsauksista ovat läpikäyneet ns. refereennettelyn, jossa kaksi toimituksen valitsemaa asiantuntijaa arvioi kirjoituksen sekä ehdottaa tai edellyttää käsikirjoitukseen muutoksia. Loput Januksessa julkaistuista kirjoituksista ovat lehden

toimituksen hyväksymiä. Teksteistä 36 % (58 kpl) on artikkeleita vapaamuotoisempia katsauksia. Kirja-arvioita tutkimusaineistossa on 44 % (71 kpl).

Katsaukset ja kirja-arviot ovat vähintäänkin yhtä tärkeitä analyysin kohteita kuin refereemennettelyn läpikäyneet artikkelit, sillä julkaistuissa katsauksissa ja kirja-arvioissa tekstin muoto sekä sisältö ovat artikkeleita vapaampia tieteen teon konventioista. Kirjoittajat ottavat katsauksissa ja kirja-arvioissa reippaammin kantaa sosiaalityön tulevaisuuteen ja muutoksiin.

Pienoinen yllätys minulle oli, että tekemäni mahdollisesti sekavaltakin vaikuttavat tutkimusaineiston rajaukset näyttäisivät vastaavan Kariston (2001) selvitystä sosiaalityön osuudesta Januksessa julkaistuista kirjoituksista. Rajaamani tutkimusaineisto edustaneekin melko tarkkaan kuvitteellista sosiaalityökeskustelun perusjoukkoa, jos tällaista ilmaisua voidaan käyttää.

Januksessa julkaistujen tekstien kirjoittajista naisia oli 61 % (97 kpl) ja miehiä 39 % (63 kpl). Määrällisesti eniten julkaistuja tekstejä oli Tampereen yliopistolta 36% (58 kpl). Helsingin yliopistolta oli 16 % (26 kpl) sekä Jyväskylän yliopistolta oli 16 % (25 kpl). Luvuissa on otettu huomioon kirjoittajien sukupuoli sekä paikkakunta suhteellisesti siten, että esimerkiksi mies- ja naiskirjoittajan yhteisartikkeli tarkoittaa puolikasta mainintaa sekä miehille että naisille. Suhteuttamisella olen tavoitellut useamman kirjoittajan yhteisartikkeleiden vääristävän vaikutuksen häivyttämistä. Olen käyttänyt koko tutkimusaineiston analyysissä edellä kuvaamaani tasapainottamista.

Yllätyksekseni huomasin, että Janusten perusteella en voinut tehdä haluamani laajuista määrällistä analyysia kirjoittajista. Olin ajatellut koodata tietokantaan kirjoittajien akateemiset oppiarvot, ammattinimikkeet sekä yliopistojen laitokset, jolloin olisin voinut käyttää niitä mukana analyysissa. Luovuin suunnitelmasta, sillä valitettavasti Januksen toimituksissa vuosien varrella ei ole välitetty tietojen tarkasta ja huolellisesta toimittamisesta. Oppiarvot vaihtelevat epäjohdonmukaisesti, niin että esimerkiksi filosofian tohtoreista tulee valtiotieteen tohtoreita. Myös erilaisia olennaisia taustatietoja ilmoitetaan kirjoittajista satunnaisesti. En esimerkiksi voinut seurata kirjoittajien taustayhteisöjä kuin yliopistotasolla, vaikka olin toivonut pystyväni laitostasoiseen analyysiin. Mielestäni tietojen puuttuminen ja virheellisyys ovat asioina kiusallisia, sillä Janus välittää huonoa kuvaa itsestään ja edustamistaan tieteenaloista ulospäin. (Vrt. Janus 1993a; 1993b; 1995a; 1995b; 1997a; 1997b; 1999; 2001.)

Valitessani Januksessa ilmestyneet tekstit tutkimusaineistokseni sitouduin erittäin rikkaaseen, mutta läpeensä tulkittuun ja valikoituneeseen aineistoon. Läpikotaisin tulkittu ja valikoitunut, jopa epäluotettava, voivat kuulostaa erikoisilta sanoilta kuvaamaan tieteellisiksi auktoriteeteiksi ja tieteelliseksi tiedoksi perinteisesti koettuja tekstejä. Julkaistut tekstit ovat jo ennen ilmestymistään käyneet läpi useiden eri ihmisten tekemiä valintoja, rajauksia, päätöksiä ja muutoksia. Näiden julkaistuissa teksteissä näkymättömien tapahtumien lisäksi kirjoittamiseen on suhtauduttava tieteentekijöiden ammatillisen urakehityksen kannalta merkittävänä leipätyönä. Lehden päätoimittaja, artikkelien refereet sekä toimituskunnan jäsenet kilpailevat kirjoittajien kanssa samoilla tieteen tekemisen työmarkkinoilla, jolloin heillä on mahdollisuus käyttää asemaansa hyödyksi suhteessa tekstien kirjoittajiin. (Karger 1999; Agger 2000; vrt. myös Palonen 1988, 130-131; Ziman 2000.)

Tutkimusaineiston muodostavat tekstit eivät välttämättä edusta tiedeyhteisön yleistä mielipidettä, sillä tekstit saattavat olla yksipuolinen otos koko tiedeyhteisön näkemyksistä. Tekstejä analysoimalla ei voida tietää kirjoittajien uskomuksia, joihin vaikuttavat niin kirjoittajan tieteellinen tuttavapiiri kuin aamun lehdestä luetut uutiset. (Ylikoski 1998, 263-264.) Toinen tekemistäni valinnoista riippumaton tutkimusaineistoon vaikuttava tekijä on tutkimusten rahoitukseen liittyvät kysymykset. Ainakin Yhdysvalloissa tutkimusrahoituspäätöksiä tehtäessä perinteisen tiedenäkömyksen mukaiset tutkimushankkeet saavat helpommin rahaa kuin vaihtoehtoiset tai kriittiset tutkimukset (esim. Auerbach 2000). Suomessa sosiaalityön tutkimuksen saama Suomen Akatemian rahoitus kasvoi voimakkaasti 1990-luvun alkuvuosien aikana. Akatemian tekemät päätökset ovat osaltaan vaikuttaneet Januksessa julkaistujen tekstien tekemisen mahdollistumiseen kirjoittajien saamien tutkimusapurahojen muodossa. (Vrt. Marin et al. 1994)

Sosiaalityön suomalaista keskustelua hahmottaessani ja analysoidessani käytän Januksessa julkaistujen tekstien rinnalla sekä niitä täydentäen tarpeelliseksi katsomaani suomalaista sosiaalityön tutkimusta ja muita lähteitä. Näin sen vuoksi, että Januksessa julkaistut tekstit eivät elä omaa tyhjiöelämäänsä irrallaan muusta suomalaisesta tai kansainvälisestä sosiaalityön keskustelusta, vaan viittaavat toisaalle tai jatkavat jossakin aiemmin alkanutta keskustelua.

3.3 Tutkimusmenetelmät ja -prosessit

Tutkielmaa tehdessä olen pitänyt mielessäni kolme nyrkkisääntöä. Ensinnäkin yksinkertaiset, selkeät ja huolella suunnitellut työvälineet toimivat todennäköisesti paremmin, kuin monimutkaiset ja epäselvät. Toiseksi ohjeeksi olen ottanut Kari Palosen (1988, 125) suosituksen, jonka mukaan tutkimusstrategia, joka pyrkii saamaan teksteistä irti mahdollisimman kiinnostavia tulkintoja, on kannatettava. Kolmantena tutkimusprosessia ohjaavana ajatuksena olen pitänyt aineiston yhteismitattomuutta. Käyttämäni tutkimusaineisto on yhteismitaton ainakin tutkimuskohteiden, käsitteiden merkitysten sekä tutkimuksen tavoitteiden osalta. Aineistoa ei ole mahdollista arvioida teorianeutraalisti tai jollakin paradigmaista riippumattomalla metodilla. (Ylikoski 2001 soveltaen Kuhn 1970 ja Hacking 1983; myös Margolis 1998; Hacking 1999; Rosenberg 2000.) Näin menetellessäni joudun suhtautumaan jokaiseen kirjoitukseen siten, että se on kirjoittajansa näkökulmasta mielekäs ja sosiaalityötä vahvistava. Ongelmakseni jää ymmärtää, mistä kirjoittajan tai tutkimuksen teon näkökulmasta kulloinkin on kysymys.

Valitsemani tieteen yhteismitattomuus tutkielmani lähtökohtana voidaan yrittää kiistää tieteellisen objektiivisuuden näkökulmasta. Käytännössä kritiikin perusteleva on vaikeaa, sillä yhteismitattomuuden perusajatuksena on juuri se, että erilaisia teorioita voidaan kritisoida ymmärrettävästi vain teorian omista lähtökohdista käsin. Toisista lähtökohdista esitetty kritiikki muodostuu pelkäksi meluksi ja käsittämättömyydeksi. (Vrt. Rosenberg 2000, 160-174.)

Aloitin tutkielman teon lukemalla Januksen vuosikerrat läpi ja valitsemalla sosiaalityöksi määrittelemiäni kirjoituksia. Jo ennen tätä ensimmäistä lukukertaa olin tutustunut osaan tutkimusaineistosta, sillä juuri näistä aiemmista lukukokemuksista tutkielmani aihe lähti kehittymään. Toisella lukukerralla käytin tietoisemmin Foucault -vaikutteista lukutapaa, jonka avulla etsin teksteistä poissulkemisen ja rajoittamisen mekanismeja sekä viitteitä ja perusteluja niiden toiminnasta (Foucault 1971; ks. Luostarinen & Väliverronen 1991, 73-74). Yhdistin Foucaultin poissulkemisen ja rajoittamisen mekanismien etsintään erilaisia retorisia (esim. Palonen & Summa toim. 1996; Aro 1999; Jokinen 1999), diskursiivisia (esim. Palonen 1988; Jokinen, Juhila & Suoninen 1999; Kontio 2000, 61) sekä edellisillä menetelmillä saavuttamieni havaintojen diskurssien taivaaseen katoamisen estäviä ajatuksia (esim.

Bourdieu 1998; Flyvbjerg 2001). Laadullista analyysia tehdessäni kirjoitin muistioita sekä tietokoneelle että mustakantisiin vihkoihin.

Laadullisilla tutkimusmenetelmillä havaitsin tutkimusaineistossa eroja ja muutoksia, mutta en onnistunut luomaan itselleni haluamaani yleiskäsitystä sosiaalityökeskustelusta Januksessa. Löysin kyllä vastakkainasetteluja, mutta löydökseni eivät tyydyttäneet haluani rakentaa aiempaa selkeämpää käsitystä eri teemojen ja teorioiden välisistä suhteista sekä tapahtuneista muutoksista.

Päätin lähestyä aineistoa kahdella muulla lukemisen lisäksi jo peruskoulun ala-asteella oppimallani taidolla, nimittäin laskemalla sekä kirjoittamalla. Kirjoitin Januksessa julkaistujen tekstien lähdeluettelot yhdeksi kokonaisuudeksi. Tähän tekemääni lähdeluetteloon lisäsin kaikki tutkimusaineiston sisältämät viittaukset eri teoksiin. Olin luonut tietokannan, jollaista käytetään viiteanalyysia tehtäessä. Viittaustietokannan lisäksi tein erilaisia luetteloita ja taulukoita, joiden avulla pyrin hahmottamaan kirjoittajan sukupuolen, yliopiston ja kirjoituksen luokituksen välisiä muutoksia. Tekemieni listojen ja taulukoiden avulla pystyin jatkamaan laadullista analyysia haluamaani suuntaan, sillä olin onnistunut luomaan yleiskäsityksen tutkimusaineistosta sekä siitä, millaista sosiaalityökeskustelu oli ollut.

Tutkimusprosessin jatkon kannalta merkityksellistä oli myös se, että tehdessäni taulukoita ja listoja sain uudenlaista tuntumaa tutkimusaineistooni. Vaikka en käyttänyt tilasto-ohjelmia, niin luulen, että tutkielmani sai uusia piirteitä, kun toteutin aineiston määrällistämisen ja lukuistamisen käsin. Suhteeni tutkimusaineistoon ja sen analyysiin muodostui henkilökohtaiseksi. Tutkimusprosessia motivoi myös se, että laskemalla saa aina jotakin konkreettista aikaan.

Viittaustietokannan ja -analyysin sekä erilaiset listat ja taulukot otin *arvioivan tulkinnan* lähtökohdiksi. Arvioivan tulkinnan tavoitteena on koetella aineistossa huomaamiani keskeisiä teoreettisia ideoita ottamalla etäisyyttä itse teksteihin ja kysymällä mitä perusteluja voidaan esittää tekstin sisältämien ajatuksien puolesta ja vastaan. Koettelu tapahtuu keinotekoisessa, mahdollisimman läpinäkyvässä akateemisessa tilassa, jossa arvioiva tulkinta voidaan kohdistaa sekä tekstin sisältämien merkitysten pätevyyyteen että niiden merkittävyyteen. Teorioiden yhteismitattomuuden periaatteen mukaisesti tavoitteena on voida esittää

tutkimusaineistolle eri suunnista kysymyksiä julkaistun tekstin kirjoittajan kysymyksenasettelun mukaisesti. (Palonen 1988, 49-51.)

Arvioivan tulkinnan ideaa täydensin lähinnä Andrew Abbottin (2001) sosiaalitieteiden kehittymistä koskevin ajatuksin. Abbottin teoria on sen verran vahva, että sen avulla onnistuin rakentamaan kokonaiskuvauksen lähihistoriallisesta sosiaalityön tieteellisestä keskustelusta. Alkuperäisenä tarkoitukseni oli tehdä aineistolähtöistä tutkimusta, mutta käytännössä onnistuin saamaan tutkielmani ulkopuolisen lukijan käsittämään muotoon vasta käyttämällä tekemiäni tulkintoja ja jäsennyksiä voimakkaasti ohjaavaa teoriaa apunani.

Olen halunnut pitää hapuilevuuden ja epätäydellisen tutkimusmenetelmien käytön osana tutkimusprosessin kuvausta ja tutkielmaa, sillä mielestäni ne kuuluvat tutkimusraporttimaiseen ilmaisuun. Jos olisin mennyt suoraan analyysin tuloksiin, sivuttaen tutkimusprosessin epävarmuuden, antaisin virheellisen kuvan tutkielmani teosta. Varsinkin kun keskeisimpien tekemiäni päätelmien muoto syntyi vasta ryhdyttyäni käyttämään teoreettista viitekehystä, joka pakotti väkivalloin aineiston jäsentymään teorian mukaisesti.

Valintani kirjoittaa myös epätäydellisestä analyysinteosta on perinteisen tieteellisen kirjoittamisen konvention näkökulmasta vajavainen. Tieteellisen vakuuttavuuden osalta olen halunnut käyttää vaihtoehtoisia retorisia tapoja perustella lukijalle tekemiäni päätelmien tieteellisyyttä (vrt. esim. Woolgar 1988; Eräsaari 1995; Jokinen 1999; Agger 2000).

3.4 Opiskelijan dilemma

Tutkielman analyysia tehdessä jouduin kohtaamaan muutaman yllättävän kysymyksen, joita en ollut tullut ajatelleeksi ennen tutkielman aiheen ja aineiston valintaa. Ensimmäiseksi kysymykseksi nousi se, että analysoidessani tutkimusaineistoa tutkin samanaikaisesti usean opettajani, tai jopa mahdollisten tutkielman tarkastajien julkaisuja, työtä ja heidän suhtautumistaan sosiaalityön tieteellistä keskustelua kohtaan.

Opiskelijana olen ns. vangin dilemmaksi kutsutussa tilanteessa. Vangin dilemmassahan on kysymys ajatusmallista, jolla on pyritty hahmottamaan rationaalisen valinnan teoriasta muodostuvia ongelmia, kun yksilön valinnat määrittyvät kollektiivisena toimintana aivan eri sisältöisesti kuin ne yksilön näkökulmasta näyttäytyisivät. Vangin dilemma esimerkkinä:

Kaksi rikollista, nimiltään vaikkapa Jussi ja Henkka, ovat ryöstäneet pankin. Heidät saadaan kiinni, mutta ilman todisteita pankkiryöstöstä. Syyttäjä tarjoaa kummallekin epäillyistä toisen tietämättä mahdollisuuden ilmiantaa kumppaninsa. Jos Jussi ilmiantaisi Henkan ja Henkka pysyisi hiljaa, niin Jussi pääsisi vapaaksi. Henkka sen sijaan joutuisi kärsimään kymmenen vuoden tuomiota kantaen yksin vastuun ryöstöstä. Kummankin suostuessa syyttäjän ehdotukseen Jussi ja Henkka saisivat kumpikin kuusi vuotta vankeutta. Edullisinta kummankin rikollisen kannalta olisi olla tunnustamatta, jolloin heidät tuomittaisiin pankkiryöstön todisteiden puuttuessa rattijuopuneena ajosta sekä virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta reiluksi vuodeksi vankeuteen.

Vangin dilemmassa yhteisön näkökulmasta yksilön kannattaa valita vaikeneminen.

Tutkimukseni aiheen näkökulmasta en voi valita vaikenemista, sillä nimenomaan julkaistuissa teksteissä tapahtuvat rajankäynnit, tieteelliset kiistat sekä poissulkemisen mekanismit luovat osaltaan tutkimukseni perusteluja ja vakuuttavuutta. Jättämällä osan aineistosta käyttämättä ja sensuroimalla Helsingin yliopistolta sosiaalityön tieteelliseen keskusteluun osallistuneiden puheenvuorot syyllystyisin tutkimusaineiston rajoittuneeseen käsittelyyn. Arvioitsijoideni arvioinnin ongelmaan en keksinyt muuta ratkaisua, kuin tehdä kokemastani ongelmasta avoimen.

Toiseksi kysymykseksi muotoutui tutkimukseni aiheenrajautumisen taustalla oleva tarve ymmärtää, miten tiedeyhteisö toimii tai mitkä ovat pelin tai pikemminkin tieteen tekemisen säännöt. Tiedeyhteisön opiskelijajäsenyyden lisäksi olen toiminut Sosiaalityön tutkimuksen seurassa, jonka kokousten kautta tunnen helsinkiläisten sosiaalityön tiedeyhteisön jäsenten lisäksi ihmisiä muistakin yliopistoista. Tiedeyhteisökytköksistäni huolimatta en koe olevani muuta kuin noviisi, joka yrittää hahmottaa omaa positiotaan tiedeyhteisössä ja valmistua saadakseen enemmän pelivaraa työmarkkinoilla (vrt. Ylijoki 1998).

Sekaannusta omalla kohdallani sosiaalityön tai laajemmin yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen teon sääntöjen ymmärtämisessä aiheuttaa opintojeni aikana saamani ristiriitainen palaute. Yleensä olen saanut varsin positiivista palautetta, jos olen opiskellut oman tyylini mukaisesti. Muutaman kerran olen nähtävästi poikennut liiaksi tiedeyhteisön opiskelijoiltaan odottamasta ilmaisusta ja ajatuksista, jolloin minut on palautettu ruotuun. Käsitteiden mukaan säännöt vaihtelevat konteksti- ja arvioijakohtaisesti. Opiskelijan näkökulmasta on vaikea sanoa onko kyseessä jääkiekon tapainen miehinen joukkuepeli, maratonin kaltainen yksilösuoritus vai Alias -tyylinen seurapeli. Sääntöjen ennustamattomuuden seurauksena opiskelijan kannattaa

pelata varman päälle, jolloin lipsutaan mahdollisimman vähän kuvitteellisesta kultaisesta keskiteistä.

Ben Aggerin (2000, 95-143, 173-199) mukaan tieteellisiä tekstejä, joihin pro gradu – tutkielmanikin kuuluu, kirjoitetaan pitkälti tekstin arvioitsijaa ajatellen. Arvioitsijoille kirjoittaminen uusintaa tekstejä, joissa pyritään ottamaan huomioon arvioijan mieltymykset. Tutkiessaan keskeisten yhdysvaltalaisen sosiologisten aikakausjulkaisujen arviointikäytäntöjä Agger huomasi, että arvioijat kiinnittivät eniten huomiota kirjoittajan käyttämään tutkimusmenetelmään ja arvioijan näkökulmasta menetelmän oikeaoppiseen soveltamiseen. Tekstien muu sisältö muodostui menetelmiin nähden toisarvoiseksi. Tämän seurauksena arvioitsijoiden lisäksi myös artikkeleiden kirjoittajat keskittyivät metodin esittelyyn. Keskittymisestä metodin kuvailuun ja sen arviointiin on tullut tieteellisen kirjoittamisen itseään ylläpitävä kehämäinen liike, jota voi kutsua tieteen tekemisen ikiliikkujaksi. Metodiin keskittyminen tarjoaa arvioijalle jonkinlaisen mittariston arvioida tekstin tieteellisyyttä ja ehdottaa siihen muutoksia. Tosin näyttäisi siltä, että eri arvioijilla on eri mittarit, joten korjausehdotuksia tulee arvioitavaksi lähetetyn tekstin kirjoittajalle kommentoijilta, niin monesta suunnasta, kuin on kommentoijikin ja heidän hallitsemiaan metodeja. Pyrkimys yhä tieteellisimpiin teksteihin näyttäisi latistavan tekstien oivaltavuutta tai kekseliäisyyttä, kun tekstin vakuuttavuus rakennetaan tutkimusmenetelmäretoriikan varaan.

Näkökulmastani tiede, tiedeyhteisö sekä ehkä tutkielmani arvioijat ovat tutkimuksen kohteena yllätyksellisiä, sillä tutkimusaineistoni saattaa sisältää arvioitsijoideni tekstejä, jolloin he arvioivat tulkintojani heidän omasta työstään. Toisaalta sitoutumattomuuteni tiettyyn yleisesti tunnettuun tutkimusmenetelmään tai koulukuntaan lisää riskialttiuttani. Myös moraaliskäytännöllinen (*phronesis*) näkökulma tutkimuksen tekoon kiinnostaisi laajemminkin, mutta aiheeni sekä tutkimusaineistoni kohdalla moraaliskäytännöllinen näkökulmavalinta tarkoittaisi olemassa olevien yliopistorakenteiden muutospyrkimystä (vrt. Schwandt 1994, 131-132; Flyvbjerg 2001). Opiskelijan dilemman mukaisesti joudun korostamaan metodiosuutta.

4 Yleiskuvan hahmottamista

Yleiskuvan hahmottaminen suomalaisesta sosiaalityön keskustelusta Januksessa julkaistuja tekstejä hyväksikäyttäen vaatii aineiston jaottelua erilaisiin määrällisiin joukkoihin.

Luokittelevan lähestymistavan tavoitteena on saada aikaan konkreettisia erotteluja, joiden varaan ja kautta pyrin hahmottelemaan yleiskuvaa keskustelusta. (Töttö 2000.) Määrälliseen kuvailuun perustuvan yleiskuvan jälkeen keskityn viittausanalyysin avulla siihen, kuinka todellinen yleisö on esitetyt argumentit vastaanottanut tai missä määrin yleisö on ylipäänsä hyväksynyt kirjoittajan tai puhujan konstruoiman retorisen tilanteen (Ylikoski 1998, 259). Määrällisen analyysin kautta onnistun rakentamaan pohjaa laadullisemmalle tarkastelulle.

4.1 Määrällistä kuvailua

Tiedonintressini kohteen sekä Januksessa ilmenneiden taustatietojen puutteen seurauksena lähestyn Januksessa käytyä sosiaalityökeskustelua aluksi hyvinkin yleisellä tasolla kuvaillen keskustelua ja siihen osallistuneita kirjoittajia. Aloitin määrällisen analyysin teon jakamalla 160:stä erilaisesta dokumentista muodostuneen tutkimusaineiston erilaisiin luokkiin.

Käyttämiäni luokkia olivat Januksen päätoimittajauskaudet: vuodet 1993–1995 Jyväskylässä, 1996–1998 Tampereella sekä 1999–2001 Helsingissä. Vuonna 1992 Januksesta ilmestyi vain yksi numero, joka on mukana tutkimusaineistossa, mutta jota en ole ottanut mukaan päätoimittajakausten avulla hahmottamiini jäsenyyksiin.

Olen jaotellut aineiston myös kirjoittajan taustayhteisön mukaan. Kirjoittajista suomalaisista yliopistoista oli 81 %, tutkimuslaitoksista, kuten Stakesista, kahdeksan prosenttia, ulkomaisista yliopistoista kaksi prosenttia sekä ryhmään muut kuului yhdeksän prosenttia. Ryhmä ”muut” muodostui väitöskirjantekijöistä, entisistä sosiaalityön opettajista sekä muutamasta oikeasta sosiaalityöntekijästäkin. Taustayhteisön lisäksi analysoin kirjoittajan sukupuolta sekä julkaisun saamaa luokitusta (artikkeli, katsaus tai kirja-arvio) Januksessa.

Kuvaamiani luokituksia yhdistelemällä sekä vertaamalla toisiinsa onnistuin vastaamaan kysymyksiin miten keskustelu on muuttunut vuosien aikana, ketkä keskusteluun osallistuvat, mistä keskustelijat tulevat sekä millaista sosiaalityökeskustelua on ollut Januksessa. Vaikka saamani informaatio on hyvin yksinkertaista, niin sen kuvailuvoima on sen verran vahvaa, että onnistun tekemään joitakin päätelmiä sen perusteella.

Antti Karisto (2001, 274) väittää Januksen päätoimittajuuskautensa tilinpäätöksessä, että hänen kautensa erityisenä painoalueena voidaan pitää sosiaalityötä. Tutkimusaineiston analyysin mukaan voin väittää toisensuuntaisesti. Vuosien 1999–2001 aikana julkaistiin 39 tekstiä, jotka voidaan laskea kuuluviksi sosiaalityön keskusteluun. Aiempina päätoimittajuuskausina sosiaalityön keskusteluksi luokiteltavia tekstejä oli tasaisesti kuudenkymmenen kieppeillä (vuosina 1993–1995 60 kpl ja vuosina 1996–1998 56 kpl). Kariston kauden sosiaalityön erityispainotus tarkoittaa todellisuudessa viidenkymmenen prosentin laskua julkaistuissa sosiaalityön teksteissä.

Jotakin perää Kariston väitteestä oli pakko löytyä, joten jatkoin tarkempaa erittelyä julkaistuista teksteistä. Näyttäisikin siltä, että Kariston tarkoittama sosiaalityöpainotus tarkoittaa keskustelun laantumista ja muodon muuttumista. Julkaistujen katsausten ja artikkeleiden määrä on pysynyt Januksen ilmestymisvuosien aikana lähes samana. Muutos suhteessa aiempaan on tapahtunut nimenomaan kirja-arvioiden kohdalla. Vuosien 1999–2001 aikana julkaistiin vain kymmenen sosiaalityön keskusteluun kuuluvaa kirja-arviota, kun aiempina vuosina kirja-arviot muodostivat puolet koko keskustelusta. Tutkimusaineistoni perusteella en voi löytää syitä tähän radikaaliin muutokseen, mutta todennäköisesti kehitykseen on vaikuttanut niin sosiaalityön tiedeyhteisössä tapahtuneet muutokset kuin esimerkiksi kirja-arvioiden saatavuuden lisääntyminen internetin käytön yleistyttyä ja nettikirjakauppojen palveluiden parannuttua. Tieteellisessä aikakausjulkaisussa ilmestyvä kirja-arvio on nykyään lähes aina vanhentunut, eikä kirja-arvioiden avulla kasvateta akateemisia meriittejä. Analyysin tekoani kirja-arvioiden radikaali vähentyminen vuosien 1999–2001 välillä vaikeutti, sillä kirja-arvioiden välityksellä käytiin aiemmin huomattava osa näkyvästä keskustelusta.

Vuosien 1999–2001 aikana keskustelun laantumisen lisäksi tapahtui myös toinen laadullisesti keskustelussa näkyvä suunta, joka on vaatimaton, enkä tiedä voiko sen perusteella tehdä laajempia johtopäätöksiä. Julkaistujen artikkelien määrä kasvoi aiempien kausien (1993–1995 sekä 1996–1998) kahdeksasta ja yhdeksästä kahteentoista refereemennettelyn läpikäyneeseen artikkeliin vuosien 1999–2001 aikana. Keskustelun laantumisen ja refereeartikkeleiden lisääntymistä voi tulkita Januksessa käydyn sosiaalityökeskustelun muuttumisena kohti jähmeämpiä tieteellisiä tapoja.

Yhdysvalloissa yliopistoja on perinteisesti laitettu paremmuusjärjestykseen tuottavuuden mukaan. Mitä enemmän yliopisto onnistuu tuottamaan julkaisuja, sen parempi yliopisto on. (Esim. Klein & Bloom 1992; Bloom & Klein 1995.) Jaottelin itsekin julkaisut yliopistojen mukaan. Tulokset olivat mielenkiintoisia, sillä julkaistut tekstit jakautuivat erittäin epätasaisesti eri taustayhteisöjen välillä.

Taulukko 1. Julkaisut kirjoittajan taustayhteisön ja sukupuolen mukaan vuosina 1992-2001.

	92		93-95		96-98		99-01		yht.
	m	n	m	n	m	n	m	n	
HY			4	5	2,5	5,5	4	5	26 (16%)
JOY			2						2 (1%)
JY		1	5	8	2	5		4	25 (15,5%)
KY		1	1	1	0,5	0,5	1	1	6 (4%)
LY				3	1	0,5		3	7,5 (4,5%)
TAY	1	3	12	10	6	15	4	7	58 (36%)
TY			1		1	1	1		4 (2,5%)
ÅA								1	1 (0,5%)
Ulko				2		1,5			3,5 (2%)
TutLai	1		2	1	2,5	4	1	1	12,5 (8%)
Muu			2,5	1,5	3	4,5	2	1	14,5 (9%)
yht.	2 (28,5%)	5 (71,5%)	29,5 (48,5%)	31,5 (51,5%)	18,5 (33%)	37,5 (67%)	13 (33%)	23 (67%)	160

Tampereen yliopiston merkitystä ja vaikutusta Januksen sosiaalityökeskustelussa on vaikea korostaa liikaa, sillä niin suuressa roolissa tamperelaiset ovat keskustelussa olleet. Koko tutkimusaineistosta 36 % (58 kpl) on Tampereen yliopiston toimijoiden kirjoittamia. Tamperelaisten vaikutus on vielä suurempi, kun tarkastelee julkaistuja artikkeleita, joista tasan puolet on heidän kirjoittamiaan. Koko tutkimusaineiston ei-tamperelaisten kirjoittajien taustayhteisöistä suurempaa merkitystä on ollut Helsingin yliopistolla 16 % (26 kpl), Jyväskylän yliopistolla 16 % (25 kpl), yliopistojen ulkopuolisilla tutkimuslaitoksilla 8 % (12,5 kpl) sekä muilla toimijoilla 9 % (14,5 kpl).

Kuten sukupuoleen liittyvät kysymykset ovat aina kiinnostavia, niin myös aineistostani oli mielenkiintoista seurata, miten kirjoittajan sukupuoli näkyy sosiaalityökeskustelussa. Koko aineistossa tekstien kirjoittajista naisia oli 61 % (97 kpl) ja miehiä 39 % (63 kpl).

Pintapuolisesti ajatellen vaikuttaisi siltä, että naiset ovat hyvin edustettuina sosiaalityökeskustelussa. Tarkempi tarkastelu osoittaa, että asia ei ole aivan näin yksioikoinen, sillä mitä ”tieteellisemmästä” tekstistä on kysymys sitä vääristyneemmältä

sukupuolijakauma näyttää. Tutkimusaineiston analyysin mukaan miehet julkaisivat kahden ensimmäisen päätoimittajuuskauden aikana suhteellisesti enemmän refereemenettelyn läpikäyneitä artikkeleita ja tutkimusraportteja kuin naiset. Vinouma on vasta viimeisimmän kolmivuotiskauden aikana tavoittamassa yleistä tekstien jakaumaa. Jos akateemisilla työmarkkinoilla refereemenettelyn läpikäyneet artikkelit painavat työnhaussa enemmän, niin miehet näyttäisivät käyttävät Janusta tieteellisenä julkaisuforumina naisia uratietoistemmin.

Analysoin hienojakoisemmin keitä kirjoittajat oikein ovat olleet. Tutkimusaineiston kirjoittajakunta muodostuu yhteensä 76:sta eri henkilöstä, joista 57 % (43) on naisia ja 43 % (33) on miehiä. 38 % (29) kirjoittajista on julkaissut useamman kuin yhden kirjoituksen. Tutkimusaineisto näyttäisi jakautuvan erittäin epätasaisesti eri kirjoittajien välillä. Enemmän kuin yhden tekstin julkaisseet kirjoittajat muodostavat kolme neljänestä tutkimusaineistosta. Viisitoista aktiivisinta muodostavat kirjoituksillaan 53 % koko tutkimusaineistosta. Kymmenen tuotteliainta 41 % ja viiden kärki jopa neljäsosan (25 %) keskustelusta. Januksessa käytyä keskustelua voikin hyvällä syyllä pitää harvojen kirjoittajien aktiivisena osallistumisena, sillä suurin osa keskusteluun osallistuneista henkilöistä vilahtaa vain hetken mukana. (Liite 2.)

Taulukko 2. Kymmenen aktiivisinta keskustelijaa.

Julkaistuja kirjoituksia	Nimi
10	Satka, Mirja
8,83	Juhila, Kirsi
7,5	Saarnio, Pekka
7	Pohjola, Anneli
6,5	Mäntysaari, Mikko
5,83	Forsberg, Hannele
5,5	Karisto, Antti
5	Karvinen, Synnöve
4,33	Jokinen, Arja
4,33	Roivainen, Irene
yht. 64,82 (41%)	

Merkille pantavaa kirjoittajissa on se, että esimerkiksi Anneli Pohjola vastaa seitsemällä kirjoituksellaan lähes kokonaan Lapin yliopiston panoksesta sosiaalityökeskusteluun, vain joku muu on osallistunut keskusteluun puolikkaalla julkaisulla. Myös Mirja Satkan osuus Jyväskylän yliopiston kirjoituksista on kaikissa teksteistä – varsinkin katsauksista – huomattava. Kymmenen kärjessä olevat tamperelaiset taas vastaavat 58 % kaikista Tampereen yliopistolaisten julkaisemista teksteistä.

Yksittäisten henkilöiden suuri osallistuvuus Januksessa käydyssä sosiaalityön tieteellisessä keskustelussa viittaa siihen, että sosiaalityön aktiivinen tiedeyhteisö muodostui ainakin 1990-luvulla, mutta vieläkin, noin kymmenestä henkilöstä.

Yhteenvedona tieteellisestä sosiaalityökeskustelusta Januksessa vuosina 1992-2001 voidaan todeta, että keskustelu rakentuu pääasiassa Tampereen, Helsingin ja Jyväskylän yliopistojen, Stakesin tutkijoiden sekä ryhmän muut välisen vuorovaikutuksen varaan. Keskustelu on osallistujien taustayhteisöjen keskittymisen lisäksi henkilökohtaista. Noin kymmenen hengen ryhmä tieteellisiä toimijoita vastaa huomattavasta osasta keskustelua muodostaen sosiaalityön aktiivisen tiedeyhteisön. Vuosien 1992-2001 välillä sosiaalityökeskustelu on laantunut ja muuntunut muodollisemmaksi seuraamaan perinteisen tiedekäsityksen mukaista rakentumista, jossa julkaistujen kirjoitusten pääpaino on muodoltaan tieteellisissä teksteissä, kuten tutkimusraporteissa ja väitöskirjan osajulkaisuissa.

4.2 Vaikeuksia sosiaalityön haltuunotossa

Bibliometrisen viiteanalyysin avulla on mahdollista luoda kuvaa tieteenalojen kehityksestä viittauskäytäntöjen, julkaisuissa käytettyjen lähteiden ominaisuuksista, julkaisujen, kirjoittajien, tutkimusyhteisöjen ja tieteenalojen keskinäisistä suhteista sekä julkaisujen saamasta huomiosta määrällisen analyysin avulla (Kärki & Kortelainen 1996, 14; vrt. myös Agger 2000, 37-43). Aiemmin Suomessa on tehty laaja bibliometrinen viittausanalyttinen tutkimus Suomalaisen tutkimuksen levinneisyydestä kansainvälisissä tieteellisissä aikakausjulkaisuissa. Sosiaalityön ja yleisemmin yhteiskuntatieteiden näkökulmasta tutkimuksesta ei ole suoranaista hyötyä, sillä sen aineistona käytettiin Science Citation Index (SCI) –tietokantaa, johon on kerätty tietoja luonnon- ja lääketieteellisestä sekä teknologisesta kirjallisuudesta. Eräs tutkimuksen johtopäätös on mielestäni huomionarvoinen sosiaalityön näkökulmasta, nimittäin vuosien 1981-1998 välillä suomalaisen luonnon- ja lääketieteen sekä teknologian tutkimuksen osuus koko maapallolla julkaistuista tutkimuksista kasvoi. Saman aikaisesti suomalaisten tutkijoiden yhteistyössä ulkomaisten tutkijoiden kanssa kirjoittamien artikkelien sekä tutkimusraporttien määrä lisääntyi huomattavasti. (Persson et al. 2000.)

Lääke- ja luonnontieteisiin sekä teknologiaan keskittyneen SCI –tietokannan lisäksi on olemassa Social Sciences Citation Index (SSCI) –tietokanta. SSCI:stä saatavien tietojen kvantitatiivisen analyysin avulla on Yhdysvaltalaisessa sosiaalityökeskustelussa tutkittu

sosiaalityötä opettavien yliopistojen paremmuutta tuottavuuden sekä viittausten kohteeksi pääsemisen perusteella (mm. Klein & Bloom 1992; Bloom & Klein 1995; Ligon & Thyer 1995; Green & Secret 1996). Kirjoittajan oppiarvon, julkaisuviiteiden sekä tekstin julkaistavaksi hyväksymistodennäköisyyden suhdetta on myös tutkittu. Robert Greenin (1996) mukaan korkeampi ammattinimike tarkoittaa harvempia julkaisuviiteitä, mutta parempaa todennäköisyyttä saada kirjoitus julkaistuksi kuin alemman ammattinimikkeen tuotteliaammilla tiedeyhteisön jäsenillä. Valitettavasti tutkimusaineiston sisältämien puutteellisten tietojen takia en pystynyt tässä tutkielmassa seuraamaan sitä, miten ammattinimike vaikuttaa julkaisuviiteisiin. Karkea, ”hyvä veikkaus” –tasoinen, arvio on, että suurin osa niistä sosiaalityön toimijoista, jotka ovat onnistuneet julkaisemaan ahkerasti tutkimusajanjakson aikana ovat kohonneet tiedeyhteisön ammattihierarkiassa. Päätyöläisistä tutkijoista on vuosikymmenessä tullut määrääkäsia professoreita.

Viittausanalyysini rakentaessa en tiennyt koko tutkimussuuntauksen olemassaolosta. Keksinkin lähteä etsimään määrällisiä viittauskasaumia, jotta ymmärtäisin miten keskustelu rakentuu. Kysymyksessä oli eräänlainen dekonstruktion ja rekonstruktion sovellutus. Käytännössä dekonstruktion ja rekonstruktion tarkoittivat sitä, että kirjoitin tutkimusaineistoni lähdeviitteet uudestaan yhdeksi laajaksi lähdeviitteeksi, josta selvisi lähteen lisäksi siihen viittaavat kirjoittajat. Esimerkkinä ote:

Arnkil, Erik (1991b) Peilejä. Hypoteeseja sosiaalityön ristiriidoista ja kehitysvyöhykkeestä. Helsinki: Sosiaali- ja terveyshallitus, tutkimuksia 5. viit. Arnkil (1992), Saarnio (1993d), Satka (1996), Uusikylä (1997)

Arnkil, Erik (1992a) Sosiaalityön rajajärjestelmät ja kehitysvyöhyke. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. viit. Karvinen (1992), Rostila (1993), Satka (1993)

Tekemäni viitetietokanta tarjosi mahdollisuuden lähestyä tutkimusaiheita uusista näkökulmista. Keskustelun kokonaisuuksien purkamisen tuli aiempaa mahdollisemmaksi. Myös kokonaisuuksien hahmottaminen helpottui, kun pystyin tietokannan avulla analysoimaan eri ulottuvuuksilla operoivaa kirjallisuutta sekä hahmottamaan niiden välisiä viittaus-suhteita.

Tietokanta sisältää 1633 erilaista lähdetä Januksessa vuosina 1992-2001 julkaistuista sosiaalityökirjoituksista. Koska kiinnostukseni kohteena olivat historialliset muutokset keskustelussa esiintyneissä käsitteissä, näkökulmissa ja teemoissa sekä edellisten keskinäiset suhteet, en lähtenyt etsimään viittausanalyysin avulla tavallisesti tutkittavia julkaistuissa

kirjoituksissa käytettyjen ulkomaisten ja kotimaisten lähteiden suhdetta, viitattujen lähteiden tuoreutta tai karkeaa aineiston teoria-empiria-mielipide –suhdetta. Tutkimusongelmani näkökulmasta edellisten kaltaisten määrällisen tutkimuksen tulokset eivät ole kovinkaan mielenkiintoisia, sillä sen avulla pystytään havaitsemaan vain joitakin pääsuuntia, joihin käsitykseni mukaan on mahdollista päästä ilman massiivista koko tutkimusaineiston laajuista koodaamista tilastolliseen analyysiohjelmaan. (Vrt. Kärki 1987.)

Ryhdyin kokeilemaan erilaisia analyysitapoja tekemääni tietokantaan. Koska olin tutkielman teon tässäkin vaiheessa rikkonut ohjesääntöäni ”hyvin suunniteltu on puoliksi tehty”, jouduin turvautumaan analyysissäni aikaa vieviin tapoihin tehdä analyysia. Tekstinkäsittelyohjelman, laskukoneen sekä henkilökohtaiseen hahmottamiskykyyn perustuen etsin mahdollisia typologioita, kehityskulkuja ja muutoksia. Havaitsin, että tutkimusaineisto koostuu pitkälti tiedeyhteisön itseviittauksista, jotka rakentuvat kirjoittajan viitatessa omaan tai koulukunnan aiempaan tuotantoon. Tulkitsin, että vahvojen paradigmojen sekä objektiivisen totuuden tilalle noussut refleksiivisen modernin uusi itseriittävä tutkija pystyy tuottamaan loputtomasti uusia ja muuttuvia historioita, tulevaisuuksia sekä tulkintoja nykyhetkestä omaa tai koulukuntansa tieteellistä tuotantoa refleктоimalla. Tieteellisen itseviittaavuuden giddensmäisessä tulkinnassa tutkija joutuu adoptoimaan aikalaisdiagnostikkojen kehittämiä käsitteitä ja tulkintoja oman akateemisen uransa rakentamiseen. Käsissäni oli ongelma, sillä jos poistaisin itseviittaavuudet viittausanalyysini supistuisi huomattavasti. Myös lähes kaikista kotimaisista lähteistä tulisi vain yhteen kertaan viitattuja. Oli selvää, että jotakin itseviittaavuuden vinouttavan vaikutuksen karsimiseksi oli tehtävä.

Suomalaiset keskustelun teemat ja ulottuvuudet sain mielestäni parhaiten esille vertailemalla tekemiäni joukkoja. Ensimmäiseen joukkoon rajasin viittaukset, joihin viitattiin tutkimusaineistossa vähintään kolme kertaa muun kuin tekijän itsensä toimesta. Toiseen joukkoon keräsin viittaukset, joiden tekijä sai olla kirjoittaja itse ja joihin oli viitattu tutkimusaineistossa vähintään kaksi kertaa.

Yrittäessäni analysoida viittauksia ulkomaalaisiin lähteisiin ja niiden roolia suomalaisessa keskustelussa törmäsin vähintään yhtä hankaliin rajauspäätöksiin kuin suomalaisissa viittauksissa. Ongelmana oli, että halutessani saada viittausanalyysin kautta tietoa tutkimusaiheestani, jouduin toimimaan pirstaloituneiden viittausten kanssa. Laajempia keskustelun teemoja ja ulottuvuuksia selvittääkseni tein karkeamman viittausjaottelun, johon rajasin mukaan kaikki ulkomaisten tekijöiden teokset, jotka olivat saaneet osakseen vähintään

kaksi viittausta. Tähän rajaukseen lisäsin ne kirjoittajat, jotka saivat useita yksittäisiä viittauksia. Tämä sen takia, että varsinkin tutkimusmenetelmiä perusteltaessa viitattiin esimerkiksi Silvermanin lähes saman sisältöiseen teokseen, kuin jokin toinen hänen vain yhden viittauksen saaneista teoksista. Tämän pohjalta tein ulkomaisista keskustelun ulottuvuuksista sekä teemoista jaottelun, jossa yritin hahmottaa, minkä tyyppisestä lähteiden käytöstä ja tekstin tyyppistä oli kysymys. Edellä kuvaamani jaottelun lisäksi tein toisen ns. ulkomaisista ydinteoksista koostuvan jaottelun, johon rajasin ulkomaisten tekijöiden vähintään kolme viittausta osakseen saamat teokset. Mielestäni tähän jaotteluun tiivistyi erittäin kuvaavasti ulkomailta Suomeen otetut vaikutteet.

Analysoimalla sekä kotimaisista että ulkomaisista viittauksista tekemiäni jaotteluja sekä viittausten käyttöä teksteissä, onnistuin konstruoimaan suomalaisessa sosiaalityökeskustelussa käyttämäni tutkimusaineiston mukaan keskeisiksi nousseet teemat, ulottuvuudet sekä kehityskulut. Erilaisten sosiaalityökeskustelun ulottuvuuksien löytämisessä käytin apuna Marjatta Eskolan (1982) jaottelua sosiaalityön eri merkityksistä – *yhteiskunnallisena toimintana, koulutuksena ja tieteenalana*. Toisena ulottuvuuksien jäsentäjänä käytin Arto Noron (2000) jaottelua sosiologian kolmeen eri teorian lajityyppiin: *yleiseen teoriaan, tutkimusteoriaan ja aikalaisdiagnoosiin*.

Käyttämällä Noron (2000) kolmijakoa – *yleisteoria, tutkimusteoria ja aikalaisdiagnoosi* – onnistuin keksimään, että tutkimusaineisto jakautuu oudosti, kun yritin pusertaa aineistoa kolmikon mukaan. Olin aiemmin kokeillut suppeaan aineistoon Noron jaottelua. Jaottelu vaikutti toimivan myös sosiaalityön tutkimuksen tarkasteluun, vaikka se olikin kehitetty kuvaamaan sosiologisen teorian tyyppejä. Refereemenettelyn läpikäyneet artikkelit asettuivat pääasiassa tutkimusteorian lokeroon. Aineistossa oli myös jonkin verran aikalaisdiagnoosityylisiä tekstejä. Hankalasti luokiteltaviksi muodostuivat tekstit, jotka selvästi liittyivät oppihistorian tai itseymmärryksen rakentamiseen. Tuntui, että aineistossa oli sosiaalityön itseymmärrystä pönkittämään pyrkivää materiaalia runsaasti.

Eskolan (1982) ulottuvuuksilla tieteellistä sosiaalityökeskustelua käytiin pääasiassa tieteenalan näkökulmasta käsin, mutta siihen sekoittuikin koko ajan teemoja ja viitteitä sekä sosiaalityöntekijöiden koulutukseen liittyvistä kysymyksistä että sosiaalityöstä yhteiskunnallisena toimintana. Tieteellisen sosiaalityökeskustelun jakautuminen kaikille sosiaalityön käsitteellisille merkitystasojille ei varmaankaan ollut yllätys kenellekään, mutta minulle tuli yllätyksenä se, että näytti mahdottomalle yrittää jäsentää keskustelua pelkästään

tieteenalan näkökulmasta. Koska tutkielmani tavoitteena oli nimenomaan muodostaan yleiskuvaa lähihistoriallisista muutoksista tieteellisessä keskustelussa, niin jouduin taas tarkentamaan määritelmääni sosiaalityön tieteellisestä keskustelusta. Jatkossa ymmärrän tieteellisen keskustelun tarkoittavan keskustelua sosiaalityön tutkimuksesta ja tutkimuksen teosta.

Analysoituani aikani tutkimusaineistoa Eskolan (1982) ja Noron (2000) käsitteellisillä jäsenyksillä aineistosta alkoi hahmottua neljä ulottuvuutta tai keskustelun teemaa. Viitattaessa suomalaisiin teoksiin yksi muita selvästi vahvempi teema nousee tutkimusaineistosta. Nimeän teeman ”*sosiaalityön itseymmärrykseksi ja oppihistoriaksi*”. Sosiaalityön itseymmärrys ja oppihistoria -teeman havaitessani jouduin uudelleen arvioimaan suhdettani tutkielmani johdannossa tekemään rajaukseen, jonka mukaan ymmärrän sosiaalityön tieteenalana. Sosiaalityön itseymmärrys ja oppihistoria teeman lisäksi hahmotin kolme muuta teemaa tai ulottuvuutta viittausanalyysin pohjalta.

Sosiaalityön tieteenalatasolla operoiva laajasti nimeämäni *teoria* -ulottuvuus, jolla käytävä keskustelu tarkoittaa lähinnä tutkimusteoreettista keskustelua (Noro 2000), mutta pitää sisällään myös ulkomaisten lähteiden kautta käytävän ontologisen ja epistemologisen väittelyn. Kolmas ulottuvuus ”*sosiaalityö yhteiskunnallisena käytäntönä*” pitää sisällään keskustelun sosiaalityön yhteiskunnallisesta kohteesta ja toiminnasta. Neljäs havaitsemani ulottuvuus operoi taas sosiaalityön monimerkityksellisellä ”*sosiaalityön asiantuntijuuden*” ulottuvuudella, jossa sivutaan kaikkia kolmea sosiaalityön olemusta (*tutkimus, koulutus ja käytäntö*).

Erilaisten ulottuvuuksien ja laajempien teemojen löytyminen oli tutkimusprosessin kannalta selkeä edistysaskel. Sen sijaan keskustelun yleiskuvan ymmärtämisessä olin edelleenkin huomattavissa vaikeuksissa. Minusta tuntui, että olin uppoamassa yhä syvemmälle moninaisuuteen sosiaalityön moniulotteisuuden haltuunoton yrityksessä. Olin ajatellut, että tukeutumalla viittausanalyysin sekä Eskolan (1982) ja Noron (2000) käsitteellisten jäsenyksien käyttöön tutkimusaineiston analyysissä onnistuisin hahmottamaan sosiaalityön tieteellistä keskustelua toivomallani tavalla. Oletin myös, että analyysissä saamani tutkimustulokset ryhmittäisivät näitesti muotoon, josta voisin esitellä niitä helposti tutkielmassani.

Toisin kävi. Paljastin tutkimusaineistosta sosiaalityön ennalta tietämäni moniulotteisuuden. Koska tarkoitukseni oli saada tutkielmalleni jonkinlainen loppupiste aikaiseksi, päätin tiukentaa tutkimusongelmani mukaista aiheen rajausta. Vaikka aineistosta ilmiselvästi nousi esille se, ettei sosiaalityön tieteellinen keskustelu pidä sisällään pelkästään tieteellistä keskustelua, vaan liikkuu ja kommunikoi vilkkaasti myös tieteen tekemisen ulkopuolisten asioiden kanssa, niin päätin edelleen jääräpäisesti lähestyä tutkimusaineistoa ja -ongelmaa sosiaalityön tieteenalan ja tutkimuksen näkökulmasta. Kutsun ratkaisuani pakotetuksi yksiulotteisuudeksi. Pidän rajaustani perusteltuna ratkaisuna, sillä vielä enemmän olisin tehnyt väkivaltaa aineistolle ja valitsemalleni aiheelle, jos olisin jääräpäisesti yrittänyt ottaa haltuun koko keskustelun kirjoja kaikessa monimerkityksellisyydessään.

5 Sosiaalityön tieteellinen keskustelu

Tavoitteenani on ollut luoda yhtenäistä kokonaiskuvaa tieteellisestä sosiaalityökeskustelusta Suomessa. Viimeistään viittausanalyysin ja eri ulottuvuuksien paikannusyritysten jälkeen huomasin, että valitsemani tutkimusaineisto sekä viitekehysesni tekisivät yleiskuvan hahmottamisen vaikeaksi, jopa mahdottomaksi. Tutkimusaineistoni, tiedonintressini sekä käyttämäni tutkimusmenetelmien välillä vaikutti olevan ratkaisematon ristiriita.

Aiemmin tiedeyhteisön työtä tutkittaessa tutkimuksenkohteena on ollut tiede kulttuurisena tai sosiaalisena toimintana. Tutkielmassani en haastatellut keskusteluun osallistuneita henkilöitä tai tutustunut Januksessa julkaistujen artikkeleiden syntyprosessiin esimerkiksi julkaistujen artikkeleiden refereiden muutosehdotusten avulla. Toisaalta itseäni eivät kiinnostaneet tekstit pelkkinä teksteinä tai konstruktioina, jotka elävät jossakin omassa diskurssien keinotodellisuudessaan. Minua askarrutti se, miten saisin eri todellisuudet kommunikoimaan niin, että tutkielma säilyttäisi sosiaalityön moniulotteisuuden, mutta olisi samanaikaisesti tieteellisesti perusteltu ja vakuuttava. Luulen, että kysymyksessä on yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen ikuisuuspulma siitä, miten ylittää tutkimusaineistotodellisuuden ja reaalityodellisuuden raja.

Jouduin myös rajaamaan analyysini kohdetta ja keskitynkin jatkossa vain sosiaalityön tutkimuskeskustelun tarkasteluun. Vaikka tutkimuskeskustelu operoi ja puuttuu kaikkiin kolmeen sosiaalityön merkitykseen (*tutkimus*, *käytäntö* ja *koulutus*), niin en kiinnitä huomiota jatkossa kuin sosiaalityön tutkimukseen liittyviin kysymyksiin. Joudun rajaamaan aiheitani, sillä muuten rakennelmani hajoaisi taas liian moninaiseksi tarkasteluksi, jota on vaikea käydä tässä yhteydessä ja tämän hetkiselällä tieteellisellä kompetenssillani. Tarkemman rajauksen lisäksi tarvitsen tutkimusprosessin etenemiseen järeämpää viitekehystä, jonka avulla onnistun saamaan aineistosta vastauksia kysymyksiini.

Tutkimusaiheeni näkökulmasta kiinnostavalta teoreettiselta viitekehyselältä vaikutti Andrew Abbottin (2001) ”Chaos of Disciplines” teoksessa esittelemä yhteiskuntatieteiden ja tiedon muutosten sekä kehitysten teoria. Jo ennen Abbottia olin analysoinut aineistoa sekä määrällisillä että laadullisilla tutkimusmenetelmillä, mutta niiden avulla en onnistunut löytämään etsimääni kokonaiskuvaa. Laadullisin menetelmin havaitsin erilaisia yksittäisiltä vaikuttavista välien selvittelyjä, jolloin muutokset ja suhteet pakenivat diskurssien taivaaseen

(vrt. Bourdieu 1998, 50; Smith 1999, 103-104; McLaren & Giroux 2001, 95). Määrällisillä menetelmillä sain tieteellistä keskustelua kuvailevaa tietoa, mutta tieto oli laadultaan eri tasoista, kuin olisin halunnut.

Abbottin teorian valitsemista tukivat myös tutkimusaineiston laadullisen analyysin aikana tekemäni kymmenet muistiot, joista yhteen, 29.9.2001 päivätyyn, olin merkinnyt havainnon sosiaalityön tutkimuksen jakautumisesta kolmeen sukupolveen. Myös Abbott jäsentää yhteiskunta- ja sosiaalityöiden kehitystä sukupolvien avulla. Tutkimusaineistossa olin muistion mukaan havaitsevinani seuraavat sukupolvet:

- Esi-isät (1980-luku).
- 1. sukupolvi (1990-luvun alkupuolen väitöskirjat).
- 2. sukupolvi (1990-luvun lopusta alkaen).

Abbott (2001, 3-33) havainnollistaa yhteiskuntatieteiden kehitystä ottamalla ajatuksellista mallia fraktaaleista. Fraktaalit² ovat perusolemukseltaan matemaattisen kaavan muodossa säännöllisiä, mutta graafisesti kuvattuina näyttävät säännöttömiltä ja pirstaleisilta muodoilta, jotka ovat syntyneet onnistuneissa sarjoissa peräkkäisiä jakautumisia. Yhteiskuntatieteisiin sovellettuna tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että kun tarpeeksi moni tutkija alkaa kiinnostua tieteenalan piirissä saman suuntaisesta aiheesta tai ilmiöstä syntyy jakautumista ja erikoistumista. Ihmiset lähtevät hakemaan vastauksia eri suunnista. Läheltä tarkasteltuna jakautuminen vaikuttaa säännöttömältä, mutta ajan ja etäisyyden myötä jakautumisissa voidaan nähdä säännöllisyyttä.

Abbott (2001, 3-33) määrittelee kolme erilaista tapaa, joilla yhteiskuntatieteet kehittyvät. Ensimmäinen tapa on *perinteinen erikoistuminen*, jossa sukupolvet toisensa perään suoraan alenevassa polvessa jakautuvat kasvattaen uusien haarojen erikoistuneisuutta. Toinen malli on *fraktaalinen erikoistuminen*, jossa onnistunut jakautuminen toistaa aiempia piirteitä kaikissa uusissa alaluokissa lisäten saman aikaisesti erikoistumista. Kolmas erikoistumisen tyyppi on *fraktaalipyörre*, jossa vain yksi olemassa olevista linjoista sukupolvea kohti onnistuu jakautumaan vahvan hegemonisen paradigman, näkökulman tai tradition vastustuksen takia. Näiden kolmen erilaisen erikoistumisen mallin myötä yhteiskuntatieteilijöillä on mahdollisuus täyttää mahdollisimman laajasti keksimisen tuntematonta tilaa yksilotteisten polkujen avulla.

² Matematiikassa fraktaalilla tarkoitetaan algoritmin graafista kuvausta. Graafisessa muodossa olevan fraktaalien ideana on, että siihen voi tarkentaa loputtomasti, jolloin kuva näyttää tarkasteluetäisyydestä riippuen aina erilaiselta.

Valitsemalla uusia suuntia tutkijoilla on mahdollisuus hahmottaa tutkittavaa ilmiötä tai asiaa entistä paremmin.

Kehittelin Abbottin (2001, 29-33) teorian pohjalta täysin kuvitteellisen esimerkin, jonka avulla teorian keskeiset ajatukset jäsentyisivät selkeämmin.

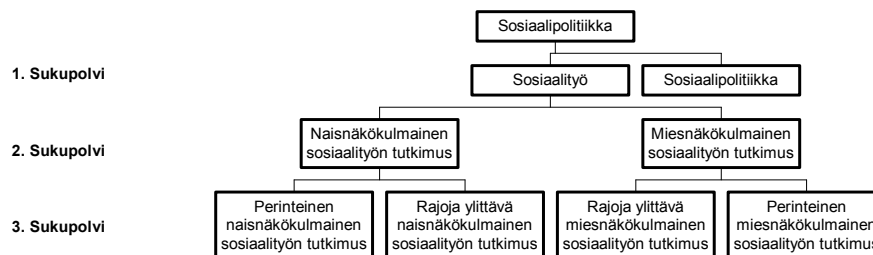
Joukko sosiaalityön tutkijoita saapuu bussilla sosiaalityön tutkimuksen neljänsille valtakunnallisille päiville Kuopioon. Kukaan porukasta ei ole aiemmin ollut Kuopiossa. Kaupunki on kaikille tuntematon. Päivien järjestäjät ovat hoitaneet tehtävänsä huonosti. Paikalla ei ole kuopiolaista opasta tai kaupungin karttoja. Bussi jättää tutkijat Kuopion jäiselle torille. Tutkijat jakautuvat kolmeen ryhmään. Ryhmistä ensimmäinen, nimeltään Aakkoset, on päättänyt selvittää Kuopion yliopiston sijainnin jakautumalla aina joko vasempaan tai oikeaan (vrt. *fraktaalinen erikoistuminen*). Aakkoset lähtevät jakautumaan Kuopion torilta satamaan päin ja saavatkin tehokkaasti kartoitettua kaupungin torilta järvelle. Yliopistoa Aakkoset eivät löydä tästä suunnasta. Ryhmä kaksi, jonka nimeän Beekkosiksi, päättää valita toisen tutkimusstrategian yliopiston sijainnin selvittämiseksi. Beekkoset sopivat, että he muodostavat kaksi retkikuntaa, joista ensimmäinen lähtee pohjoiseen ja toinen etelään. Aina kun etelän retkikunta on kääntynyt etelään, se joutuu seuraavaksi kääntymään länteen ja taas lännen jälkeen etelään. Pohjoisen tutkijat joutuvat taas aina pohjoisen jälkeen kääntymään itään ja niin edes päin. Harmikseen kumpikaan Beekosten retkikunnista ei löydä tutkimusmenetelmällään yliopistoa, vaan etelään ja länteen menijät päätyvät järven rannalle ja pohjoiseen ja itään menijät Niuvaniemen vankimielisairaalan pihalle. Kolmas esimerkkiryhmä sosiaalityön tutkijoita on Ceekkoset, jotka ovat varsin kummallista porukkaa. He päättävät lähteä ensin kaikki länteen, mutta riitautuvat siitä, missä länsi on jo ennen ensimmäistä kadun kulmaa. Osa Ceekkosista päättää pohtia tilannetta ja menevät Henry's pubiin muutamalle oluelle. Pubista ulos tultuaan he ovat jo unohtaneet, mitä sääntöä heidän olisi pitänyt seurata ja lähtevät ns. fiilispohjalta mielestään oikeaan suuntaa (vrt. *fraktaalipyörre*). Muutaman tunnin kuluttua Ceekkosia on ympäri Kuopiota. Sovitun määräajan kuluttua Ceekkoset palailevat torille ja vertailevat muistiinpanojaan Kuopiosta. Ceekosten muistiinpanot tutkimusmatkoista ovat paljon laajempia kuin Aakkosilla tai Beekkosilla. He ovat onnistuneet kartoittamaan lähes koko Kuopion. Ceekkosista jotkut olivat, jopa löytäneet eri reittejä pitkin yliopistolle. Aakkosten ja Beekosten kysyessä Ceekkosilta, miten Kuopion yliopistolle pääsee Ceekosten keskuudessa syntyy kauhea väittely ja mekastus oikeasta reitistä. Myös ne Ceekkoset, jotka eivät varsinaisesti henkilökohtaisesti löytäneet yliopistolle, haluavat argumentoida missä heidän mielestään yliopisto todennäköisesti sijaitsee. Aakkoset ja Beekkoset kyllästyvät lopulta Ceekosten keskinäiseen riiteltyyn ja päättävät muuttaa hieman seuraavien Kuopion yliopiston löytämiseksi tehtävien tutkimusmatkojen suuntia. Kuulemani mukaan Ceekkoset ovat edelleen Kuopion torilla kiistelemässä oikeasta reitistä yliopistolle. Lukijalle ei toivottavasti jäänyt

epäselväksi se, että oikeasti Aakkoset ja Beekkoset eivät olleet Ceekkosten tapaan sosiaalityön tutkijoita tai yhteiskuntatieteilijöitä, vaan jonkinlaisia stereotyyppioita luonnontieteilijöistä.

En tiedä selvensikö esimerkkinä Abbottin (2001) teoreettista ideaa, mutta tutkimusaineiston analyysini sai Abbottin mallien kautta aivan uudenlaista puhtia. Seuraavaksi hahmotan Abbottin ideoita hyväksikäyttäen suomalaisessa tieteellisessä sosiaalityökeskustelussa tapahtuneita muutoksia. Esitän myös oman tulkintani siitä, miten itse itsensä perustaminen on tapahtunut sekä mitä siitä on seurannut. Tulkintani perusteluina käytän tutkimusaineiston analyysissä havaitsemiani käännekohtia, neuvottelutilanteita, epätavanomaisuuksia, rajanvetoja sekä poissulkemisen mekanismeja.

Havaintojeni mukaan lähihistoriallisessa sosiaalityön tieteellisessä keskustelussa voidaan nähdä sosiaalipolitiikasta irtautumisen jälkeen kaksi sukupolvea³, jotka ovat muotoutuneet *fraktaalisen erikoistumisen* mallin mukaisesti. Nykytilanteen sosiaalityön tutkimuksen kolmannessa sukupolvessa on neljä toisistaan eroavaa haaraa.

Sosiaalityön tutkimuksen sukupolvet ja jakautuminen.

5.1 Sosiaalityö irtautuu sosiaalipolitiikasta

Vaikka tutkielmani pääasiallisena kiinnostuksen kohteena ei ole 1980-luku ja sosiaalityön irtautuminen sosiaalipolitiikasta, niin ajallisesti irrottautuminen ei ole ollut niin nopeaa kuin aiemmat tulkinnat antavat ymmärtää (vrt. Hänninen 1990). Oikeastaan viimeinen piste sosiaalityön itsenäiselle asemalle, ainakin toistaiseksi, laitettiin kun sosiaalityö sai asetuksessa säädetyt pääaineoikeudet vuonna 1999. Pääaineoikeudenkin jälkeen kestää vielä vuosia ennen kuin yliopistolliset jatko-opinnot ovat riippumattomia sosiaalipolitiikan

³ Käyttämääni *sukupolvi* –käsitteeseen sisältyy suomalaisessa sosiaalitieteellisessä yhteydessä metaforinen hankaluus. Sukupolvella on 1980-luvun loppupuolelta alkaen tarkoitettu ”ryhmää ihmisiä, joita yhdistävät määrättyjen elämänvaiheiden kokemukset” ja joista tämän seurauksena voidaan puhua elämäkerrallisina yhteisinä (Roos 1987; 51-52). Tutkielmassani taas käytän sukupolvea kuvaamaan etäisyyttä ja erikoistumista suhteessa keinotekoiseen alkupisteeseen. Käyttämässäni merkityksessä sukupolvea käytetään esimerkiksi puhuttaessa toisen tai kolmannen sukupolven käännekohtista tai ohjelmointikielistä.

portinvartijuudesta. Otan tarkoituksenmukaisena itsestäänselvyytenä tulkinnat, joiden mukaan sosiaalityö on ollut yliopistoissa alisteisessa suhteessa sosiaalipolitiikkaan nähden (Hänninen 1990; Mutka 1998). Naislehtoreita itketettiin laitosten kokouksissa ja voin kuvitella, että sosiaalityön tutkija oli tiedeyhteisön arvoasteikossa vahtimestarista seuraava. Sosiaalityön koulutuksen myötä lisääntyneet sosiaalipolitiikan oppituolit tarkoittivat sosiaalipolitiikan tiedeyhteisön jäsenille lisääntyneitä työmahdollisuuksia. (Satka 1998.) Ulla Mutkan (1998, 152-153) mukaan sosiaalipoliitikkojen rankan akateemisen kritiikin tarkoituksena oli näyttää sosiaalityölle sen paikka sosiaalipolitiikan kentällä sekä sijainti ammatillisissa hierarkioissa. Käsitykseni mukaan ilman näitä tylyyksikin kuvattuja, sosiaalityön tutkijoita ja opettajia aamupalakseen hotkivia sosiaalipoliitikkoja sosiaalityön olisi ollut vaikea erkaantua myöhemmin sosiaalipolitiikan tutkimuksen kentästä (vrt. Mäntysaari 1990, 8).

Sosiaalityön nykyisen oppihistorian mukaan irtaantuminen sosiaalipolitiikasta tapahtui 1980-luvulla sosiaalityökritiikin laannuttua ja ”realistisen” sosiaalityön tutkimuksen kauden alkaessa (Hänninen 1990). Tutkimusaineiston analyysin mukaan kyseessä ei ollut aivan näin suoraviivainen ja nopea prosessi. Sosiaalityön itsenäisenä tieteenalana irtautuminen ja perusteiden rajaaminen sekä vahvistaminen ovat jatkuneet aivan viime vuosiin asti. Kehityskulut ja muutokset ovat olleet ajallisesti limittyneitä ja varsinaisia käännekohtia on hankala nimetä. Selkeimmin sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön väliset rajankäynnit sekä uudelleen määrittelyt ovat liittyneet sosiaalipoliittisen tiedeyhteisön portinvartijan rooliin sosiaalityön tutkijoiden pyrkiessä tiedeyhteisön täysivaltaisiksi jäseniksi.

Näkyvin esimerkki tutkimusaineistossa tieteen ja ei-tieteen neuvottelutilanteesta sosiaalipolitiikka-portinvartijan ja sosiaalityö-pyrkijän välillä on ”Saarnion tapaus”. Pekka Saarnio (1993a) avaa keskustelun kertomalla, miksi ei ole käynyt Helsingin yliopiston jatkokoulutusseminaareissa. Syynä on ollut Saarnion saama kritiikki, jossa ei ole ymmärretty hänen tutkimustaan. Saarnio ei nimeä kriitikkoaan, mutta seuraavassa Januksessa se koira älähti, johon kalikka kalahti. J.P. Roos (1993, 12) ilmoittautuu kriitikoksi, määrittelee Saarnion ”itsetunnonpuutteiseksi” ihmiseksi ja koko väitöskirjan ”kehnoksi”. Roos näkee Saarnion tutkimuksen perustavanlaatuisiksi ongelmaksi sen, ettei tutkimus ole sosiaalipoliittista tutkimusta. Roosin (1993, 12) mukaan:

”Saarnion tutkimus on myös esimerkki tieteenalojen sekoittamisen ongelmasta: väittelijä etsii teoriansa ja aiheensa toiselta tieteenalalta (psykologia), mutta tarjoaa työnsä toiselle tieteenalalle ja välttyy näin kummankin suunnan kritiikiltä. Tutkimuksen tieteenalaedustaja katsoo, ettei hän

voi asettaa samoja vaatimuksia kuin omalla alallaan, koska työ tarkastetaan muualla, ja käänteisesti vieraan alan edustaja on valmis oletamaan että työ on OK.”

Jälkikäteen pohtiessaan omaa toimintaansa Roos tulee siihen tulokseen, että hänen velvollisuutensa olisi ollut estää Saarnion väitöskirjan eteneminen tai ainakin vaikuttaa arvosteluun arvosanaa alentavasti. Lopuksi Roos (1993, 13) toteaa:

”...että Saarnion tapaus on mielestäni hyvä osoitus myös siitä, miten vahingollista on ollut tehdä sosiaalityöstä yhtäkkisesti akateeminen oppiaine Suomessa. Se on paha sekä sosiaalityön koulutukselle, joka irtautuu yhä enemmän käytännöstä, että tutkimukselle. Olisi ollut parempi jos yksinomaan sosiaalityön jatkokoulutus tapahtuisi yliopistotasoisena sosiaalipolitiikan, sosiologian tai psykologian yhteydessä ja jatkokoulutukseen pääsyn edellytyksenä olisi normaali kandidaattitutkinto sosiaalityön peruskoulutuksen tai työkokemuksen lisäksi. Nykytilanteessa tasovaihtelut ovat aivan liian suuria ja yliopiston normaalit kontrollimekanismit eivät toimi, valitettavasti.”

Saarnio (1993b, 93) vastaa Roosille ensin Januksen toimituksen lyhentämän version välityksellä. Saarnion (1993c, 83) vaadittua vastineen julkaisua kokonaisuudessaan lehden toimitukselta, vastine ilmestyy täydellisenä vuoden 1993 viimeisessä Januksessa. Saarnion vastineissa on sisällöllisesti kaksi merkittävää asiaa. Ensiksikin Saarnio korostaa sitä, että palvelukseen sosiaalityön käytäntöjä sosiaalityön tutkimuksen on pakko rikkoa akateemisia raja-aitoja. Saarnion mukaan myös sosiaalityön heikko akateeminen status on hyödyksi sosiaalityön asiakkaille. Mielenkiintoisia ja merkittäviä Saarnion (1993b, 93; 1993c, 83) vastineissa ovat myös kohdat, jotka Januksen toimitus on sensuroinut ensimmäisestä versiosta. Saarnion vastineen lyhentäminen on ensimmäinen ja viimeinen kerta tutkimusaineistossa, kun tavallisesti lukijalle näkymättömissä olevat toimituksen tekemät valinnat tulevat näkyviksi. Roos (1993) saa nimitellä Saarniota kirjoituksessaan, mutta Saarnion (1993c, 83) esittämät henkilökohtaisuudet ja Roosin akateemisen kompetenssin kyseenalaistavat väitteet on poistettu lyhennyksestä versiosta (vrt. Saarnio 1993b, 93). Myös kohta, jossa Saarnio kertoo tutkimuksensa saaneen kiitosta useilta kotimaisilta ja ulkomaisilta tutkijoilta on poistettu. Samoin maininnat väitöskirjaan perustuvien artikkeleiden julkaisemisesta toisissa tieteellisissä aikakauslehdissä on poistettu.

Aineistossa havaitsemani ”Saarnion tapauksen” kaltaiset tilanteet liittyvät sosiaalityön ja sosiaalipolitiikan rajankäynteihin. Neuvotteluissa pyritään määrittelemään tieteen ja ei-tieteen välistä rajaa, jolloin sosiaalityön tutkijan ja sosiaalipolitiikan tutkijan näkökulmat menevät

ristiin. Esimerkiksi Tommi Hoikkala ja Jussi Simpura (1997) arvioivat Arja Jokisen ja Kirsi Juhilan (1996) väitöskirjaa nimeämästään vahvasta suomalaisesta sosiaalityön tutkimuksen ja käytännön perinteen näkökulmasta, jossa sosiaalityö on asetettu osaksi kokonaisyhteiskunnallista teoriakehikkoa. Vahvasta perinteisestä sosiaalityön tutkimuksen näkökulmastaan Hoikkala ja Simpura (1997) päätyvät arvioon, jonka mukaan keskittymällä mikrotason tilanteisiin, valtaan ja prosesseihin rajataan maailman ja todellisuuden ulkoreunaksi vuorovaikutustilanteen ulkoreuna. Kritiikki diskurssianalyysia kohtaan on tuttua diskurssianalyysin kritiikkiä, mutta Hoikkala ja Simpura (1997) esittävät sitä perinteisestä sosiaalityön tutkimuksen näkökulmasta. Hoikkalan ja Simpuran valitsema näkökulma tarkoittanee 1980-lukulaisen sosiaalityön tutkimuksen näkökulmaa (vrt. myös Kokkonen 1996; Simpura 1998, 50-51; 1999), jota on nykytulkinnoissa kutsuttu sosiaalityön hämmennyksen ajaksi, jolloin sosiaalityön paikka sosiaalipolitiikan kentällä otettiin itsestään selvänä (Mutka 1998, 153-163).

Näkyviä rajankäyntejä ja neuvotteluita analysoimalla luon vauhdikasta, näyttävää ja viihdyttävää tarinaa siitä, miten asiat ovat tapahtuneet. Räiskyvät debatit ovat muutosten hahmottamisen näkökulmasta tärkeitä, mutta eivät merkittävimpiä siirtymien todisteita. Olennaiseksi kehityskulkujen ymmärtämisessä muodostuikin se, miten debattien yleisö on esitetyt argumentit vastaanottanut tai missä määrin yleisö on ylipäänsä hyväksynyt kirjoittajan tai puhujan konstruoiman retorisen tilan (Ylikoski 1998, 259). Näin tulkittaessa Hoikkalan, Roosin ja Simpuran kritiikit saavat painoarvonsa vasta tiedeyhteisön myöhempien reaktioiden kautta. Tutkimusaineiston perusteella näyttäisikin siltä, että 1990-luvun alussa tällaiset kriittiset kommentit eivät enää heilauttaneet sosiaalityön itsenäistyvää tiedeyhteisöä. (Vrt. Satka 1998, 198; Mäki 2000, 370.)

Tutkimusaineiston viittausanalyysia tehdessä havaitsin, että Hännisen (1990) kolmannen aallon eli sosiaalityön ”realistisen” tutkimusohjelman tutkimuksiin (mm. Karvinen 1987; Arnkil 1990, 1991; Lehto 1991; Mäntysaari 1991) viitataan niin, että Januksessa julkaistun tekstin kirjoittaja kiinnittää oman tekstinsä viittausten avulla osaksi sosiaalityön tutkimusta ja tieteellistä keskustelua (mm. Arnkil 1992a, 10; Rostila 1993, 31; Saarnio 1993d, 49). Edellinen havaintoni saattaa vaikuttaa itsestäänselvyydeltä, mutta se on olennainen hahmottaessani aikalaistulkintoja. Vaikka tämän päivän sosiaalityön oppihistorian eräiden näkökulmien (mm. Satka 1994; Mutka 1998) mukaan ”realistisen” tutkimusohjelman ajanjakso yliopistoilla ei olisikaan ollut ”oikeaa” sosiaalityön tutkimusta, niin tutkimusaineiston analyysin perustuvan arvioivan tulkintani (Palonen 1988) mukaan

”realistisen” tutkimusohjelman sosiaalityötutkimus irtosi *perinteisesti erikoistumalla* sosiaalipolitiikasta. Sosiaalityötä ei todennäköisesti nähty omana itsenäisenä tieteenalanaan, mutta ilman asettumista sosiaalipoliittiselle kentälle ja erikoistumalla kentän sisällä myöhempi sosiaalityön tutkimuksen vahvistuminen ja irtautuminen ei olisi ollut mahdollista. (Vrt. Abbott 2001.)

”Realistisen” tutkimusohjelman merkittävin sosiaalityöhön liittyvä muutos koski sosiaalityöntekijöitä ja valtaa. Kun Heinoselle (1984) sosiaalityöntekijät olivat kapitalistisen järjestelmän käskyttämiä zombeja, niin Mäntysaaren (1991) sosiaalityö ja valta käsitykset ovat ottaneet ensiaskeleet kohti postmodernia valtakäsitystä (Pulkkinen 1998, 87-117).

Sosiaalityön irtautuessa sosiaalipolitiikasta *perinteisesti erikoistumalla* muodostui sosiaalityön tutkimuksen tulevaisuudesta avoin neuvottelutila, jonka muutoksista tulevaisuudessa nähtäisiin, mille sosiaalityö on perustanut itsensä. Rakentuisiko sosiaalityö tieteellisenä toimintana liikkuvan, refleктоivan ja relativisoivan oppimisprosessin varaan vai tukeutuisiko sosiaalityö valistushenkiseen sosiaaliskientismiin? Näin kyseli Eräsaari (1988) 1980-luvun lopulla sosiaalityön tulevaisuuden suuntien perään aikalaisdiagnoosissaan. Seuraavaksi esitän, mitä sosiaalityön itse itsensä perustamisen jälkeen seurasi.

5.2 Naisnäkökulmainen sosiaalityö vs. miesnäkökulmainen sosiaalityö

Januksen ilmestymisen ensimmäisten vuosien aikana sosiaalityön tieteellinen keskustelu oli venyttäytynyt kahden sukupolven yli. Sosiaalityön ensimmäisen sukupolven erkaantuminen sosiaalipolitiikasta viimeisteli eroaan, joka käytännössä tapahtui sosiaalityön tutkimuksen paikan ja sijainnin vahvistamisella sosiaalipolitiikan kentällä. Ensimmäisen sosiaalipolitiikka-jaon kanssa samanaikainen, toinen, sosiaalityön tutkimuksen sisäinen jakautuminen oli jo alkanut. 1980-luvun lopulla kasvoi sosiaalipoliittisten naistutkijoiden tutkimuksen teon naisnäkökulman vaatimus (esim. Anttonen et al. 1989; Eräsaari 1990) yhdistyneenä heränneeseen konstruktionistiseen todellisuuskäsitykseen (vrt. Forsberg et al. 1991; Jokinen & Juhila 1991; Pösö 1993) ja tutkimuksen teon refleksiivisyyden vaatimukseen (esim. Satka 1999, 376-377; Satka & Karvinen 1999) merkitsivät suomalaiselle sosiaalityön tutkimukselle ensimmäisen sukupolven jakautumista. Jakautuminen tapahtui *fraktaalaisesti erikoistuen* (Abbott 2001), jolloin sosiaalityön tutkimus säilytti kummassakin uudessa ryhmässä ”realistisen” tutkimusohjelman säännöt. Tutkimusta ohjaavista säännöistä keskeisimpiä olivat

sosiaalityön moninaisuuden hyväksyminen sekä sosiaalityötulkintaa monopolisoimaan pyrkivien teorioiden karttaminen. (Vrt. Hänninen 1990, 130-131)

Ennen kuin perustelen väitteeni sosiaalityön jakautumisesta kahteen toisistaan merkittävästi eroavaan joukkoon nimeän uudet luokitukset. Nimenantotehtävä on vaikea, sillä siirrän nimien mukana aiempia merkityksiä ja mielle yhtymiä luomieni luokitusten niskaan. Ensimmäistä jakautunutta alajoukkoa määrittävät naistutkimus, konstruktionistinen todellisuuskäsitys sekä tutkimuksen teon refleksiivisyyden vaatimus. Toista ryhmää 1980-luvulla alkaneen sosiaalityön ”realistisen” ohjelman perinteen jatkaminen. Kutsun jakautumisen seurauksena syntyneitä uusia luokkia *naisnäkökulmaiseksi sosiaalityön tutkimukseksi* ja *miesnäkökulmaiseksi sosiaalityön tutkimukseksi*. Nimeämällä joukot naisnäkökulmaiseksi ja miesnäkökulmaiseksi sosiaalityön tutkimukseksi siirrän naiseuden ja mieheyden kulttuurisia merkityksiä luokkien kannettavaksi. Tämä on tarkoituksenikin. Toisaalta nimivalinnoillani pyrin välttämään sitä, että olisin nimennyt vain naisnäkökulmaisen sosiaalityön tutkimuksen naisnäkökulmaiseksi ja miesnäkökulmaisen esimerkiksi realistiseksi tai empiiriseksi sosiaalityön tutkimukseksi. Nimeämällä miehet edustamaan empiriaa tai realismia, olisin riistänyt naisnäkökulmaiselta tutkimukselta mahdollisuuden realistisen tai empiirisen sosiaalityön tutkimuksen tekoon luokittelemalla naisnäkökulmaisesta realistisen tai empiirisen tutkimuksen vastinparin ja vertailukohdan. (Vrt. esim. Jokinen 1999, 141-144; Hacking 2000.)

1990-luvun alun ensimmäisissä Januksissa naisnäkökulmainen sosiaalityön tutkimus alkoi aktiivisesti irrottautumaan ”realistisen” tutkimusohjelman sosiaalityöstä. Jo heti ensimmäisessä ilmestyneessä Januksessa Hannele Forsberg, Marjo Kuronen ja Aino Ritala-Koskinen (1992) ihmettelevät, mistä Suomessa löytyy feminististä sosiaalityötä. Onko sitä edes Suomessa olemassa vai pitäisikö ennemminkin puhua sukupuolinäkökulmaisesta sosiaalityön tutkimuksesta. Ärhäkin, ja samalla näkyvin, sosiaalityön tutkimuksen naisnäkökulman pelinavaus Januksessa tapahtui, kun Mirja Satka (1993) arvioi Tom Arnkilin (1992b) väitöskirjaa⁴.

”Pidän Arnkilin tutkimuksen tuottamia jäsenyyksiä hyvinä kuvauksina sosiaalitoimiston sosiaalityöstä sen ilmipinnan tasolla, mutta sosiaalityön henkilökohtainen, moraalinen ja poliittinen olemus – pöydän molemmin puolin – on kaukana sen tavoittamattomissa. Sen

⁴ Tom Arnkil käytti vielä 1990-luvun alussa Erik Arnkil -nimeä, mutta jonkinlaisen selvyuden säilyttämiseksi käytän tutkielmassani Tom Arnkilia.

välinein sosiaalityön ja hallinnon tai sosiaalityöntekijöiden ja asiakkaiden väliset ristiriidat, eriarvoisuus ja rakenteelliset alistussuhteet jäävät varmuudella käsitteellistämättä. Pidänkin rajasysteemin kaltaisia käsitteitä yhtenä antiemansipaation piilostrategiana varmistaa esimerkiksi sosiaalihuollon luokka- ja sukupuolirakenteiden muuttumattomuus.” (Satka 1993, 109)

Satkalle ei enää riitä Arnkilin ”realistisen” tutkimusohjelman mukainen sosiaalityön tutkimuksen teko, vaan tarvitaan pinnallista tasoa syvempää ja moniulotteisempaa kuvausta sosiaalityöstä. Ehdottomasti yhdeksi sosiaalityökeskustelun klassikkokäsitteeksi nousee Satkan keksimä nimitys Arnkilista antiemansipaation piilostrategiana. Satkan käyttämän nimityksen vastustamiseksi on mahdotonta keksiä muuta konstia, kuin koko Satkan argumentaation kyseenalaistaminen, niin murskaava nimitys antiemansipaation piilostrategi on.

Arnkil (1993) vastaa Satkan esittämään kritiikkiin perustelemalla, että Satka on ymmärtänyt hänen tutkimuksessaan käyttämänsä teorian, käsitteet ja näkökulmat perusteellisesti väärin.

”Minulle (Arnkil) tuli vaikutelma, ettei Satka ikään kuin hyväksynyt, että olin tehnyt *erilaisia* tutkijan valintoja kuin hän, eikä näin ollen arvioinut miten onnistuin valinnoistani käsin. Hän tuntui tarjoavan minulle *kokonaan toisia valintoja* – ehkäpä omiaan. Luulen kuitenkin, että sosiaalityönkin tutkimus hyötyy moniäänisyydestä.” (Arnkil 1993, 59-60.)

Arnkil tuo vaikutelmaansa esiin tärkeitä havaintoja. Ensinnäkin kaikilta osin vanhat ”realistisen” tutkimusohjelman aikaiset määritelmät siitä, mitä on oikea sosiaalityön tutkimus eivät enää olleetkaan kyseenalaistamattomissa. Toiseksi naisnäkökulmasta avoimen konfrontaation kautta pystyttiin erkaantumaan vanhasta lähinnä miestutkijoiden ”realistisesta” ohjelmasta.

Naiset haastoivat miehiä myös muiden tutkimuksen teon teemojen ympärillä, sillä seurauksella, että miesnäkökulmasta naisten tekemät valinnat näyttivät käsittämättömiltä. Muunlaista tulkintaa en ole keksinyt sille, miksi esimerkiksi Mikko Mäntysaari (1993a) sekoittaa Arja Jokisen ja Kirsi Juhilan (1991) käyttämän diskurssianalyysin eettiseen relativismiin ja sosiaalityöhön. Mäntysaari niputtaa naistutkijat edustamaan yhteiskuntatieteiden lingvististä käännettä ja eettistä relativismia sen mukana. Eettisellä relativismilla Mäntysaari tarkoittaa sellaista eettisiin ja moraalisiin kysymyksiin

suhtautumista, jossa mikään arvoihin tai moraaliin perustuva valinta ei ole toista parempi, sillä ei ole olemassa objektiivisiä mittareita mittaamaan, mikä on oikein ja mikä väärin.

Arja Jokinen, Kirsi Juhila ja Irene Roivainen (1993) ihmettelevät vastineessaan Mäntysaarelle sitä, miten diskurssianalyysi on onnistuttu sekoittamaan eettiseen relativismiin. Naisten mielestä Mäntysaari rakentaa omista lähtökohdistaan diskurssianalyysistä helppoa vihollista, johon voi soveltaa eettisen relativismin perusteluja. Eettisellä relativismilla pelottelu on yleisimpiä realistien esittämiä argumentteja relativismia (konstruktionismia) vastaan eri todellisuuskäsitysten välisissä kamppailuissa (vrt. Rosenberg 2000). Mäntysaari (1993b) jatkaa relativismikeskustelua havainnoillaan, joiden mukaan relativistinen suhtautuminen todellisuuteen on tutkimuksen piirissä lisääntymässä. Mäntysaaren mukaan relativismin eri puolia ei ole tarpeeksi problematisoitu sekä pohdittu sosiaalityön ja sosiaalityön tutkimuksen näkökulmasta. Havaintoani nais- ja miesnäkökulmien syntymisestä tukee Mäntysaaren (1993b, 82) huomautus:

”Minusta (Mäntysaari) tuntuu jotenkin oudolta asetelma, jossa itseni hyvin epävarmaksi ja epäileväksi tuntien joudun puolustamaan totuuden absoluuttisuutta mielestäni omasta kannastaan hyvin varmojen ”relativistien” polemiikkia vastaan.”

Mäntysaaren tunnelmat kuulostavat saman suuntaisilta kuin Arnkilin (1993, 59-60) vaikutelmat kohtaamansa kritiikin jälkeen. Varman naisnäkökulman ilmaantuminen keskusteluun oli miehille uusi kokemus.

Esimerkiksi muutoksesta otan vielä suhtautumisen Mikko Mäntysaaren (1991) väitöskirjaan ja viittaukset siihen, jotka muuttuivat 1990-luvun alkuvuosien jälkeen. Vielä vuonna 1992 Hannele Forsberg, Marjo Kuronen ja Aino Ritala-Koskinen (1992, 7) käyttävät Mäntysaaren tutkimustuloksia sellaisenaan kuvailemaan, miten naisasiakkaita ja miesasiakkaita kohdellaan eri tavoin sosiaalipalvelutoimistossa. Mäntysaaren tutkimus on tuloksiltaan käyttökelpoista feminismiin perään kyseleville naistutkijoille.

Muutamaa vuotta myöhemmin Leena Eräsaari (1994, 364; vrt. myös 1995, 65-67) nostaa Mäntysaaren tyyppiesimerkiksi tutkijasta, joka pyrkii tutkimustekstissään häivyttämään tekijän ja menetellessään näin ylläpitämään objektiivisuuden harhaa. Eräsaaren näkökulmasta Mäntysaaren kirjoitustavassa on kysymys objektiivisuuden harhan ylläpidosta, mutta kuten

Mäntysaari (1993b, 82) on aiemmin huomauttanut, hänelle kysymys ei ole harhasta, vaan vilpittömästä pyrkimyksestä totuuteen.

Kun vielä vuonna 1992 Hannele Forsbergille (Forsberg et al. 1992) kelpasi Mäntysaaren väitöskirjassaan esittämät tutkimustulokset sellaisenaan näytöksi asioiden todellisesta tilasta, niin vuonna 1996 Forsberg (1996, 381-382) tulkitsee tutkimuksen tuloksia toisin. Mäntysaari pääsee, tai joutuu, edustamaan tutkijoita, jotka ovat arvioineet sosiaalityön professionaalisuuden astetta teoreettisen tietopohjan kehittyneisyyden valossa. Forsbergin näkökulmasta sosiaalityön professionaalisuuden arviointi ei onnistu arvioimalla sosiaalityöntekijöiden teoreettista tietopohjaa.

Olen käyttänyt Mäntysaaren (1991) väitöskirjaa esimerkkinä useammassakin kohdassa, sillä se on tutkimusaineiston viitatuin teos. Mäntysaaren omat viittaukset pois luettua hänen väitöskirjaansa viitataan yhdeksässä eri tutkimusaineiston tekstissä. Verrattuna toiseen ”realistisen” tutkimusohjelman, aineistossa toiseksi eniten käytettyyn, tutkimukseen Juhani Lehdon (1991) väitöskirjaa käytetään aivan eri tavoin. Mäntysaaren tutkimus näyttäisi kärsivän 1990-luvun kuluessa inflaatiosta muuttuneiden suhdanteiden seurauksena. Sen sijaan tutkimusaineiston perusteella Lehdon tutkimusta käytetään edelleen ajankohtaisena. Tutkimusaineistoni pohjalta en voi kuin tehdä arvailuja siihen suuntaan, että Mäntysaaren näkyvällä roolilla sosiaalityön tieteellisessä keskustelussa on kenties ollut tekemistä hänen joutumisessaan naisten kommentointien aktiiviseksi kohteeksi.

Ajatuksia herätti myös se, että vuoden 1993 jälkeen sosiaalityön ”realistisen” ohjelman miestutkijat vetäytyivät useammaksi vuodeksi Januksessa käytävästä sosiaalityön tieteellisestä keskustelusta.⁵ Tutkimusaineiston ja käyttämieni menetelmien avulla en tiedä, miksi miesten Januksen alkuaikojen erittäin aktiivinen kirjoittelu loppui lähes seinään. Voihan olla, että keskusteluun osallistuneet miehet onnistuivat vakiinnuttamaan oman positionsa tiedeyhteisössä ja työmarkkinoilla, jolloin osallistumiselle ei ollut enää tarvetta.

Tutkimusaineiston analyysissä havaitsemieni lukuisten esimerkkien valossa itsenäisen naisnäkökulman vahva tuleminen osaksi sosiaalityön tieteellistä keskustelua ei muodostu poikkeuksista, vaan on pikemminkin sääntö (mm. Forsberg et al. 1992, Karvinen 1992; Jokinen et al. 1993; Eräsaari 1994; Raunio 1996, 429; Forsberg 1996; Satka 1996; vrt. myös

⁵ Poikkeuksena Mäntysaari (1995) ja Rostila (1997) sekä heidän yhdessä toimittamansa Januksen evaluaatio -teemanumero (Janus 4/1997).

Satka & Karvinen 1999). Väitettäni nais- ja miesnäkökulmaisten sosiaalityön tutkimuksen suuntien olemassa olosta tukee myös tutkimusaineiston viittausanalyysissä esiin noussut huomio, jonka mukaan suomalaisessa sosiaalityökeskustelussa feministisosiologi Dorothy E. Smithin (1988; 1989; 1990a; 1990b) teokset nousevat yksittäisistä kirjoittajista käytetyimmiksi teoreettisten ajatusten lähteiksi. Sosiologisen aikalaisdiagnoosin suuret nimet Bauman, Beck ja Giddens sekä konstruktionistiset gurut Billig, Gergen ja Silverman jäävät jälkeen Smithistä.

Naisia yhdistävänä tekijänä on käsitys siitä, että aiempi sosiaalityön tutkimus on perustunut virheelliseen käsitykseen siitä, mitä ja mikä on tietoa sosiaalityössä ja sosiaalityön tutkimuksessa. 1990-luvun alkupuoliskolla aiempaa sosiaalityön tutkimuksen ja koko sosiaalityön itseymmärrystä ja oppihistoriaa kirjoitettiin sekä Januksen sivuilla että muilla foorumeilla uuteen uskoon naisnäkökulmasta (vrt. mm. Eräsaari 1990; Satka 1994; 1995; Jokinen et al. toim. 1995; Juhila 1997, 213; Karvinen 1997; 1999a). Keskeisimmät historian uudelleenkirjoittamiseen keskittyneet tutkimukset ovat Mutkan (1998) ja Satkan (1995) väitöskirjat. Eräänä naisnäkökulmaisen tutkimuksen ääripäänä voidaan pitää Leena Eräsaaren (1995) väitöskirjaa, joka näyttäisi asettaneen tämän hetkisen rajan akateemisen tutkimuksen kirjoitustavalle, jota on vaikea enää mennä ylittämään (vrt. Karisto 1995b).

Eri naisnäkökulmissa on, totta kai, painotuseroja ja vaikka kaikki eivät sitoudukaan konstruktionismiin, tutkimuksen teon refleksiivisyyteen ja feminismiin samanaikaisesti, niin on mahdollista puhua yhteisestä naisten projektista toisen sukupolven sosiaalityön tutkimuksessa.

5.3 Kolmas sukupolvi

Naisnäkökulmaisen ja miesnäkökulmaisen sosiaalityön tutkimuksen jakautumisen jälkeen on mahdollista erottaa ryhmien sisällä tapahtuvaa eriytymistä. Sekä naisnäkökulmaisen että miesnäkökulmaisen sosiaalityön tutkimuksen sisällä näyttäisi olevan alkanut eriytyminen tiedontuotannon tapojen perusteella. Muutokset tiedontuotannossa koskevat tiedontuotannon tapoja sekä laajemmin koko yhteiskunnallisen kontekstin radikaalia muutosta, joten eriytyminen uusiin alaryhmiin on tulkittavissa pikemminkin erilaisiksi tavoiksi suhtautua muuttuneeseen todellisuuteen. Muuttunutta todellisuutta on kuvattu siirtymisenä modernista postmoderniin, refleksiiviseen moderniin, toiseen moderniin tai johonkin muuhun toisenlaista

aikaa kuvaavaan tilaan. *Perinteisen* (Mode 1) ja *rajoja ylittävän* (Mode 2) tieteen erot muodostuvat niistä käytännöistä, joilla tietoa tuotetaan.⁶ *Perinteisessä* tieteen tekemisen mallissa tiedettä tehdään yliopistoissa suljettujen ja pitkälle erikoistuneiden tiedeprofessioiden toimesta. Tiedontuotanto, tiede ja tieto ovat hierarkkisesti järjestyneitä niin, että tieteellisin menetelmin tuotettu tieto on parempaa ja arvostetumpaa, kuin muilla keinoin hankittu tieto. *Rajoja ylittävässä* tieteessä tunnusmerkillistä on monitieteisyys, avoimet tiedontuotannon tavat, jatkuvassa muutoksessa olevat tiedontuotannon kontekstit sekä eri laatuisten tiedon muotojen tasavertaisuus. Myös tiedon tuottaja ja käyttäjä eivät ole enää kaksi eri henkilöä tai professiota. (Gibbons et al. 1994; Nowotny et al. 2001; vrt. myös Delanty 2001.)

Sosiaalityön toimintaympäristössä tapahtuneisiin muutoksiin vastaamaan kehitetty reflektiivisen sosiaalityön ajatus on mahdollista tulkita analogisesti *perinteisen* tieteen ja *rajoja ylittävän* tieteen muutoksen kanssa. Jos sosiaalityön reflektiivisyyskeskustelu tulkitaan osaksi *rajoja ylittävää* tiedettä, niin Suomessa reflektiivisyyskeskustelun keskeisimpiä merkityksiä on ollut sosiaalityön muuttuneen professionaalisuuden lisäksi edistää siirtymistä perinteisestä rajoja ylittävään tiedontuotantoon. (Mm. Karvinen 1993; 1996; Matthies 1993; vrt. Karisto 1995a)

Reflektiivisyysvaatimusten nousun sekä nais- ja miesnäkökulmaisen sosiaalityön tutkimuksen jakautumiskeskustelun kiivaimpien vuosien aikoihin Marketta Rajavaara (1993) tekee tilinpäätöstä 1980-luvun sosiaalityön pelastajaksi kaavailusta tutkivasta sosiaalityöstä. Rajavaaraan (1993, 30-31) mukaan sosiaalityö ei tarvitse, ”sellaista pseudotieteellistämistä, jossa (sosiaali)työntekijät osaavat ulkokohtaisesti käyttää tieteellisiä käsitteitä ja metodeja, mutta eivät tiedä, mitä ovat tavoittelemassa eivätkä osaa tehdä moraalisia valintoja ja arvioida valintojensa seurauksia. Tiedon ohella sosiaalityön professionaalisuuden ehdot liittyvät sen poliittiseen merkitykseen hyvinvointivaltiossa.”

Käännän Rajavaaran esittämän, sosiaalityön käytännön pseudotieteellistämisen, ajatuksen koskemaan tiedettä ja tutkimusta. Sosiaalityö ei tarvitse, sellaista sosiaalityön tutkimuksen ja tieteenalan pseudokäytännöllistämistä, jossa tutkijat eivät ymmärrä sosiaalityön käytäntöä, mutta osaavat kertoa ja kirjoittaa siitä. Tiedon ohella sosiaalityön tutkimuksen ehdot liittyvät sen poliittiseen merkitykseen hyvinvointivaltiossa. Mutkan (1998) kuvaama sosiaalityön

⁶ Englanninkieliseen ”mode” käsitteeseen pitää yhdistää ”tapa” -merkityksen lisäksi filosofisempi merkitys, jolloin mode tarkoittaa monimutkaista yhdistelmää erilaisia ideoita ja piirteitä, jotka eivät ole yhdessä osiensa summa, vaan jotakin enemmän (Collins 1999).

tieteellisen paikan lunastaminen sosiaalipoliittiselta tutkimuksen kentältä voidaan ymmärtää sosiaalityön oppialan pseudokäytännöllistämisenä. Jos sosiaalityön akateeminen status saavutettiin luopumalla sosiaalityön käytännölle ominaisemmasta tieteettömästä tai käytännöllisestä tiedosta, niin mistä muusta kuin pseudokäytännöllistämisestä voisi olla kysymys sosiaalityön tutkimuksessa, kun tutkimusta tehdään *perinteisen* tieteen mukaan. (Vrt. myös Roos 1993, 13.)

Rajavaaran (1993) tilinpäätöksessä on havaittavissa *perinteisen* tieteen mukainen tieteellisen tiedon ja tiedontuotannon ymmärtäminen, jossa tiede ja käytäntö ovat sosiaalityössä symbioottisessa suhteessa keskenään, mutta vailla mahdollisuutta yhdistyä tutkiviksi sosiaalityöntekijöiksi. Rajavaara (1993, 32) ei nähnyt tulevaisuutta tai mahdollisuuksia onnistua tutkijasosiaalityöntekijä hankkeessa, vaan hänen mukaansa jatkossa olisi panostettava tutkijoiden ja sosiaalityöntekijöiden yhteistyöhön. Jälkiviisaasti tiedämme, että sosiaalityön ammatillisten lisensiaatin opintojen myötä sosiaalityön käytäntö ja tutkimus olisi yhdistymässä (SOSNET 2002).

Januksessa myös Mäntysaari (1995) pohdiskeli sitä, miksi sosiaalityö ei ota tosissaan tieteellistä roolia sosiaalisten ongelmien tutkijana ja ongelmien ratkaisujen etsijänä. Lisäksi Mäntysaari (1995, 302-303) erottaa selkeästi toisistaan tieteen kohteen ja ammatillisen käytännön tehtävät. Mäntysaari (1995, 304) näkee:

”Uhkana sosiaalityön näivettyminen yliopistollisena oppiaineena jonnekin ammattikorkeakoulujen, sosiologian, filosofian, sosiaalipolitiikan ja yleisen kulttuurikritiikin välimaastoon. Silti myös mahdollisuudet parempaan kehitykseen ovat olemassa. Silmissäni välkkyvä näkymä sellaisesta suomalaisesta sosiaalityön tutkimuksesta, jossa keskitytään sosiaalisiin ongelmiin, kilpailevat koulukunnat sallivat toisensa ja käyttävät toistensa tuloksia. Tutkimus tapahtuu vuorovaikutuksessa käytännön kanssa ja pyrkii etsimään ratkaisuja (sekä tutkien ratkaisujen toimivuutta että kehittämällä uusia) yhdessä käytännön sosiaalityöntekijöiden kanssa.”

Kuten Rajavaarallakin (1993) niin myös Mäntysaarellakin (1995) sosiaalityön tutkimuksen tulee tapahtua vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä käytännön sosiaalityöntekijöiden kanssa. Tämän lisäksi Mäntysaari painottaa sosiaalityön oman profiilin löytymistä sosiaalisten ongelmien tutkimisesta, lisäksi erilaisten tutkimussuuntauksien keskinäisen kilpailu ja tutkimustulosten hyödyntäminen yli koulukuntarajojen ovat positiivisia tulevaisuuden kuvia.

Pääasiassa Januksessa julkaistut artikkelit ja tutkimusraportit jäsentyvät *perinteisen* tieteen mukaisesti tehtyinä tutkimuksina, jolloin tutkija tutkii jotakin ilmiötä tai asiaa (mm. Rostila 1993; Saarnio 1993d; 1999; Juhila 1994; Kuronen 1994; Kokkonen 1995; Jokinen 1996; Karjalainen 1996; Aaltonen 1997; Oranen 1997; Uusikylä 1997; Haapola 1999; Roivainen 1999; Hurtig & Laitinen 2000; Saarnio & Mäntysaari 2000; Törrönen 2000; Eskonen 2001; Leinonen 2001). Juhilan (1997, 215) havaintojen mukaan sosiaalityön tutkimus ja käytäntö nähdään kahtena eri toiminta alueena, vaikka hänen mielestään olisi mahdollista ajatella sosiaalityön tutkimusta osana ”käytäntöä, ei pelkästään sitä ulkokohtaisesti määrittävänä tai jälkikäteen arvioivana. Tulossa voi olla soveltavan perustutkimuksen aika.” Edelleenkin ”tulossa” ja ”voi olla” ovat sanoja, joilla sosiaalityön tutkimuksen suuntia on mahdollista kuvailla.

Sosiaalityön tutkimus on ottanut tukevasti oman paikkansa perinteisesti organisoituneena yhteiskuntatieteellisen tiedontuottajana lähinä *perinteisen* tavan mukaisesti. Väitteeni on tarkoitettu poleemiseksi, sillä lähinnä naisnäkökulmainen sosiaalityön tutkimus pyrkii ymmärtämään ja esittämään itsensä niin, että se olisi jäsentynyt *rajoja ylittävän* tavan mukaisesti, vaikka tämä ei tutkimusaineiston perusteella pidä paikkaansa (esim. Karvinen 2000, 20-21; vrt. Töttö 2001, 313).

Siinä missä 1990-luvun alkuvuosina sosiaalityön ”realistisesta” tutkimusohjelmasta erottautumaan pyrkineet naistutkijat puhalsivat yhteen hiileen ja hakivat kaikilla rintamilla eroa kahdeksankymmentälukulaiseen sosiaalipolitiikka suhteiseen sosiaalityön tutkimukseen, niin 1990-luvun puolessa välissä erottautuminen tutkijan ja tutkittavan kohteen, ilmiön tai asian välillä alkaa muodostumaan merkittäväksi naisnäkökulmaisen sosiaalityön tutkimuksen sisäistä jakautumista ennakoivaksi tekijäksi. Aiempi tutkija–tutkittava jako kyseenalaistetaan. Kahtiajako tiedon tuottajaan ja käyttäjään muodostetaan sisältämään hallitsemiseen liittyviä piirteitä, jolloin *perinteinen* tieteen tekeminen muuntaa tutkittavien toimijoiden kokemuksia. Kyseessä on varsinkin feministien käyttämä tapa pelata huomion kiinnittämisellä vapauttavien ja emansipatoristen konstruktioiden sekä alistavien ja sulkevien konstruktioiden olemassa oloihin (vrt. Hacking 2000).

Reflektiivisyyden painottumisen lisäksi ensimmäisiä merkkejä *rajoja ylittävän* tieteen ilmaantumisesta keskusteluihin tutkivan sosiaalityöntekijän idean kuoppaamisen jälkeen on Satkan (1996, 57) kritiikki kohti vallitsevaa sosiaalityön tutkimuksen ja teoretisoinnin tapaa, jossa sosiaalityön käytäntöä pyritään ymmärtämään käytännön ulkopuolisista teoreettisista

lähtökohdista. Esimerkkinä sosiaalityön käytännön tutkimisesta ulkopuolisista teoreettisista lähtökohdista eivät olekaan enää 1990-luvun alun miestutkijat, kuten aiemmin olivat, vaan tamperelaisten Arja Jokisen, Kirsi Juhilan sekä Tarja Pösön toimittama (1995) konstruktionistisista sosiaalityön käytännön tutkimusta esittelevä ”Sosiaalityö, asiakkuus ja sosiaaliset ongelmat” teos. (Vrt. myös Satka 1999.)

”Käytännöt ja toimijat ovat siis tutkimuskohteita, joita kuvataan ja analysoidaan vaihtelevin teoriasta johdetuin käsittein ja niihin sopivin tutkimusmenetelmin. Tavoitteena on yleinen ja yleistettävissä oleva tieto tutkittavasta sosiaalisesta ilmiöstä. Näin suoritettu tiedonkeruun ja tulkinnan prosessi on tutkittavien toimijoiden kannalta kuitenkin kohtalokas. Toimijoiden tieto ja lähtökohta muuntuu teorian, organisaation ja hallitsemisen lähtökohdaksi: kuvaamisen näyttämön valtaavat toimijoiden sijasta heitä tutkijan tarkoitukseen sopivasti nimittävät käsitteet tai hallinnon kategoriat.” (Satka 1996, 57.)

Tutkittavat toimijat eli käytännön sosiaalityöntekijät näyttäytyivät kirjoittajina neljässä Januksessa julkaistussa tekstissä. Kahta kirja-arvostelua (Karjalainen 1994; Makkonen & Rantalaiho 1998) mielenkiintoisemmiksi poikkeuksiksi muodostuivat Tapio Kosken (1993) sekä Seija Hankaniemen ja Petteri Paasion (1995) katsaukset. Koski (1993) käsittelee kirjoituksessaan sosiaalityöntekijän suhdetta etiikkaan ja eettiseen. Kirjoituksen sosiaalityökytkös muotoutuu Kosken omien sosiaalityöntekijäkokemusten kautta. Teksti etenee filosofisena pohdiskeluna, eikä se kommunikoi sosiaalityön tai laajemmin yhteiskuntatieteellisen keskustelun kanssa. Hankaniemi ja Paasio (1995) hahmottavat kirjoituksessaan sosiaalityötä osana yhteiskunnan psykokulttuurista (Kivivuori 1992) muutosta. Aiheensa ja sisältönsä puolesta teksti on mallikelpoista sosiaalityön tieteellistä keskustelua, mutta kirjoituksen ongelmaksi näyttäisi muodostuvan, ettei se perustu ja viittaa tarpeeksi ulkomaisiin ja omaperäisiin lähteisiin. Hankaniemen ja Paasion (1995) kirjoitukseen ei tartuttu myöhemmässä sosiaalityön tieteellisessä keskustelussa. Näissä muutamassa Januksessa julkaistussa kirjoituksissa sosiaalityöntekijät tavoittelevat, jopa tiedeyhteisön jäseniä enemmän, tieteellisen kirjoittamistavan muotoa ja sisältöä, jolloin he jatkavat tieteentekijöiden luomien kategorioiden ja ajatusten ylläpitoa sekä uusintamista.

Januksen sosiaalityön tieteellisessä keskustelussa ei ole ollut ainoatakaan artikkelia, jossa näkökulmana olisi ollut puhtaasti Satkan (1996) peräänkuuluttama sekoittunut tutkija-tutkittava-tiedonkäyttäjä. Forsbergin (2001) artikkelissa on päästy niinkin lähelle ideaa kuin akateeminen tutkija työntekijöiden tuottamien tietojen tulkitsijana. Myös Rostila ja

Mäntysaari (1997) pyrkivät tapauskohtaista evaluaatiota esittelevässä artikkelissaan sekoittamaan tutkijan ja tutkittavan välistä jakoa.

Satka (1998, 197-198) peräänkuuluttaa sosiaalityön oman tietämisen tavan logiikan luomista:

”Se edellyttää monen muun ohella uudella tavalla vastavuoroista, arvioivaa ja keskustelevaa suhdetta tietämisen tapojen ja tiedon välille. Nopeasti muuttuvassa maailmassa sosiaalityön toimintatapa luodaan ei teoriassa tai oppikirjoissa vaan ajallisesti ja paikallisesti käytännön toiminnassa. Se merkitsee, etteivät ammatillinen ja tieteellinen asiantuntijuus enää voi olla erillisiä saarekkeita. Sen sijaan ne ovat toisiinsa kietoutuvia ja toisiaan tukevia toiminnan resursseja. Sosiaalityön lähtökohdasta riippuen jompikumpi asiantuntijuuden puoli voi painottua toista enemmän, mutta kumpikaan puolikas ei toteudu tai elä nykymaailmassa toisesta irrallaan.”

Tutkimusaineiston pohjalta on mahdotonta päätellä, miten yhtenäisiä tai päällekkäisiä saarekkeita ammatillinen ja tieteellinen asiantuntijuus ovat, mutta vastavuoroisuutta ja keskustelevuutta on ammatillisten ja tieteellisten asiantuntijoiden välillä harjoitettu eri saarekkeista käsin. Tutkijat ovat esitelleet käytännön työntekijöille tutkimustuloksiaan, jonka jälkeen tuloksista on keskusteltu. Vaikka tutkijat eivät ole mieltäneet edustavansa keskusteluissa auktorisoitua tutkimustietoa, vaan ovat kokeneet itsensä yksiksi sosiaalityön kentän tasavertaisista keskustelijoista, niin luulenpa vain, että tieteellisenä tietona perustellut näkemykset painavat keskusteluissa enemmän, kuin arkinen työn kautta hankittu kokemus. (Forsberg & Juhila 1999, 369; myös Jokinen et al. 1995, 193-202; Suoninen 2000.)

Yritystäni hahmottaa erilaisia kehityskulkuja sekä muutoksia kokonaiskuvassa vaikeutti pitkän aikaa Kyösti Raunio, tai pikemminkin Seppo Koveron (1993) esittämä itsensä toteuttanut ennuste Raunion (1993) kirjan kohtalosta. Koveron (1993, 89) mukaan Raunio tullaan tuomitsemaan sosiaalityön näkökulmasta asioita tajuamattomaksi tai teos ohitetaan vaikenemalla. Teos ohitettiin vaikenemalla. Havainto lisäsi uteliaisuuttani Raunion osuuteen sosiaalityön tieteellisessä keskustelussa. Raunio on julkaissut tutkielmani näkökulmasta tärkeänä ajanjaksona useita monografioita (Raunio 1993; 1999; 2000a), joita ei käytetä keskustelussa juuri lainkaan hyväksi (vrt. Hankaniemi & Paasio 1995; Perttula 1995; Toikko 1997). Näyttäisikin siltä, että Raunio on lähihistoriallisen sosiaalityökeskustelun kuluessa ollut sosiaalityön tiedeyhteisön jäsen, joka edustaa muille osallistujille vanhaa sosiaalipolitiikka suhteista sosiaalityön tutkimusta määrittäen rajankäyntien ulkolaitaa. Raunio on osallistunut omalta osaltaan sosiaalityön tieteelliseen keskusteluun, mutta muu

sosiaalityön tiedeyhteisö ei ole ottanut häntä mukaan vuorovaikutukseen. Raunio on vaiettu sosiaalityön keskusteluista yhtä tehokkaasti kuin esimerkiksi sosiaalipedagogiikka (vrt. Kurki 1998; Vornanen & Hämäläinen 1998).

Siinä missä naisnäkökulmaisessa sosiaalityön tutkimuksessa jakautuminen *perinteisen ja rajoja ylittävän* tieteen teon välillä on ollut tutkimusaineistossa selvästi havaittavissa, niin miesnäkökulmaisessa jakautuminen on tapahtunut vaihkeisemmin, sillä miesnäkökulmaisesta tutkimuksen jakautumiskeskustelun foorumina ei ole toiminut Janus. Miesnäkökulmaisesta *rajoja ylittävän* sosiaalityöntutkimuksen yhtenä keskeisimmistä edistäjistä voidaan pitää Suomessa Stakesin (2002a) FinSoc – sosiaalipalveluiden evaluaatioryhmää, jonka keskeisenä tavoitteena on kasvattaa arviointimenetelmien tuntemusta ja arviointitiedon käyttöä sekä edistää sosiaalityön ja sosiaalipalvelujen käytäntöjen ja menetelmien arviointia. (Vrt. Mäntysaari 1995; 1999; Rostila & Mäntysaari 1997.)

Vaikka puhdas *rajoja ylittävän* tieteen mukainen tiedontuotanto on teoreettinen ideaali, niin joitakin esimerkkejä tutkimusaineiston ulkopuolelta on *rajoja ylittävän* tavan olemassaolosta jo löydettävissä. Tällä hetkellä on käsikirjoitusvaiheessa vuoden 2003 Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirjaan joitakin sosiaalityön tutkimuksen artikkeleita, jotka tulevat ilmestyessään saamaan julkaisukanavansa kautta tieteellisen tiedon statuksen, vaikka teksteissä perinteiset tiedontuotannon rajat on sekoitettu perusteellisesti (mm. Petrelius & Auvinen 2002; Ritala-Koskinen et al. 2002). Toinen esimerkki *rajoja ylittävän* tavan olemassaolosta on ratkaisukeskeisen työotteen ja -teorian kehittyminen, jonka synty ja kehityshistoria ovat kuin rajoja ylittävän tiedontuotannon oppikirjasta. Innostunut joukko eri ammattikuntien ihmisiä ryhtyy henkilökohtaisella riskinotolla kokeilemaan uudenlaisia työtapoja, sillä seurauksella, että tänä päivänä työote on levinnyt ympäri maapalloa. Erityispiirteinä Brief Family Therapy Centerin ihmisistä tiedontuottajina on vielä se, että he osallistuvat edelleen aktiivisesti avoimeen työotteen kehitystyöhön sähköpostilistojen kautta. (Mm. Malinen 2001a; 2001b.)

Tutkimusaineistosta tekemiäni havaintojen perusteella sosiaalityön tutkimus voidaan jakaa tällä hetkellä neljään haaraan, sillä sekä naisnäkökulmainen sosiaalityön tutkimus että miesnäkökulmainen sosiaalityön tutkimus ovat jakautuneet perinteiseen ja rajoja ylittävään tieteeseen.

5.4 Sosiaalityön tutkimuksen kenttä

Raunion (2000b) angloamerikkalaisen sosiaalityön tutkimuksen suuntia hahmottavasta artikkelista sain ajatuksen, jonka avulla sosiaalityön tutkimuksen keskinäiset suhteet on mahdollista jäsentää nelikentän avulla (vrt. myös Mäntysaari 1995, 304). Taivutin Abbottin (2001) ajatusten avulla kuvaamani sosiaalityön sukupolvien jakautumisen ja eriytymisen nykytilanteen sosiaalityön tutkimuksen suhteiden nelikentäksi. Tutkielmani tuloksia voi tulkita suhteuttamalla nelikentässä olevat sosiaalityön tutkimuksen ideaalityyppejä toisiinsa.

Taulukko 3. Sosiaalityön tutkimuksen kenttä⁷.

Suhde tiedontuotantoon perinteinen (Mode 1).			
Suhde todellisuuteen konstruktionistinen.	Perinteinen naisnäkökulmainen sosiaalityön tutkimus	Perinteinen miesnäkökulmainen sosiaalityön tutkimus	Suhde todellisuuteen realistinen.
	Rajoja ylittävä naisnäkökulmainen sosiaalityön tutkimus	Rajoja ylittävä miesnäkökulmainen sosiaalityön tutkimus	
Suhde tiedontuotantoon rajoja ylittävä (Mode 2).			

Nelikentän avulla on mahdollista havainnollistaa erilaisesta näkökulmasta johtuvaa toisen tutkimustavan käsittämättömyyttä, joka tulee ilmi selvimmin vastakkaiseen näkökulmaan nähden. Perinteisestä miesnäkökulmaisesta sosiaalityön tutkimuksesta rajoja ylittävä naisnäkökulmainen tutkimus näyttäytyy kaikin puolin kelvottomana tieteellisenä toimintana, sillä rajoja ylittävässä naisnäkökulmaisessa tutkimuksessa tutkimusmenetelmät, tiedon intressit sekä tietokäsitys ovat perustavanlaatuisesti väärät (esim. Töttö 2001). Rajoja ylittävän naisnäkökulmaisen tutkimuksen kantilta tiukasti empiriaan pohjaava jälkipositivistinen perinteinen miesnäkökulman tutkimus sortaa sosiaalityötä ja sosiaalityöntekijöitä.

⁷ Nelikentässä käyttämäni tutkimuksenteon todellisuussuhdetta kuvaava konstruktionismi – realismi akseli on tarkoitettu suuntaa-antavaksi. Tiedän, että esimerkiksi Satka (2000b, 38-41) on perustellut metodologisia valintojaan nimenomaan realismilla, vaikka sijoitankin hänen esittämänsä ajatukset konstruktionismi puolelle (vrt. myös esim. Hacking 2000; Töttö 2000; 2001). Ehkäpä uusinnan itsekkin konstruktionismi – realismi jaolla pinttyneitä todellisuuskuvauksia, jossa konstruktionistinen tutkimus ei voi olla realistista. Toisaalta konstruktionismi ja realismi ovat erittäin käytettyjä vastinpareja, joten ne kuvaavat epämääräisyydessään hyvin haluamaani tutkimuksen teon todellisuussuhdetta.

Nelikentässä jokainen raja voidaan ymmärtää rajankäynniksi (vrt. Abbott 1995; 2001). Sosiaalityön tutkimuksen ideaalityypit käyvät määrittelykamppailua samanaikaisesti kahden muun sosiaalityön tutkimuksen ideaalin sekä ulkopuolisten pyrkijöiden ja anastajien kanssa. Sosiaalityön tutkimuksen sisäisenä rajankäyntinä voidaan pitää sekä rajoja ylittävän naisnäkökulmaisen että rajoja ylittävän miesnäkökulmaisen molemmiin puolista kiinnostusta sosiaalityöntekijän reflektioon sekä reflektion mahdollisuuksiin tiedontuotannossa (esim. Shaw & Shaw 1997; Yliruka 2000).

Esimerkkinä ulkopuolisesta rajankäynnistä sosiaalityön tutkimuksessa ovat ne ei-sosiaalityötutkijat, jotka tekevät tutkimusta, joka näyttää sosiaalityön tutkimukselta. Psykologi Mikko Oranen (1997) tekee täysin mallikelpoista diskurssianalyysia lastensuojelun arviointikeskusteluista, myös sosiaalipsykologi Kaarina Mönkkönen (2001) hyödyntää yleistäen sosiaalityön asiantuntijuuskeskusteluita omassa artikkelissaan. Tulevaisuudessa mitä enemmän sosiaalityölähtöinen tutkimus jakautuu ja hajautuu sitä enemmän erilaisia rajankäyntejä tulee olemaan, sillä rajapinnat muiden tieteenalojen ja tutkimuskohteiden kanssa lisääntyvät. Sosiaalipolitiikkaperustaisessa sosiaalityötutkimuksessa on ollut ainakin se hyvä puoli, että kamppailuja on pitänyt käydä sosiaalipoliittisen tutkimuskentät sisällä yhdellä rintamalla.

6 Pohdinta

Henkilökohtaisen tutkimusprosessin kuvaus on kulkenut koko tutkielman läpi samanaikaisesti tutkimuksen tulosten raportoinnin kanssa. Tässä viimeisessä luvussa keskityn eritellymin refleктоimaan tutkimusprosessia, painotan tutkielman keskeisiä päätelmiä sekä pohdin kriittisesti tekemieni päätelmien suhdetta sosiaalityön tulevaisuuteen. Pohdinnan suunta on henkilökohtaisesta yleiseen.

6.1 Tutkimusprosessin reflektointia

”Varsin usein tyydytään olemaan montaa mieltä yhtä aikaa. Tapana on todeta, että asioita voidaan tulkita eri tavoin, että eri näkemykset ovat kukin osaltaan oikeassa, että eri teoriat täydentävät toisiaan, että lopullista tai edes vähemmän lopullista vastausta ei voida antaa. Tapana on myös omaa teoriaa tai koulukuntaa rakennettaessa tai puolustettaessa antaa ennen omia johtopäätöksiä ja niiden lomassa enemmän tai vähemmän mittava puheenvuoro mahdollisimman monelle itseä lähellä olevalle samoja kysymyksiä käsittelevälle tutkijalle. Muut täytyy ottaa huomioon, jos ei muuta niin kritisoi jina tai kritiikin kohteina.” (Weckroth 1992, 62)

Asioiden moninäkökulmaisuus ja –tulkinnallisuus näyttäisivät olevan varsin yleistä lähes kaikelle jälkimodernille yhteiskuntatieteelliselle kirjoittelulle. Tutkielmassani olen tavoitellut lähihistoriallisen sosiaalityön tieteellisen keskustelun yleiskuvaa, jolloin hymistelyn ja jokaisen näkökulman tyytyväisenä pitämiseen on luonnollisia paineita.

Alunperin lähdin tekemään tutkielmaani, koska en hahmottanut erilaisten teorioiden, näkökulmien tai tutkijoiden esittämien mielipiteiden välisiä suhteita. Tutkimusprosessin aikana olen onnistunut rakentamaan ainakin itselleni, mutta toivottavasti myös lukijalle, lähihistoriallisen kuvauksen sosiaalityön tieteellisessä keskustelusta sekä keskustelussa tapahtuneista muutoksista ja kehityskuluista. Olen tyytyväinen saavutukseeni, sillä ymmärtäessäni keskustelun kokonaiskuvan pystyn sijoittamaan itseni keskusteluun, jolloin koko sosiaalityön tieteellinen keskustelu avautuu näkökulmastani käsin ymmärrettävänä.

Oman erityispiirteensä tutkimusraportilleni tuo sen luonne akateemisenä opinnäytetyönä. Opinnäytteen tavoitteena on opiskelijan akateemisen kypsyyden osoittaminen. Tutkielmani

kuvitteellisena lukijana onkin toiminut tutkielman arvioijat, jolloin olen olettanut, että lukijalla on valmiiksi laajat perustiedot aiheesta. Olettamukseni seurauksena tutkielman teksti on täynnä käsitteiden sekä viitekehysten tiukkoja rajoituksia ja suppeita avauksia, joilla olen pyrkinyt karsimaan turhaa rönsyilyä ja selittelyä. Toisaalta tutkielmaa tehdessäni olen havainnut, että merkittävä osa tieteellisestä keskustelusta seurailee pro gradu –tutkielman tekoa vapaampia sääntöjä.

Tutkielman teon prosessi auttoi myös ymmärtämään yhteistyön ja yksilösuorituksen merkityksiä. En ollut tullut ajatelleeksi, että aiemmin olen tehnyt yhteistyössä kaikki laajemmat kirjalliset projektit, joissa olen ollut mukana. Olennaista yhteistyössä on ollut tekemisen sosiaalinen ulottuvuus. Heränneitä ajatuksiaan on voinut kokeilla suoraan ryhmässä. Varhainen prosessin avoimuus on muodostunut aiempien onnistumisien kannalta tärkeäksi tekijäksi. Avoimuus on tarkoittanut itsensä kritiikille alistamista, mikä ei välttämättä tunnu mukavalta, mutta auttaa asioiden ja ajatusten jäsentämisessä. Alusta alkaen yhteistyöllä tehdyissä projekteissa on osallistujien keskinäinen sitouttava vaikutus. Nyt pyytäessäni graduuni kommentteja huomasin, että kommentoijien kritiikki ei ollut niin henkilökohtaista tai osuvaa kuin aiemmin. Olin hautonut esittämiäni ajatuksia liian kauan ja onnistunut esittämään ne sellaisessa muodossa, jota on vaikea kommentoida ja johon on vaikea tuoda uusia näkökulmia ilman lukijan merkittävämpää taustatyötä tai laajoja ennakkotietoja aiheesta. Kritiikin saannin vaikeuden voi tulkita myös onnistumisena luoda retorisesti yhtenäinen tarina, jolloin kirjoittajan tekemät valinnat näyttävät lukijalle uskottavilta.

En ole pystynyt toimimaan täysin asettamieni tutkimuksen teon sääntöjen mukaan. Teorioiden yhteismitattomuuden kunnioittaminen on ollut eniten koetuksella. Sukupuolestani huolimatta sijoitan itseni nyt *rajoja ylittävän naisnäkökulmaisen* sosiaalityön tutkimuksen ideaaliin, todennäköisesti vielä jollekin sen ulkorajoista. Aiemmin en ole voinut sijoittaa itseäni minnekään, kun en ole tiennyt, mikä on keskustelun kokonaiskuva tai konteksti, johon voisin itseni paikantaa. Sijoittumiseni keskustelun kentällä on varmasti heijastunut tutkimusprosessissäni sekä tutkielmassani rajoja ylittävän naisnäkökulman suosimisena ja myönteisen kuvan antamisena. Olen korostanut tiedostamattani näkökulmastani paremmilta ja mielenkiintoisemmilta vaikuttaneita ajatuksia. Ennalta suunnittelemattomasta puolueellisuudesta huolimatta väitän, että tutkimusaineistosta tekemäni havainnot ovat perusteltuja ja vastaavat teoreettisten sekä metodologisten valintojeni ”todellisuutta”.

Sääntöäni ”yksinkertaisten, selkeiden ja huolella suunniteltujen tutkimusmenetelmien käyttöä” olen myös joutunut rikkomaan useasti. Esimerkiksi viiteanalyysin teko olisi ollut helpompaa, jos olisin aluksi tiennyt, että teen viiteanalyysia. Toisaalta sen jälkeen kun tiesin tekeväni viiteanalyysia minun olisi kannattanut koodata aineisto sisään johonkin tilastolliseen analyysiohjelmaan, kuten SPSS:aan. Nyt pyörittelin lähteitä ja muuttujia ruutupapereilla sekä tekstinkäsittelyohjelmassa, joka osoittautui monimutkaiseksi, aikaa vieväksi ja turhauttavaksi. Luulen, että suurin syy rikkomuksiini on ollut tutkimusintressini ja tutkimuksessa käyttämäni aineiston välinen syvä ja perustavanlaatuinen ristiriita, jonka ymmärsin vasta tutkimusprosessin kuluessa. Januksessa julkaistujen tekstien kautta oli yksinkertaisesti lähes mahdotonta päästä kiinni sosiaalityön tieteellisen keskustelun hahmottamiseen niin, että tieteellinen keskustelu ei tarkoita pelkkää retoriikan tai diskurssien analyysia. Todellisuuden tavoittelu tieteellisistä teksteistä ei ollut hyvä ajatus. Selviydyin aiheen ja aineiston välisestä vaikeudesta turvautumalla Abbottin (2001) vahvaan teoreettiseen ideaan, jonka avulla yleiskuvan hahmottaminen tuli mahdolliseksi. Eräs tutkimusprosessin ongelma oli myös se, että yritykseni hahmottaa sosiaalityön tieteellistä keskustelua liikkui kolmen eri tutkimustyyppin tasoilla. En ollut tutkimussuunnitelmaa tehdessäni pohtinut tarpeeksi huolellisesti sitä, onko tutkimukseni teoreettista, historiallista vai empiiristä. Tutkielmani sisältää elementtejä jokaisesta tutkimuksen tyypistä, jolloin tutkimusprosessin aikana kohtaamani ongelmat olivat jo ennalta odotettavissa. (Karisto & Seppälä 2000, 16.)

Kolmas nyrkkisääntöni on ollut Palosen (1988, 125) suositus, jonka mukaan tutkimusstrategia, joka pyrkii saamaan teksteistä irti mahdollisimman kiinnostavia tulkintoja, on kannatettava. Uskon, että tämä kolmas sääntö on ollut se, jota olen onnistunut noudattamaan parhaiten.

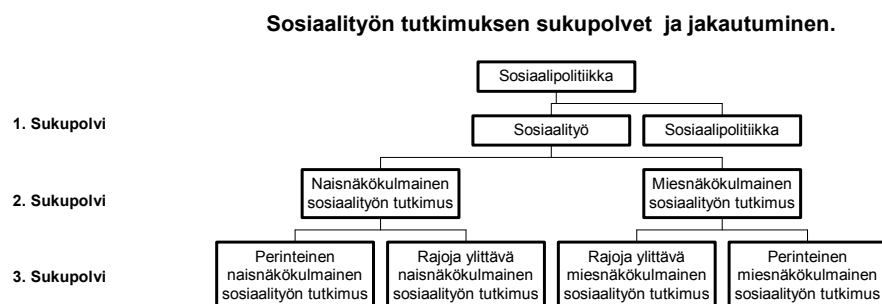
6.2 Päätelmät

Tavoitteeni, suomalaisen tieteellisen sosiaalityökeskustelun yleiskuvan luominen Januksessa julkaistujen tekstien perusteella, osoittautui hankalaksi tai peräti mahdottomaksi toteuttaa tutkielmani puitteissa, sillä niin moniulotteisesta ilmiöstä keskustelussa oli kysymys. Olisin onnistunut alkuperäisessä kokonaiskuvan tavoitteessani, jos olisin käyttänyt tutkimusaineiston analyysissa teoriaa tai tutkimusmenetelmää, joka olisi syönyt itseensä tutkimusaineiston moninaisuuden. Päätin koko keskustelun haltuunottavan teorian tai menetelmän sijaan rajata tutkielman kohdetta yleisestä sosiaalityön tieteellisestä keskustelusta sosiaalityön tutkimuskeskusteluun. Tutkimusaiheen tarkemman rajauksen sekä tutkimusaineiston

analyysia ohjaavan viitekehysten muokkauksen avulla yleiskuvan muodostaminen sosiaalityön tieteellisestä keskustelusta mahdollistui niin, että sosiaalityön moninaisuus säilyi mukana.

Tieteellinen sosiaalityökeskustelu Januksessa vuosina 1992–2001 rakentuu pääasiassa Tampereen, Helsingin ja Jyväskylän yliopistojen, Stakesin tutkijoiden sekä ryhmän muut varaan. Keskustelu on osallistujien taustayhteisöjen keskittyneisyyden lisäksi henkilökohtaista. Kymmenen tieteelliseen keskusteluun osallistuneen henkilön kirjoitukset muodostavat koko tutkimusaineistosta 41 prosenttia. Suppea joukko tieteellisiä toimijoita vastaa huomattavasta osasta keskustelua muodostaen sosiaalityön aktiivisen tiedeyhteisön. Vuosien 1992–2001 aikana sosiaalityökeskustelu on laantunut ja muuntunut muodollisemmaksi seuraamaan perinteisen tiedekäsityksen mukaista tieteen tekemisen linjoja, jolloin Januksessa julkaistujen kirjoitusten pääpaino on muodoltaan tieteellisissä teksteissä, kuten tutkimusraporteissa ja väitöskirjan osajulkaisuissa. Tieteellistymiskehityksen seurauksena ennen näkyvämmässä roolissa olleet välienselvittelyt ja kritiikit ovat siirtyneet taustalle ilmoittaen itsestään viittausten ja hienovaraisempien mielipiteen ilmaisujen muodossa.

Lähihistoriallisessa sosiaalityön tieteellisessä keskustelussa, ymmärrettynä sosiaalityön tutkimuskeskusteluna, voidaan erottaa kolme sukupolvea. Jokainen sukupolvi on merkinnyt sosiaalityön tutkimukselle jakautumista ja pidemmälle edennyttä erikoistumista aiempiin sukupolviin verrattuna. Kehityskulut ja sukupolvien jakautumiset ovat limittäisiä sekä samanaikaisia. Käytän uudelleen sukupolvien haarautumista kuvaavaa kaaviota, sillä sen avulla on helpompi hahmottaa erikoistumisien kokonaisuus.

Ensimmäiselle sosiaalityön tutkimuksen sukupolvelle merkittäväksi nimittäjäksi nousi erottautuminen ja erikoistuminen sosiaalipolitiikasta sosiaalityöhön. Ensimmäisen sukupolven aikana sosiaalityötä ei todennäköisesti nähty suomalaisessa yhteiskuntatieteellisessä

tiedeyhteisössä omana itsenäisenä tieteenalanaan. Sosiaalityö *erikoistui perinteisesti* sosiaalipolitiikasta asettuen ja perustaen itsensä sosiaalityön ”realistisen” tutkimusohjelman avulla sosiaalipoliittiselle tutkimuksen kentälle. Sosiaalipoliittisen kentän sisällä sosiaalityön erikoistuminen tapahtui seuraten yhteisiä tieteen tekemisen pelisääntöjä, jotka määrittyivät pääasiassa sosiaalipoliittisesta näkökulmasta. Sosiaalityön irtautuminen sosiaalipolitiikasta oli vielä kesken, mutta kun se jossakin vaiheessa lopullisesti toteutui, niin irtautumisen seuraukset ovat vaikuttaneet myös aleneviin sukupolviin takautuvasti.

Sosiaalityön tutkimuksen toisen sukupolven nimittäjänä on 1990-luvun alkuvuosien aikana tapahtunut jakautuminen *nais-* ja *miesnäkökulmaiseen sosiaalityön tutkimukseen*. Naisia yhdistävänä tekijänä oli käsitys aiemman sosiaalityön tutkimuksen perustumisesta virheelliseen käsitykseen siitä, mitä ja mikä on tietoa sosiaalityössä ja sosiaalityön tutkimuksessa. Naisnäkökulmainen sosiaalityön tutkimus perusti itsensä konstruktionistiseen todellisuuskäsitykseen, tutkimuksen teon refleksiivisyyteen sekä aiemmin sivuutetun naisnäkökulman korostamiseen tutkimuksessa. Miehet pysyttäytyivät ”realistisen” tutkimusohjelman periaatteissa ja seurailivat jälkipositivistista todellisuuskäsitystä sekä perinteisempien tutkimusmenetelmien käyttöä sosiaalityön tutkimuksen teossa. Erottautumisen merkittävimpiä piirteitä oli historian uudelleen kirjoittaminen naisnäkökulmaisen sosiaalityön käytäntönä ja oppialana. Historian uudelleen kirjoittamisen avulla luotiin uudenlaista sosiaalityön itseymmärrystä. Toisen sukupolven jakautuminen tapahtui *fraktaalaisesti erikoistumalla*, jolloin aiemman sukupolven ominaisuudet siirtyivät sekä nais- että miesnäkökulmaiseen sosiaalityön tutkimukseen.

1990-luvun puolenvälin jälkeen nais- ja miesnäkökulmaiset sosiaalityön tutkimuksen suuntaukset ovat aloittaneet sisäisen jakautumisen edelleen *fraktaalisesti erikoistumalla*, jolloin kumpikin ryhmä säilyttää uusissa alaryhmissään aiemmat erityispiirteensä, mutta uudet jakautumalla syntyvät alaryhmät eroavat toisistaan radikaalisti. Kolmannessa sukupolvessa jakautumisen perusteena näyttäisi olevan tieteen ja tutkimuksen sitoutuminen joko *perinteiseen* tai *rajoja ylittävään* tieteeseen ja tiedontuotantoon. *Perinteisessä* tieteessä tiedontuotanto jäsentyy yliopiston kautta, jolloin professionaaliset tutkijat tuottavat tutkimustietoa muiden ammattilaisten käyttöön. *Rajoja ylittävässä* tieteessä tiedon tuottajan ja käyttäjän sekä tietoa tuottavien organisaatioiden väliset rajat ovat sekoittuneet. Lähivuodet näyttävät onnistuuko *rajoja ylittävä* tiede vakiinnuttamaan paikkansa sosiaalityön tutkimuksen kentällä.

6.3 Keskustelun avauksia

Kuten tutkielmassani olen osoittanut, on sosiaalityön tieteellinen keskustelu uusien avauksien äärellä. *Rajoja ylittävän* tieteen idea on onnistuttu luomaan ja oikeuttamaan. Seuraavaksi rajoja ylittävän tieteen olisi lunastettava lupauksensa uudenlaisesta tieteen ja käytännön välisestä suhteesta.

Näen joitakin akuutteja ongelmia *rajoja ylittävässä* tieteessä ja tiedontuotannossa, joita on syytä pohtia ja joista toivoisin keskustelun jatkuvan. Esittelemäni ristiriidat toimivat myös toivon mukaan avauksina uusille keskusteluille. Mielestäni erilaiset retostelut tai tieteelliset sodat toisiaan ymmärtämättömistä asemista eivät tue eri näkökulmien kehittymistä (vrt. Kitzinger 1990; Sokal & Bricmont 1998), joten pohdinnan tyylilajiksi olen valinnut kannustavan kriittisen ihmettelyn. Pohdiskelen hieman *talouden* (esim. Power 1997), professioiden *regressiotaipumuksen* ja *yhteisöjen itseorganisoituvan hierarkkisuuden* (Abbott 1995; 2001) sekä sosiaalityön asiantuntijuuden *zombiekategorisuuden* (Beck 1999; 2001) näkökulmista *rajoja ylittävää* tiedettä ja tiedontuotantoa.

Rajoja ylittävän tieteen ja tiedontuotannon ensimmäinen ongelma piilee *talouden* ja tutkimuksen välisissä suhteissa. Kuten Gerard Delanty (2001, 112-113) toteaa: *rajoja ylittävä* tiede on parhaiten ymmärrettävissä talouden lainalaisuuksien siirtymisenä tiedontuotannon alueelle (vrt. myös Power 1997). Rajoja ylittävä tapa jättää vastaamatta tiedon demokraattisuutta ja refleksiivisyyttä koskeviin kysymyksiin, sillä talouden näkökulmasta ne eivät ole kiinnostavia kysymyksiä. Rajoja ylittävällä tieteellä on talouden kanssa yhteneviä intressejä, jotka tulevat Suomessakin esille sosiaalityön arvioinnissa ja luokittelussa. Arvioinnin ja luokittelun helppo kritiikki perustaa itsensä talouden ohjaavuuden kritiikille tiedon demokratiavajeen muodossa (vrt. Juhila 2000, 159).

Sosiaalityön tutkimuksessa olisi kysyntää sellaisille keksinnöille, jotka hyödyttävät sekä taloutta että tiedon demokraattisuutta ja refleksiivisyyttä. Rajoja ylittävä tiedontuotanto tulisi saada osaksi käytäntöä niin, että samanaikaisesti syntyisi sekä talouden että demokraattisuuden ja refleksiivisyyden näkökulmista hyödyllistä tietoa. Tiedontuotantoon osallistuvan työntekijän täytyisi saada myös henkilökohtaista ja välitöntä hyötyä osallistumisestaan. Sellaiselle tutkimukselle, joka pystyy osoittamaan, että ne

sosiaalityöntekijät, jotka ymmärtävät vallan rakentuvan prosesseissa, ovat samanaikaisesti taloudellisesti tuloksellisempia kuin perinteisesti toimivat, on varmasti kysyntää.

Eräänä vaihtoehtona tiedon demokraattisuuden ja refleksiivisyyden lisäämiseksi näen avoimien julkaisu- ja tietofoorumien määrätietoisen rakentamisen. Perinteisessä tieteessä julkaisukanavat ja –foorumit ovat olleet pääasiassa yksisuuntaisia useiden epädemokraattisten portinvartijoiden hallinnassa olevia tiloja. Viime vuosikymmeninä tieteellinen julkaisutoiminta on kehittynyt yhä enemmän kaupallisten julkaisijoiden ja talouden ehdoilla. (Nentwich 2001.) Suomessa Januksen roolia sosiaalipoliittisen ja sosiaalityön tutkimuksen julkaisukanavana haastaa aktiivisesti Stakesin julkaisema Yhteiskuntapolitiikka, jota toimitetaan huomattavasti suuremman budjetin turvin kuin Janusta (Stakes 2002b).

Toinen *rajoja ylittävän* tieteen ja tiedontuotannon selkeä ongelma liittyy Abbottin (1995; 2001) kuvaamaan professioiden *regressioon*. Ammattikuntien regressiolla Abbott tarkoittaa professioiden pyrkimystä taantua (*regressoitua*) itseensä. Regression tavoitteena on, että professio pystyy käyttämään sellaista kieltä ja toimimaan siten, että mahdollisimman harva ymmärtää, mistä on kysymys. Tutkijoiden profession regressio tarkoittaa mahdollisimman tieteellistä kieltä ja ilmaisua, jolloin maallikot eivät ymmärrä tutkijoita. Abbott (2001) väittää myös, että tiedeyhteisöt pyrkivät loputtoman jakautumisen ja erikoistumisen lisäksi aina itseorganisoitumaan hierarkkisesti niin, että hierarkian huipulla on mahdollisimman regressoituneita tieteentekijöitä.

Tutkimusprosessin aikana kävi mielessäni muutamaan otteeseen, että sosiaalityön tieteellinen keskustelu ja sosiaalityön tutkimus on sen verran abstraktilla tai regressoituneella tasolla, että sitä vaanii *olemassaolo itsensä vuoksi* (Bauman 1996, 130). Sosiaalityön tutkimuksen sinänsä hyvistä ideoista ja innovaatioista pääsee nauttimaan suppeahko joukko ihmisiä, joiden pääasiallisena motiivina näyttää olevan oman (tieteellisen)uran rakentaminen. Tutkitut asiat kyllä nousevat induktiivisesti todellisuudesta ja käytännöstä, mutta niiden palautuminen sinne takaisin on tainnut jäädä puolitiehen. Suomessa on *rajoja ylittävän* tiedontuotannon kohdalla onnistuttu luomaan keskustelua, joka on maallikoista käsittämätöntä. Tähän keskusteluun törmäsin, kun aloin ihmetellä, mistä reflektiivisyys- ja refleksiivisyyskeskusteluissa oli kysymys.

Rajoja ylittävän tieteen ideaalin mukaisesti myös tieteellisen ilmaisun täytyisi onnistua ylittämään erilaisia vuorovaikutuksellisia muureja.

Tulkintani mukaan vaikeasti ymmärrettävässä keskustelussa on kyse osasta prosessia, jossa luodaan uutta regressoitunutta tutkimusprofessioiden hierarkiaa. Uuden hierarkian huipulla mahdollisimman harva hallitsee käytettyä kieltä ja toimintatapoja. Regressoitumisen seurauksena *rajoja ylittävän* tiedontuotannon pyhätöiksi nostetuista sosiaalialan osaamiskeskuksista kommentoidaan tiedontuotannon tavoitteita ristiriitaisesti. Aivan kuin osaamiskeskuksissakaan ei ymmärrettäisi, mistä tiedontuotannon muutoksissa on kysymys. Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen toimitusjohtaja Velipekka Ryttyläinen arvioi osaamiskeskuksien roolia tiedontuotannossa:

”Osaamiskeskusten avulla pystytään hyödyntämään paremmin tutkimusta käytännön tarpeisiin... Tiedon tuottamiselle saadaan uusi tapa. Tietoa voidaan välittää paremmin opiskelijoille ja päättäjille.” (Ukkonen 2002, 22-23.)

Ryttyläisen määrittelyissä osaamiskeskuksissa tuotettu tieto vaikuttaisi olevan jonkinlaista tavaraa, jota voidaan välittää yksisuuntaisesti käytännön tarpeisiin – opiskelijoille ja päättäjille. Ihmetystä herättää, mihin on kadonnut tiedontuotannon vastavuoroisuus ja hierarkioiden ylittyminen. Mielenkiintoiseksi koko tilanne muodostuu varsinkin *rajoja ylittävän naisnäkökulmaisen* tiedontuotannon kohdalla, joka on oikeuttanut itseään tarjoamalla vaihtoehtoa vallitsevalle sosiaalityöntekijöitä sortavalle tiedontuotannolle.

Olenneiseksi kysymykseksi tulevaisuudessa muodostuukin se, miten eri toimijat onnistuvat olemaan ”rajanylittäjiä” ”rajavartijoiden” sijaan (McLaren 2001, 138-139). Synnöve Karvinen (1996, 68) ihmettelee, millaista reflektiivistä ammattikäytäntöä edistävää koulutus tai tutkimus voisi olla. Kysymys on rajanylittäjyyden kanssa varmaankin samasta ilmiöstä. Arja Kuulan (1999, 208) päätyessä toimintatutkijoita tutkiessaan toteamaan, että toimintatutkijan tulisi olla ”sopiva persoona”, ollaan tekemisissä rajanylittäjyyden kanssa samansisältöisestä kysymyksestä (vrt. myös Saarnio 1999). Peter McLarenillakkaan (2001) ei ole tarjottavana konkreettisia esimerkkejä rajanylittäjyyden syntyyn ja kehittymiseen.

Voisiko rajanylittäjyyteen päästä Dorothy Smithin (1999) käsittein *hallitsevien suhteiden* näkyväksi tekemisen ja suhteiden politisoimisen kautta? Ainakin suomalaisessa sosiaalityökeskustelussa on tehty näkyväksi sosiaalityön historian uudelleenkirjoittamisen avulla, että profession akatemisoitumisessa on kadotettu käytännön tiedon arvostus (esim. Mutka 1998; Satka 1998). Riittääkö pelkkä hallitsevien suhteiden paljastaminen

rajanylittäjyyden luomiseen, sillä eikö hallitsevia suhteita pitäisi myös korvata? Jos korvaus tapahtuu uudella regressoituneella akateemisella ryhmällä, niin en ymmärrä, mikä loppupeleissä on muuttunut aiempaan perinteiseen tieteeseen verrattuna.

Kolmas, mielestäni kahta aiempaa teemaa merkittävämpi keskustelun aihe liittyy *rajoja ylittävään* tieteeseen ja sosiaalityön asiantuntijuuden *zombiekategorisuuteen*. Ulrich Beck (1999, 257; 2001) kuvaa zombiekategorioilla sellaisia kuolleita kategorioita, jotka elävät pystymättä kuolemaan. Zombiekategoriat ovat perustavanlaatuisia esteitä aikamme dynamiikan ja haasteiden ymmärtämiseksi. Keskustellessamme *tieteestä* ja *asiantuntijuudesta* käytämme kahta zombiekategoriaa. Tieteestä on ravisteltu viimeisten vuosikymmenien aikana mystiikka pois (mm. Collins & Pinch 1998; Ylikoski 2001). Asiantuntijuuskaan ei ole enää entisensä. Asiantuntijuudesta on tehty diskursiivinen, tilannekohtainen ja avoin (esim. Eräsaari 1999; Saaristo 2000; vrt. myös Fournier 2000). Vaikka tiede ja asiantuntijuus on tutkimuksessa riisuttu niihin aiemmin kuuluneesta hohdosta, joudumme edelleenkin käyttämään tiedettä ja asiantuntijuutta zombiekategorioina, joiden avulla pystymme jäsentämään todellisuutta. Zombiekategorioita pitävät hengissä yhteiskuntamme massiiviset hallinnon tietokoneistot, jotka tuottavat ja uusintavat vanhoja kollektiivisiä kategorioita, kuten tiedettä ja asiantuntijuutta sanojen perinteisissä merkityksissä. (Beck 1999, 258.)

Zombiekategorisuuden näkökulmasta *rajoja ylittävä* tiede on oivallinen esimerkki siitä, miten rajojenylittäjät eivät tule toimeen ilman perinteisiä tieteen tekemisen kategorioita. Erottautuminen perinteisestä tieteestä on tapahtunut suhteessa perinteisen tieteen kategoriaan ja käytäntöön. Kyseenalaistamalla aiempaa tiedekäsitystä ylläpidetään perinteistä tapaa ymmärtää tiedettä. (vrt. Kitzinger 1990.)

Myös sosiaalityön organisaatiot toimivat zombiekategorioiden ehdoilla. Kokemusteni mukaan ei ole kovinkaan järkevää ilmoittautua refleksiiviseksi tai reflektiiviseksi asiantuntijaksi, joka rakentaa osaamisensa tapahtumissa avoimesti ja diskursiivisesti. Refleksiivinen tai reflektiivinen asiantuntijuus eivät sovi asiantuntijuuden perinteiseen määrittelyyn, jossa asiantuntija omistaa osaamisensa. Näin ollen sosiaalityöntekijät ottavat paikkansa sosiaalityön organisaatioissa zombiekategorioiden mukaisesti prosessien asiantuntijaosina, jotka hallitsevat tietyn rajatun osaamisalueen asiantuntijuuden perinteisessä merkityksessä.

Rajoja ylittävään tieteeseen liittyvistä toistaiseksi ratkaisemattomista kysymyksistä huolimatta sosiaalityön tulevaisuus on uusien avauksien äärellä. Sosiaalialan

osaamiskeskusten (Sosiaali- ja terveysministeriö 2000), sosiaalityön ammatillisen lisensiaattikoulutuksen (SOSNET 2002) ja sosiaalityön valtakunnallisen neuvottelukunnan (Valtioneuvosto 2002) kautta sosiaalityötä tullaan varmasti määrittämään uudelleen. Nykyiset sosiaalityön toimijat ovat muodostaneet oman tulkintansa sosiaalityön kehityssuunnista ja mahdollisuuksista osaksi Januksessa käydyin sosiaalityökeskustelun pohjalta. Mielenkiintoista onkin seurata, miten sosiaalityökeskustelu tulee jatkumaan. Toisaalta tulevaisuudessa punnitaan myös se, miten sosiaalityö onnistuu itsenäisenä yliopistollisena oppialana. Tutkimusaineistoni mukaan sosiaalityö tieteellisenä toimintana on ainakin osaksi rakentanut itsensä liikkuvan, refleктоivan ja relativisoivan oppimisprosessin varaan (vrt. Eräsaari 1988). Toivonkin, että jatkossa sosiaalityön aineksista ei tingitä. Suomalainen sosiaalityö – tieteenalana sekä ammattikäytäntönä – on oikeilla jäljillä mutta se ei saa onnistumisen huumassakaan unohtaa jatkuvaa kriittistä itsereflektointia ja valitun suunnan kyseenalaistamista.

Lähteet

Aaltonen, Elli (1997) Johtajuusroolien muutokset kunnan sosiaalitoimessa. *Janus* 5 (3), 295-314.

Abbott, Andrew (1995) Boundaries of Social Work or Social Work of Boundaries? *Social Service Review* 69 (4), 545-562.

Abbott, Andrew (2001) *Chaos of disciplines*. Chicago & London: The University of Chicago Press.

Agger, Ben (2000) *Public Sociology*. Lanham, Boulder, New York & Oxford: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.

Anttonen, Anneli et al. toim. (1989) *Naistutkimus. Sosiaalipoliitikka 1989. Vammala?: Sosiaalipoliittinen yhdistys*.

Arnkil, (Tom) Erik (1990) *Kehittyvä työntutkimus. Ajatuksia kehittävästä työntutkimuksesta*. Teoksessa Karvinen, Synnöve et al. toim. *Suomalainen sosiaalityö. Sosiaalipoliitikka 1990:2*. Helsinki: Sosiaalipoliittinen yhdistys.

Arnkil, (Tom) Erik (1991) *Peilejä. Hypoteeseja sosiaalityön ristiriidoista ja kehitysvyöhykkeestä*. Helsinki: Sosiaali- ja terveyshallitus.

Arnkil, (Tom) Erik (1992a) *Sosiaalityön resonanssi*. *Janus* 0, 10-14.

Arnkil, (Tom) Erik (1992b) *Sosiaalityön rajasyteemit ja kehitysvyöhyke*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Arnkil, (Tom) Erik (1993) *Antiemansipaation piilostrategi vastaa*. *Janus* 1 (2), 57-60.

Aro, Jari (1999) *Sosiologia ja kielenkäyttö*. Tampere: Tampereen yliopisto.

Auerbach, Judith (2000) *Feminism and Federally Funded Social Science: Notes from Inside*. ANNALS 571, 30-41.

Bauman, Zygmunt (1996) *Postmodernin lumo*. Tampere: Vastapaino.

Beck, Ulrich (1999) *Työyhteiskunnan tuolle puolen*. Janus 7 (3), 257-266.

Beck, Ulrich (2001) *Zombie categories: Interview with Ulrich Beck*. Teoksessa Beck, Ulrich & Beck-Gernsheim, Elisabeth. *Individualization*. London, Thousand Oaks & New Delhi: SAGE Publications.

Beck, Ulrich; Giddens, Anthony & Lash Scott (1995) *Nykyajan jäljillä – Refleksiivinen modernisaatio*. Tampere: Vastapaino.

Bloom, Martin & Klein, Waldo (1995) *Publications and citations: a study of faculty at leading schools of social work*. Journal of Social Work Education 31 (3), 377-387.

Bourdieu, Pierre (1998) *Järjen käytännöllisyys*. Tampere: Vastapaino.

Castoriadis, Cornelius (1997) *Magma – Tutkielma yhteiskunnan imaginaarisista instituutioista*. Helsinki: Hanki ja Jää.

Collins (1999) *Concise Dictionary*. Glasgow: HarperCollins Publishers.

Collins, Harry & Pinch, Trevor (1998) *The Golem: what you should know about science*. Second edition. Cambridge: Cambridge University Press.

Delanty, Gerard (2001) *Challenging Knowledge. The University in the Knowledge Society*. Buckingham: The Society for Research into Higher Education & Open University Press.

Dewey, John (1984) *The Quest for Certainty. the Later Works of John Dewey, 1925-1953*. Volume 4. Carbondale: Southern Illinois University Press.

Eräsaari, Leena (1990) *Nilkin naamio*. Helsinki: Tutkijaliitto.

Eräsaari, Leena (1994) Millainen tekotuote etnografia on? *Janus* 2 (4), 362-372.

Eräsaari, Leena (1995) Kohtaamisia byrokraattisilla näyttämöillä. Helsinki: Gaudeamus.

Eräsaari, Risto (1988) Sosiaalityön projekti – oman perustansa, sitä koskevan oppinsa ja menettelytapansa asettaja? Teoksessa *Sosiaalihalitus 20 v. juhla-kirja. Pitkäsillan pohjoispuolelta – periaatteista eri aatteista*. Helsinki: Sosiaalihalitus.

Eräsaari, Risto (1992) ”Jotta voisin paremmin syödä sinut”. *Janus* 0, 1-2.

Eräsaari, Risto (1999) Menestysuniversumia merkitsemässä. Teoksessa Eräsaari, Risto et al. toim. *Arviointi ja Asiantuntijuus*. Gaudeamus: Helsinki.

Eskola, Marjatta (1982) Sosiaalityön koulutus tarvitsee tieteellisen pohjan. Teoksessa Kananoja, Aulikki et al. (1982) *Sosiaalityön vuosikirja 1982*. Helsinki: Sosiaalityöntekijäin liitto r.y.

Eskola, Marjatta (1998) Heijastuksia. Kirja-arvio Viialainen & Maaniittu toim. (1997). *Janus* 6 (2), 250-252.

Eskonen, Inkeri (2001) Miten lapset kertovat läheisiin suhteisiin liittyvästä väkivallasta? Lasten terapiaryhmässä käyttämien kerrontatapojen analyysi. *Janus* 9 (1), 22-39.

Flyvbjerg, Bent (2001) *Making Social Science Matter – Why social inquiry fails and how it can succeed again*. Cambridge: Cambridge University Press.

Fook, Jan (2000) Deconstructing and reconstructing professional expertise. Teoksessa Fawcett, Barbara; Featherstone, Bird; Fook, Jan and Rossiter, Amy toim. (2000) *Practice and Research in Social Work – Postmodern feminist perspectives*. London and New York: Routledge.

Forsberg, Hannele (1996) Mikä on tietoa lastensuojelussa? Nonverbaalisen tunnetiedon verbalisointiharjoitus. *Janus* 4 (4), 381-394.

- Forsberg, Hannele (2001) ”Palaverin päätyttyä pihisimme vihasta.” *Väkivalta, auttajat ja kirjoitetut tunteet*. *Janus* 9 (1), 3-21.
- Forsberg, Hannele & Juhila, Kirsi (1999) *Sosiaalityön ammattikäytännöt ja tutkimustieto*. *Janus* 7 (4), 367-372.
- Forsberg, Hannele et al. (1991) *Sosiaalisia käytäntöjä tutkimassa: katkelmia empiirisen tutkimuksenteon vaiheista*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Forsberg, Hannele, Kuronen, Merja & Ritala-Koskinen, Aino (1992) *Feministinen sosiaalityö – kysymyksiä ja uusia kysymyksiä*. *Janus* 0, 3-9.
- Foucault, Michel (1971) *Orders of Discourse*. Inaugural lecture delivered at the Collège de France. *Social Science Information*. April 1971, X-2.
- Fournier, Valérie (2000) *Boundary work and the (un)making of the professions*. Teoksessa Malin, Nigel toim. *Professionalism, Boundaries and the Workplace*. London & New York: Routledge.
- Gibbons, Michael et al. (1994) *The new production of knowledge: The dynamics of science and research in contemporary societies*. London: Sage.
- Green, Robert (1998) *Faculty rank, effort, and success: a study of publication in professional journals*. *Journal of Social Work Education* 34 (3), 415-427.
- Green, Robert & Secret, Mary (1996) *Publishing by social work scholars in social work and non-social work journals*. *Social Work Research* 3 (1), 31-42.
- Haapola, Ilkka (1999) *Kauanko toimeentulotukiasiakkuus kestää? Analyysi 1990-luvun alun uusista tuensaajista*. *Janus* 7 (1), 43-64.
- Hacking, Ian (1983) *Representing and Interventing*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hacking, Ian (1999) *The Social Construction of What?* Cambridge and London: Harvard University Press.

Hankaniemi, Seija & Paasio, Petteri (1995) Sosiaalityön psykokuulttuurinen kerrostuma. *Janus* 3 (2), 168-179.

Heinonen, Jari (1984) Sosiaalityö sosiaalivaltion mikrostruktuurin menetelmänä. Sosiaalityön tehtävien ja käsitteen kriittistä tarkastelua suomalaisen aineiston valossa. Tampere: Tampereen yliopisto.

Hoikkala, Tommi & Simpura, Jussi (1997) Missä maailma syntyy? Mikrotason määrittelykäytännöt puntarissa. Kirja-arvio Jokinen & Juhila (1996). *Janus* 5 (2), 233-235.

Hurtig, Johanna & Laitinen, Merja (2000) Kohtalokas kolmio. Perhe, paha ja asiantuntijat. *Janus* 8 (3), 249-265.

Hänninen, Jorma (1990) Suomalainen sosiaalityökeskustelu tulkintojen tuotoksena ja kohteena. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitoksen tutkimuksia A6.

Janus (1993a) 1 (1)

Janus (1993b) 1 (3)

Janus (1995a) 3 (1)

Janus (1995b) 3 (2)

Janus (1997a) 5 (1)

Janus (1997b) 5 (4)

Janus (1999) 7 (4)

Janus (2001) 9 (2)

Jokinen, Arja (1996) Asunnottomat miehet ja kodittomat naiset. Asunnottomuuden sukupuolisisidonnaiset tulkinnat. *Janus* 4 (2), 97-117.

Jokinen, Arja (1999) Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. Teoksessa Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero. Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere: Vastapaino.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (1991) Diskursseja rakentamassa. Näkökulma sosiaalisten käytäntöjen tutkimiseen. Tampere: Tampereen yliopisto.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (1996) Merkitykset ja vuorovaikutus. Poimintoja asunnottomuuspuheen kulttuurisesta virrasta. Tampere: Tampereen yliopisto.

Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi & Roivainen, Irene (1993) Kukapa meistä haluaisi olla eettinen relativisti? Janus 1 (2), 8-11.

Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi & Pösö, Tarja (1995) Tulkitseva sosiaalityö. Teoksessa Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi & Pösö, Tarja toim. Sosiaalityö, asiakkuus ja sosiaaliset ongelmat. Konstruktionistinen näkökulma. Helsinki: Sosiaaliturvan keskusliitto.

Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi & Pösö, Tarja toim. (1995) Sosiaalityö, asiakkuus ja sosiaaliset ongelmat. Konstruktionistinen näkökulma. Helsinki: Sosiaaliturvan keskusliitto.

Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi & Pösö, Tarja toim. (1999) Constructing Social Work Practices. Aldershot: Ashgate.

Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (1999) Diskurssianalyysi liikkeessä. Tampere: Vastapaino.

Juhila, Kirsi (1994) Muistot resurssina. Entisten asunnottomien menneisyyspuheiden tarkastelua. Janus 2 (2), 164-177.

Juhila, Kirsi (1997) Sosiaalityö yliopistossa. Keväisten keskustelujen satoa. Janus 5 (2), 211-215.

Juhila, Kirsi (2000) Sosiaalityön luokittelu ja ohjeistaminen – ristiriidassa refleksiivisyyden kanssa? Janus 8 (2), 150-163.

- Juhila, Kirsi; Forsberg, Hannele & Roivainen, Irene toim. (2002) *Marginaalit ja sosiaalityö*. Jyväskylä: SoPhi.
- Karger, Howard (1999) *The Politics of Social Work Research*. *Research on Social Work Practice* 9 (1), 96-99.
- Karisto, Antti (1995a) *Sosiaalityö ristipaineissa*. *Janus* 3 (1), 49-54.
- Karisto, Antti (1995b) *Leena Eräsaari ja toisin väittelemisen taito*. Kirja-arvio Eräsaari, Leena (1995) *Janus* 3 (2), 200-203.
- Karisto, Antti (2001) *Janus Joensuuhun*. *Janus* 9 (4), 274-276.
- Karisto, Antti & Roos, J.P. (1995) *Paksu, sakea vai sankka, tiheä vai tiukka*. *Janus* 4 (2), 197-200.
- Karisto, Antti & Seppälä, Ulla-Maija (2000) *TEE SE! Sosiaalipolitiikan graduopas*. Helsinki: Helsingin yliopiston Sosiaalipolitiikan laitos, työraportteja – Working Papers 2/2000.
- Karjalainen, Pekka (1994) *Tutkimusmatka diskurssianalyysiin*. Kirja-arvio Jokinen, Juhila & Suoninen (1993) *Janus* 2 (2), 203-204.
- Karjalainen, Vappu (1996) *Verkostotrendiä tutkimassa*. *Janus* 4 (4), 395-400.
- Karvinen, Synnöve (1987) *Sosiaalityön ajolähtö*. *Sosiaalityön ohjausprojekti*. Helsinki: Sosiaalihalitus.
- Karvinen, Synnöve (1992) *Mary Richmond, G. H. Mead ja sosiaalityön teoria*. *Janus* , 60-74.
- Karvinen, Synnöve (1993) *Reflektiivinen ammatillisuus sosiaalityössä*. Teoksessa Granfelt, Riitta et al. (1993) *Monisärmäinen sosiaalityö*. Helsinki: Sosiaaliturvan keskusliitto.

Karvinen, Synnöve (1996) Sosiaalityön ammatillisuus modernista professionaalisuudesta refleksiiviseen asiantuntijuuteen. Kuopio: Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 34.

Karvinen, Synnöve (1997) Tekstuaalisen taikaa ja muutoksen koordinaatteja – historiasta suuntaa sosiaalityön murrokseen. Kirja-arvio Satka (1995). Janus 5 (3), 344-346.

Karvinen, Synnöve (1999a) Tanssiharjoituksia tulevaisuuteen. Kirja-arvio Mutka (1998). Janus 7 (2), 196-198.

Karvinen, Synnöve (1999b) Sosiaalityön tutkimuksen jännitekenttä. Janus 7 (4), 379-386.

Karvinen, Synnöve (2000) Sosiaalityön tutkimuksen metodologiset jännitteet. Teoksessa Karvinen, Synnöve, Pösö, Tarja ja Satka, Mirja toim. Sosiaalityön tutkimus. Jyväskylä: SoPhi.

Karvinen, Synnöve toim. (1993) Sosiaalityön eettiset jännitteet. Sosiaalityön vuosikirja 1993. Helsinki: Sosiaalityöntekijäin liitto r.y.

Karvinen, Synnöve et al. toim. (1990) Suomalainen sosiaalityö. Sosiaalipolitiikka 1990:2. Helsinki: Sosiaalipoliittinen yhdistys.

Karvinen, Synnöve; Pösö, Tarja & Satka, Mirja toim. (1999) Reconstructing social work research : Finnish methodological adaptations. Jyväskylä: SoPhi.

Karvinen, Synnöve; Pösö, Tarja & Satka, Mirja toim. (2000) Sosiaalityön tutkimus. Metodologisia suunnistuksia. Jyväskylä: SoPhi.

Karvinen, Synnöve & Meltti, Tero (2002) Vaikuttajuus ja vaikuttavuus kansainvälisessä sosiaalityökeskustelussa. Julkaisematon käsikirjoitus.

Kaukonen, Erkki (1987) Tiedeyhteisö ja tieteellinen kommunikaatio periferiassa. Teoksessa Lehti, Raimo & Häyry, Matti toim. Tiedeyhteisö – Onko sitä? Helsinki: Suomen Akatemia.

- Kazi, Mansoor; Mäntysaari, Mikko & Rostila, Ilmari (1997) Promoting the use of single-case designs: Social work experiences from England and Finland. *Research on Social Work Practice* 7 (3), 311-328.
- Keränen, Marja (1996) Tieteet retoriikkana. Teoksessa Palonen, Kari & Summa, Hilikka (1996) Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat. Tampere: Vastapaino.
- Kitzinger, Celia (1990) The Rhetoric Of Pseudoscience. Teoksessa Parker, Ian & Shotter, John toim. (1990) *Deconstructing Social Psychology*. London and New York: Routledge.
- Kivivuori, Janne (1992) Psykokulttuuri. Sosiologinen näkökulma arjen psykologisoitumisen prosessiin. Tampere: Hanki ja jää.
- Klein, Waldo & Bloom, Martin (1992) Studies of scholarly productivity in social work using citation analysis. *Journal of Social Work Education* 28 (3), 291-300.
- Kokkonen, Tuomo (1995) Asiakassuhde ja vuorovaikutus sosiaalialan modernisaatiossa. *Janus* 3 (1), 32-48.
- Kokkonen, Tuomo (1996) Sosiaalityön empiirinen konstruktio. Kirja-arvio Jokinen et al. toim. (1995). *Janus* 4 (2), 186-190.
- Kontio, Tomi (2000) Keväällä isä sai siivet. Helsinki: Tammi.
- Kornbeck, Jacob (1998) Researching Social Work Professionalisation in the Context of European Integration. *Social Work in Europe* 5 (3), 37-46.
- Koski, Tapio (1993) Kokemuksellinen eettisyys sosiaalityössä. *Janus* 1 (4), 71-77.
- Kovero, Seppo (1993) Valtiollisen sosiaalipolitiikan järkevää puolustusta. Kirja-arvio Raunio (1993). *Janus* 1 (4), 86-89.
- Kuhn, Thomas (1970) *The Structure of Scientific Revolutions*. (2nd ed.) Chicago: The University of Chicago Press.

Kurki, Leena (1998) Sosiaalipedagogiikka nuorisotyön kodiksi? Entäs sosiaalipedagogiikka ja sosiaalityö? – alustavia hahmotelmia. *Janus* 6 (4), 430-446.

Kuronen, Marjo (1994) Normaalit ongelmat ja ongelma asiakkaat. Etnografinen tarkastelu asiakkaiden ongelmien määrittelykäytännöistä äitiys- ja lastenneuvolatyössä. *Janus* 2 (4), 341-351.

Kuula, Arja (1999) Toimintatutkimus. Kenttätöitä ja muutospyrkimyksiä. Tampere: Vastapaino.

Kärki, Riitta (1987) Formaali tieteellinen kommunikaatio suomalaisessa tiedotustutkimuksessa. Analyysi tiedotusopillisten artikkeleiden lähteistä 1970-1984. Tampere: Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos.

Kärki, Riitta & Kortelainen, Terttu (1996) Johdatus bibliometriikkaan. Tampere: Informaatiotutkimuksen yhdistys.

Lehto, Juhani (1991) Juoppojen professionaalinen auttaminen. Helsinki: Sosiaali- ja terveyshallitus.

Leinonen, Anu (2001) Neuvotteluja perhevastuusta. Ikääntynyt asiakas ja sosiaalityöntekijä kohtaavat. *Janus* 9 (3), 211-232.

Ligon, Jan & Thyer, Bruce (1995) Academic affiliations of those published in social work journals: a productivity analysis, 1989-1993. *Journal of Social Work Education* 31 (3), 369-377.

Luostarinen, Heikki ja Väliverronen, Esa (1991) tekstinsyöjät – yhteiskuntatieteellisen kirjallisuuden lukutaidosta. Tampere: Vastapaino.

Luukkonen, Terttu (1990) Citations in the rhetorical, reward, and communication system of science. Tampere: Tampereen yliopisto.

- Makkonen, Sirkka & Rantalaiho, Ulla-Maija (1998) Taidokkaasti valoa hämääseen – sosiaalityöntekijöiden tuottamat määritykset lastensuojelun asiakkuudesta näkyviin. Kirja-arvio Heino (1997). *Janus* 6 (2), 235-240.
- Malinen, Tapio (2001a) Ajattelutankista uuteen terapiaan – ratkaisukeskeisen työtavan ja teorian kehityksestä osa 1. *Ratkes* 7 (2), 27-35.
- Malinen, Tapio (2001b) Ajattelutankista uuteen terapiaan – ratkaisukeskeisen työtavan ja teorian kehityksestä osa 2. *Ratkes* 7 (3), 27-37.
- Margolis, Joseph (1998) Objectivity as a Problem: An Attempt at an Overview. *ANNALS, AAPSS* 560, 55-68.
- Marin, Marjatta; Urponen, Kyösti & Uusitalo, Hannu (1994) Sosiaalityteet. Teoksessa Oksanen Antti toim. *Yhteiskuntatieteet Suomen Akatemiassa*. Helsinki: Suomen Akatemia.
- Matthies, Aila-Leena (1990) Arjen ja tieteen välissä. Sosiaalityön akatemisoitumisen tarkastelua. Teoksessa Karvonen, Synnöve et al. toim. *Suomalainen sosiaalityö. Sosiaalipolitiikka 1990:2*. Helsinki: Sosiaalipoliittinen yhdistys.
- Matthies, Aila-Leena (1993) Epävirallinen ja virallinen sosiaalityön modernisaatiossa. Teoksessa Granfelt, Riitta et al. *Monisärmäinen sosiaalityö*. Helsinki: Sosiaaliturvan Keskusliitto.
- Matthies, Aila-Leena; Närhi, Kati & Ward, Dave toim. (2001) *The Eco-social Approach in Social Work*. Jyväskylä: SoPhi.
- McLaren, Peter (2001) Rajakiistoja. Multikulttuurinen narratiivi, identiteetin rakentuminen ja kriittinen pedagogiikka postmodernissa Amerikassa. Teoksessa Aittola, Tapio & Suoranta, Juha toim. *Kriittinen pedagogiikka*. Tampere: Vastapaino.
- McLaren, Peter & Giroux, Henry (2001) Kirjoitusta marginaalista. Identiteetin, pedagogiikan ja vallan maantieteet. Teoksessa Aittola, Tapio & Suoranta, Juha toim. *Kriittinen pedagogiikka*. Tampere: Vastapaino.

- Metteri, Anna toim. (1996) Moniammatillisuus ja sosiaalityö. Sosiaalityön vuosikirja 1996. Helsinki: Sosiaalityöntekijäin liitto r.y.
- Mezirow, Jack (1995) Kriittinen reflektio uudistavan oppimisen käynnistäjänä. Teoksessa Mezirow, Jack et al. Uudistava oppiminen – kriittinen reflektio aikuiskoulutuksessa. Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Mutka, Ulla (1998) Sosiaalityön neljäs käänne. Asiantuntijuuden mahdollisuudet vahvan hyvinvointivaltion jälkeen. Jyväskylä: SoPhi 27.
- Mäki, Helmi (1988) Karavaani kulkee ja koirat haukkuu. Teoksessa Pitkäsillan pohjoispuolelta – periaatteista eri aatteista. Sosiaalihalitus 20v. Juhlakirja. Helsinki: Sosiaalihalitus.
- Mäki, Helmi (1998) Silmuista lehteen. Sosiaalityön, 1958-1968, perustamistausta. Janus 6 (1), 86-100.
- Mäki, Helmi (2000) Sosiaalityö versoo juurakosta. Sosiaalihuollon lehtoraatin alkuvaiheet Helsingin yliopiston sosiaalipolitiikan laitoksella. Janus 8 (4), 370-381.
- Mäntysaari, Mikko (1990) Suomalainen sosiaalityön tutkimus esittäytyy. Teoksessa Karvinen Synnöve et al. toim. Suomalainen sosiaalityö. Sosiaalipolitiikka 1990:2. Helsinki: Sosiaalipoliittinen yhdistys.
- Mäntysaari, Mikko (1991) Sosiaalibyrokratia asiakkaiden valvojana. Tampere: Vastapaino.
- Mäntysaari, Mikko (1993a) Eettinen relativismi ja sosiaalityö. Janus 1 (1), 79-88.
- Mäntysaari, Mikko (1993b) Onko relativisteja olemassa? Janus 1 (4), 81-82.
- Mäntysaari, Mikko (1995) Onko sosiaalityö menettänyt kohteensa? Janus 3 (3), 298-306.
- Mäntysaari, Mikko (1999) Sosiaalityön tutkimuksen suuntaamisesta. Janus 7 (4), 355-366.

- Mönkkönen, Kaarina (2001) Ammatillinen vuorovaikutustietoisuus asiakaskeskeisyyden ja dialogisuuden jännitteissä. *Janus* 9 (2), 122-140.
- Nentwich, Michael (2001) (Re-)De-Commodification in Academic Knowledge Distribution? *Science Studies* 14 (2), 21-42.
- Noro, Arto (2000) Aikalaisdiagnoosi sosiologisen teorian kolmantena lajityyppinä. *Sosiologia* 37 (4), 321-329.
- Nowotny, Helga; Scott, Peter & Gibbons, Michael (2001) *Re-Thinking Science. Knowledge and the public in an age of uncertainty*. Cambridge: Polity Press.
- Oranen, Mikko (1997) ”Semmonen pikkunen huoli”. Diskurssianalyttinen tutkimus lastensuojelun arviointikeskusteluista. *Janus* 5 (1), 3-25.
- Palonen, Kari (1988) *Tekstistä Politiikkaan – Johdatusta tulkintataitoon*. Tampere: Vastapaino.
- Palonen, Kari & Summa, Hilikka toim. (1996) *Pelkkää retoriikkaa. Tutkimuksen ja politiikan retoriikat*. Tampere: Vastapaino.
- Parker, Ian & Shotter, John toim. (1990) *Deconstructing Social Psychology*. London and New York: Routledge.
- Persson, Olle; Luukkonen, Terttu & Hälikkä, Sasu (2000) *A Bibliometric Study of Finnish Science*. Espoo: VTT.
- Perttula, Katariina (1995) Kunnalliset vaikuttajat ja palvelujen arviointi. Ostopalvelujen ja maksujen monet merkitykset sosiaali- ja terveystalouden kehittämisessä. *Janus* 3 (1), 153-167.
- Petrelus, Päivi & Auvinen, Anja (2002) *Sosiaalityöntekijän muistot subjektivoitumistarinoina*. Julkaisematon käsikirjoitus.

Power, Michael (1997) *The Audit Society. Rituals of Verification*. Oxford: Oxford University Press.

Pulkkinen, Tuija (1998) *Postmoderni politiikan filosofia*. Helsinki: Gaudeamus.

Pösö, Tarja (1993) *Kolme koulukotia*. Tampere: Tampereen yliopisto.

Rajavaara, Marketta (1993) Tuliko tutkivasta sosiaalityöstä mitään? *Janus* 1 (1), 26-32.

Raunio, Kyösti (1993) *Yhteiskunta, sosiaalipolitiikka ja sosiaalityö*. Turku: Turun yliopisto.

Raunio, Kyösti (1996) Tutkimuksen kätkeytyä olettamuksia paljastamassa. Kirja-arvio Slife & Williams (1995). *Janus* 4 (4), 429-432.

Raunio, Kyösti (1999) *Positivismi ja ihmistiede. Sosiaalitutkimuksen perustat ja käytännöt*. Helsinki: Gaudeamus.

Raunio, Kyösti (2000a) *Sosiaalityö murroksessa*. Helsinki: Gaudeamus.

Raunio, Kyösti (2000b) Jälkipositivismi, konstruktionismi ja monet tiet sosiaalityön tiedonmuodostuksessa. *Janus* 8 (4), 321-339.

Raunio, Kyösti (2001) Sosiaalityön tutkimuksen uusi suunta? *Yhteiskuntapolitiikka* 66 (5), 501-505.

Ritala-Koskinen, Aino et al. (2002) *Onnistumisia lastensuojelussa*. Julkaisematon käsikirjoitus.

Roivainen, Irene (1999) Ongelmalähiöstä sosiaalityön kentiksi. *Janus* 7 (3), 224-235.

Roos, J.P. (1987) *Suomalainen elämä. Tutkimus tavallisten suomalaisten elämänkerroista*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Roos, J.P. (1993) Empatian ja akateemisen arvioinnin ongelmista. *Janus* 1 (2), 12-13.

Roos, J.P. (2001) Baby Boomerit riesana. Teoksessa Tuija Lindqvist et al. (toim.) Sattumuksia Antti Kariston kanssa. Helsinki: Palmenia-kustannus.

Rosenberg, Alex (2000) Philosophy of Science. A contemporary introduction. London & New York: Routledge.

Rostila, Ilmari (1993) Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijän ja asiakkaan identiteetit kohtaamisen alussa. Janus 1 (4), 31-48.

Rostila, Ilmari (1997) Keskustelu sosiaaliluukulla. Lectio. Janus 5 (3), 327-336.

Rostila, Ilmari & Mäntysaari, Mikko (1997) Tapauskohtainen arviointi sosiaalityössä – menetelmän rajat ja mahdollisuudet. Janus 5 (4), 398-415.

Saaristo, Kimmo (2000) Avoin asiantuntijuus : ympäristökysymys ja monimuotoinen ekspertiisi. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Saarnio, Pekka (1993a) Miksi en enää käy jatkokoulutusseminaarissa. Janus 1 (1), 17-19.

Saarnio, Pekka (1993b) ”Saarnion tapauksesta” Janus 1 (3), 93. (Toimituksen lyhentämä versio.)

Saarnio, Pekka (1993c) ”Saarnion tapauksesta” Janus 1 (4), 83.

Saarnio, Pekka (1993d) Kokeellinen tutkimus sosiaalityön taitojen kehittymisestä. Janus 1 (4), 49-60.

Saarnio, Pekka (1999) Onko sosiaalityöntekijällä väliä? Janus 7 (4), 387-396.

Saarnio, Pekka & Mäntysaari, Mikko (2000) Tutkimus päihdehuollon terapeuttien arvioinnissa käytettävistä menetelmistä. Janus 8 (4), 356-369.

Satka, Mirja (1993) Kehittääkö kehittäminen? Kirja-arviot Arnkil (1992) ja Rauhala (1991). Janus 1 (1), 107-109.

Satka, Mirja (1994) Sosiaalinen työ peräänkatsojamiehestä hoivayrittäjäksi. Teoksessa Jaakkola, Jouko; Pulma, Panu; Satka, Mirja & Urponen, Kyösti. Armeliaisuus, yhteisöapu, sosiaaliturva. Suomalaisen sosiaalisen turvan historia. Helsinki: Sosiaaliturvan keskusliitto.

Satka, Mirja (1995) Making Social Citizenship. Conceptual practices from the Finnish Poor Law to professional social work. Jyväskylä: SoPhi.

Satka, Mirja (1996) Teksteistä, toimijoista ja vallasta sosiaalityön historiassa. *Janus* 4 (1), 56-61.

Satka, Mirja (1997) Sosiaalityö arjessa – ydinkysymysten äärellä. Teoksessa Viialainen, Riitta & Maaniittu, Maisa toim. “Tehdä itsensä tarpeettomaksi?” Sosiaalityö 1990-luvulla. Helsinki: Stakes.

Satka, Mirja (1998) Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön uudelleenorganisoiduista suhteista. *Janus* 6 (2), 192-199.

Satka, Mirja (1999) Tasavertaistuvaa tiedontuotantoa kohti? Sosiaalityön tutkimuksen lähtökohdista. *Janus* 7 (4), 373-378.

Satka, Mirja (2000a) Myöhäismodernin haasteet ja sosiaalityön ammatillinen erikoistumiskoulutus. *Janus* 8 (2), 182-197.

Satka, Mirja (2000b) Käsitteellistyneet käytännöt sosiaalityön teoretisoinnin välineenä. Teoksessa Karvinen, Synnöve; Pösö, Tarja & Satka, Mirja toim. (2000) Sosiaalityön tutkimus. Metodologisia suunnistuksia. Jyväskylä: SoPhi.

Satka, Mirja & Karvinen, Synnöve (1999) The contemporary reconstruction of Finnish social work expertise. *European Journal of Social Work* 2 (2), 119-129.

Schwandt, Thomas A. (1994) Constructivist, Interpretivist Approaches to Human Inquiry. Teoksessa Denzin Norman K. & Lincoln Yvonna S. (ed.) (1994) *Handbook of Qualitative Research*. Thousand Oaks, London and New Delhi: SAGE Publications.

Shaw, Ian & Shaw, Alison (1997) Keeping social work honest: evaluating as profession and practice. *British Journal of Social Work* 27, 847-869.

Simpura, Jussi (1998) Poliitiikka piiloutuu, valta verhoutuu. *Yhteiskuntapolitiikka* 63 (1), 50-60.

Simpura, Jussi (1999) Sosiaalipoliitiikka piiloutuu, sosiaalivalta verhoutuu. *Janus* 7 (1), 5-21.

Smith, Dorothy E. (1988) *The Everyday World as Problematic. A feminist sociology of knowledge.* Oxford: Open University Press/ Milton Keynes.

Smith, Dorothy E. (1989) *Sociological theory. Methods of writing patriarchy.* Teoksessa Ruth A. Wallace toim. *Feminism and Sociological Theory.* Newbury Park, London & New Delhi: Sage Publications.

Smith, Dorothy E. (1990a) *The conceptual practices of power. Feminist sociology of knowledge.* Boston: Northeastern University Press.

Smith, Dorothy E. (1990b) *Texts, Facts and Femininity. Exploring the relations ruling.* London & New York: Routledge.

Smith, Dorothy E. (1999) *Writing the Social – Critique, Theory, and Investigations.* Toronto, Buffalo and London: University of Toronto Press.

Sokal, Alan & Bricmont, Jean (1998) *Intellectual impostures. Postmodern philosophers' abuse of science.* London: Profile Books.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö (2000) *Sosiaalialan osaamiskeskus.*

Opetussosiaalikeskustyöryhmän muistio. Helsinki: Sosiaali- ja Terveystieteiden ministeriö, Työryhmämuistioita 2000:24.

SOSNET (2002) *Ammatillinen lisensiaatintutkinto.* Viitattu 1.2.2002.

<http://www.urova.fi/home/sosnet/lisensi.htm>

Stakes (2002a) *FinSoc esittely.* Viitattu 1.2.2002. <http://www.stakes.fi/palvelut/finsoc/>

Stakes (2002b) Yhteiskuntapolitiikka. Viitattu 4.4.2002. <http://www.stakes.fi/yp/>

Suoninen, Eero (2000) Ammattiauttajat ja tutkijat dialogissa. Teoksessa Jokinen, Arja & Suoninen, Eero toim. Auttamistyö keskusteluna. Tutkimuksia sosiaali- ja terapiatyön arjesta. Tampere: Vastapaino.

Tedre, Silva (2001) Hoiva ja ruumiillisuus. Janus 9 (3), 178-188.

Toikko, Timo (1997) Psykososiaalinen lähestymistapa sosiaalityössä. Janus 5 (2), 169-188.

Törrönen, Maritta (2000) Elämistila – elävä paikka. Janus 8 (3), 266-280.

Töttö, Pertti (2000) Pirullisen positivismin paluu. Laadullisen ja määrällisen tarkastelua. Tampere: Vastapaino.

Töttö, Pertti (2001) Olisiko syytä tutkia myös sosiaalisten ongelmien syitä ja sosiaalityön vaikutuksia? Janus 9 (4), 312-330.

Ukkonen, Arja (2002) Kaakkois-Suomessa uskotaan. Osaamiskeskus jäsentää sosiaalityötä. Sosiaalityöntekijä 1/2002.

Uusikylä, Petri (1997) Lastensuojeluverkostot. Verkostoanalyysi kahden kunnan yhteistyörakenteista lastensuojelun päätöksenteossa. Janus 5 (3), 271-294.

Valtioneuvosto (2002) Valtioneuvoston asetus sosiaalityön neuvottelukunnasta. Viitattu 4.4.2002. <http://www.finlex.fi/pdf/sk/02/vihko016.pdf>

Vornanen, Riitta & Hämäläinen, Juha (1998) Kriittisten tapahtumien menetelmä ja organisaatiot. Janus 6 (1), 204-216.

Weckroth, Klaus (1992) Mustavalkoista sosiaalipsykologiaa. Tampere: Vastapaino.

Woolgar, Steve toim. (1988) Knowledge and Reflexivity. New Frontiers in the Sociology of Knowledge. London, Newbury Park, Beverly Hills and New Delhi: SAGE Publication.

Ylijoki, Oili-Helena (1998) Akateemiset heimokulttuurit ja noviisien sosiaalisaatio. Tampere: Vastapaino.

Ylikoski, Petri (1998) Tiedeyhteisö tieteellisen tiedon subjektina. Teoksessa Kotkavirta, Jussi ja Laitinen, Arto (toim.) YHTEISÖ – Filosofian näkökulmia yhteisöllisyyteen. Jyväskylä: SopHi.

Ylikoski, Petri (2001) Tieteellinen menetelmä? Viitattu 30.11.2001

<http://www.helsinki.fi/~pylikosk/torus/42.html>

Yliruka, Laura (2000) Sosiaalityön itsearviointi ja hiljainen tieto. Helsinki: Stakes.

Ziman, John (2000) Real Science. What it is, and what it means. Cambridge: Cambridge University Press.

Liitteet

LIITE 1 Tutkimusaineisto.

Tavallisten lähdeluettelotietojen jälkeen tulevat kirjoittajan taustoja tarkentavat tiedot, joita olen käyttänyt tutkimusaineiston määrällisessä kuvailussa. Tarkentavien tietojen järjestys:

Kirjoituksen tyyppi: A – artikkeli, K – katsaus ja KA – kirja-arvio.

Kirjoittajan taustayhteisö: HY – Helsingin yliopisto, JOY – Joensuun yliopisto, JY – Jyväskylän yliopisto, KY – Kuopion yliopisto, LY – lapin yliopisto, TAY – Tampereen yliopisto, TY – Turun yliopisto, ÅA – Åbo Akademi, Ulko – Ulkomaiset yliopistot, Tutlai – Kotimaiset yliopistojen ulkopuoliset tutkimuslaitokset, Muu – Muu taustayhteisö.

Oppiarvo: esimerkiksi YTT – Yhteiskuntatieteiden tohtori.

Ammatti: esimerkiksi tut – tutkija tai sos.tt – sosiaalityöntekijä.

Sukupuoli: N – Nainen ja M – Mies.

Aaltonen, Elli (1994) Sosiaalityön vaikuttavuuden arvioinnista. Kirja-arvio Cheetman, Fuller, McIvor & Peth (1992) *Janus* 2 (3), 320-322. KA, Muu, YTL, lääninsosiaalitarkastaja, N.

Aaltonen, Elli (1997a) Mukavat, mukautuvat sosiaalijohtajat. Kirja-arvio Niiranen (1994). *Janus* 5 (1), 98-100. KA, Muu, YL lääninsosiaalitarkastaja, N.

Aaltonen, Elli (1997b) Johtajuusroolien muutokset kunnan sosiaalitoimessa. *Janus* 5 (3), 295-314. A, Muu, ? ei ole titteliä Januksessa, lääninsosiaalitarkastaja, N.

Arnkil, Erik (Tom) (1992) Sosiaalityön resonanssi. *Janus* , 10-14. K, Tutlai, YTT tut, M.

- Arnkil, Erik (1993) Antiemansipaation piilostrategi vastaa. Kommentti kirja-arvosteluun ”Kehittääkö kehittäminen”? Kaksi näkökohtaa, Janus 1/93. Janus 1 (2), 57-60. KA, Tutlai, YTT tutkija, M.
- Arnkil, Tom Erik (1997) Miten käy jos pyytää rahaa fattalla? Kirja-arvio Rostila (1997). Janus 5 (4), 489-492. KA, HY, YTT prof, M.
- Eräsaari, Leena (1994) Millainen tekotuote etnografia on? Janus 2 (4), 362-372. K, JY, YTL yass, N.
- Eräsaari, Risto (1996) Kirja-arvio Karvinen (1996). Janus 4 (4), 437-438. KA, JY, VTT prof, M.
- Eskola, Marjatta (1998) Heijastuksia. Kirja-arvio Viialainen & Maaniittu toim. (1997). Janus 6 (2), 250-252. KA, Muu, VTL, vanhatekijä, N.
- Eskonen, Inkeri (2001) Miten lapset kertovat läheisiin suhteisiin liittyvästä väkivallasta? Lasten terapiaryhmässä käyttämien kerrontatapojen analyysi. Janus 9 (1), 22-39. A, TAY, YTM PsM tut, N.
- Forsberg, Hannele (1992) Perheellisten asiakkuus naisten ongelma? Kirja-arvio Rajavaara (1991:sta). Janus 0, 81-83. KA, TAY, YTK tut.ass, N.
- Forsberg, Hannele (1996a) Rahaa sukupuolen ja perheaseman perusteella? Kirja-arvio Kullberg (1994). Janus 4 (1), 75-77. KA, TAY, YTL ass, N.
- Forsberg, Hannele (1996b) Mikä on tietoa lastensuojelussa? Nonverbaalisen tunnetiedon verbalisointiharjoitus. Janus 4 (4), 381-394. A, TAY, YTL ass, N.
- Forsberg, Hannele (1998) Lapsuuden merkityskerroksia raaputtamassa. Kirja-arvio Gittins (1998). Janus 6 (4), 463-465. KA, TAY, YTT ass, N.
- Forsberg, Hannele (2001) ”Palaverin päätyttyä pihisimme vihasta.” Väkipalalta, auttajat ja kirjoitetut tunteet. Janus 9 (1), 3-21. A, TAY, YTT yass, N.

- Forsberg, Hannele & Juhila, Kirsi (1999) Sosiaalityön ammattikäytännöt ja tutkimustieto. *Janus* 7 (4), 367-372.
- Forsberg, Hannele, Kuronen, Merja & Ritala-Koskinen, Aino (1992) Feministinen sosiaalityö – kysymyksiä ja uusia kysymyksiä. *Janus* , 3-9. K, 3*TAY, YTK tut.ass, YTK tut, YTK tut, 3*N
- Gordon, Tuula (1994) Tytöt, pojat ja pahantapaisuus. Kirja-arvio Pösö (1993) *Janus* 2 (1), 69-71. KA, HY, Ph.D. ass, N.
- Granfelt, Riitta (1996) Kodittomat naiset – uusia asunnottomia? Kirja-arvio Järvinen (1993). *Janus* 4 (1), 73-75. KA, HY, YTL leh, N.
- Granfelt, Riitta (1998) Miten kertoa naisten kodittomuudesta? *Janus* 6 (4), 458-462. K, HY, VTT leh, N.
- Granfelt, Riitta (1999) Vertauskuvallisuutta, mielikuvitusta ja viiniä sosiaalityön arkeen. Kirja-arvio Riikonen & Smith (1998). *Janus* 7 (1), 97-99. KA, HY, VTT leh, N.
- Haapola, Ilkka (1999) Kauanko toimeentulotukiasiakkuus kestää? Analyysi 1990-luvun alun uusista tuensaajista. *Janus* 7 (1), 43-64. A, HY, YTM suunnittelija, M.
- Hankaniemi, Seija & Paasio, Petteri (1995) Sosiaalityön psykokulttuurinen kerrostuma. *Janus* 3 (2), 168-179. K, Muu, VTM sos.tt, VTK sos.tt, N&M.
- Heino, Tarja (1997) Asiakkuuden hämäryys lastensuojelussa. *Lectio. Janus* 5 (3), 336-341. K, Tutlai, VTT tut, N.
- Hoikkala, Tommi & Simpura, Jussi (1997) Missä maailma syntyy? Mikrotason määrittelykäytännöt puntarissa. Kirja-arvio Jokinen & Juhila (1996). *Janus* 5 (2), 233-235. KA, HY, VTT tut, Tutlai, VTT&FK prof, 2*M.
- Holmila, Marja (1994) Lahti-projekti. Paikallistoimintaa ja tutkimusta päihdehaittojen ehkäisemiseksi. *Janus* 2 (4), 393-398. K, Tutlai, VTT tut, N.

- Hurtig, Johanna & Laitinen, Merja (2000) Kohtalokas kolmio. Perhe, paha ja asiantuntijat. *Janus* 8 (3), 249-265. A, LY, 2*tut, N.
- Husso, Marita & Kaskisaari, Marja (1995) Ongelmia elämässä, eroja terapioissa. Kirja-arviot Burstow (1992) ja de Shazer (1995). *Janus* 3 (4), 472-474. KA, JY, YTM tut, YTL yass, 2*N.
- Hänninen, Jorma (1993) Sosiaalityön kentät. Kirja-arviot Virtanen, Petri (1992) ja Siiriäinen, Inger (1992). *Janus* 1 (3), 72-75. KA, JY, YTL ass, M.
- Hänninen, Jorma (1994) Sosiaalityön reflektiivinen hetki. Kirja-arvio Granfelt et al. (1993) *Janus* 2 (2), 196-200. KA, JY, YTL ass, M.
- Jokinen, Arja (1996) Asunnottomat miehet ja kodittomat naiset. Asunnottomuuden sukupuolisisidonnaiset tulkinnat. *Janus* 4 (2), 97-117. A, TAY, YTL tut, N.
- Jokinen, Arja (1997) Asunnottomuuspuheiden kulttuurinen virta. *Janus* 5 (1), 73-75. K, TAY, YTT tut, N.
- Jokinen, Arja (1998) Ymmärrettävää sosiologiaa, sosiologista ymmärrettävyyttä? Kirja-arvio Sulkunen & Törrönen toim. (1997). *Janus* 6 (3), 363-365. KA, TAY, YTT tutkija, N.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (1993) Diskurssianalyysistä sosiaalisen muutoksen tutkimisen metodi? Kirja-arvio Fairclough (1992). *Janus* 1 (1), 119-121. KA, 2*TAY, YTL tut, YTL ass, 2*N.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (1997) Argumentteja yhdessä tekemiselle. *Janus* 5 (1), 79. K, 2*TAY, YTT tut, YTT yass, 2*N.
- Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Roivainen, Irene (1993) Kukapa meistä haluaisi olla eettinen relativisti? *Janus* 1 (2), 8-11. K, 3*TAY, YTL tut, YTL ass, YTL tut, 3*N.
- Jokinen, Eeva (1998) Keskustelua. *Janus* 6 (2), 188-191. PK, JY, YTT ass, N.
- Juhila, Kirsi (1992) Asuntolan naiset. Kirja-arvio Granfelt (1992). *Janus* 0, 89-91. KA, TAY, YTL ass, N.

Juhila, Kirsi (1994) Muistot resurssina. Entisten asunnottomien menneisyyspuheiden tarkastelua. *Janus* 2 (2), 164-177. A, TAY, YTL ass, N.

Juhila, Kirsi (1996) Opastusta laadulliseen tutkimukseen. Kirja-arviot Marshall & Rossman (1995) ja Rubin & Rubin (1995). *Janus* 4 (1), 85-87. KA, TAY, YTL yass, N.

Juhila, Kirsi (1997a) Asunnottomuus ja tuttujen argumenttien ketju. *Janus* 5 (1), 76-78. K, TAY, YTT yass, N.

Juhila, Kirsi (1997b) Sosiaalityö yliopistossa. Keväisten keskustelujen satoa. *Janus* 5 (2), 211-215. K, TAY, YTT yass, N.

Juhila, Kirsi (2000) Sosiaalityön luokittelu ja ohjeistaminen – ristiriidassa refleksiivisyyden kanssa? Refleksiivisen sosiaalityön aika? *Janus* 8 (2), 150-163. K, TAY, YTT prof, N.

Juhila, Kirsi (2001) Sosiaalityön kaksi vaihtoehtoa. Kirja-arvio Jordan & Jordan (2000). *Janus* 9 (3), 265-267. KA, TAY, YTT prof, N.

Kangas, Olli (2000) Mitä sosiaalityön koulutuksessa oikein tapahtuu? *Janus* 8 (4), 412-413. K, TY, prof, M.

Karisto, Antti (1995a) Sosiaalityö ristipaineissa. *Janus* 3 (1), 49-54. K, HY, VTT prof, M.

Karisto, Antti (1995b) Leena Eräsaari ja toisin väittelemisen taito. Kirja-arvio Eräsaari, Leena (1995) *Janus* 3 (2), 200-203. KA, HY, VTT prof, M.

Karisto, Antti (1999a) Uusia tuulia sosiaalityön koulutuksessa. *Janus* 7 (2), 113-115. K, HY, VTT prof, M.

Karisto, Antti (1999b) Keskustelua sosiaalityön tutkimuksesta. *Janus* 7 (4), 352-354. K, HY, VTT prof, M.

Karisto, Antti (2000) Mitä sosiaalityön koulutuksessa oikein tapahtuu. *Janus* 8 (4), 414-416. K, HY, VTT prof, M.

Karisto, Antti & Roos, J.P. (1995) Paksu, sakea vai vankka, tiheä vai tiukka? Thick descriptionin kääntämisestä. *Janus* 3 (2), 197-199. K, HY, VTT prof, VTT prof, 2*M.

Karjalainen, Pekka (1994) Tutkimusmatka diskurssianalyysiin. Kirja-arvio Jokinen, Juhila & Suoninen (1993) *Janus* 2 (2), 203-204. KA, Muu, YTK sos.tt, M.

Karjalainen, Vappu (1996) Verkostotrendiä tutkimassa. *Janus* 4 (4), 395-400. K, Tutlai, VTT tut, N.

Karjalainen, Vappu (1997) Jäsennyksiä yhteistyön avaruuteen. Kirja-arvio Metteri toim. (1996). *Janus* 5 (4), 473-476. KA, Tutlai, VTT tut, N.

Karvinen, Synnöve (1992) Mary Richmond, G. H. Mead ja sosiaalityön teoria. *Janus* , 60-74. A, KY, VTK leh, N.

Karvinen, Synnöve (1995) Läpikotaisin reflektoitu ammatillisuus. Kirja-arvio Yelloly & Henkel toim. (1995) *Janus* 3 (4), 465-467. KA, KY, YTL leh, N.

Karvinen, Synnöve (1997) Tekstuaalisen taikaa ja muutoksen koordinaatteja – historiasta suuntaa sosiaalityön murrokseen. Kirja-arvio Satka (1995). *Janus* 5 (3), 344-346. KA, TY, YTT? uupuu Januksessa leh, N.

Karvinen, Synnöve (1999a) Tanssiharjoituksia tulevaisuuteen. Kirja-arvio Mutka (1998). *Janus* 7 (2), 196-198. KA, HY, ? prof, N.

Karvinen, Synnöve (1999b) Sosiaalityön tutkimuksen jännitekenttä. *Janus* 7 (4), 379-386.

Kokkonen, Tuomo (1993) Sosiaalialan hoivaromantiikkaa. Kirja-arvio Metteri & Rauhala toim. 1993. *Janus* 1 (4), 99-101. KA, JY, YTK tun.opp, M.

Kokkonen, Tuomo (1994) Abstraktia etiikkaa? Kirja-arvio Karvinen toim. (1993) *Janus* 2 (1), 66-69. KA, JY, YTK tun.opp, M.

- Kokkonen, Tuomo (1995) Asiakassuhde ja vuorovaikutus sosiaalialan modernisaatiossa. Janus 3 (1), 32-48. A, JY, YTK leh, M.
- Kokkonen, Tuomo (1996) Sosiaalityön empiirinen konstruktio. Kirja-arvio Jokinen et al. toim. (1995). Janus 4 (2), 186-190. KA, JY, YTL leh, M.
- Koski, Tapio (1993) Kokemuksellinen eettisyys sosiaalityössä. Janus 1 (4), 71-77. K, FL & YTK sos.tt, M.
- Koskinen, Simo (1997) Sosiaalipalvelujen kehitys tutkimuksen kohteena. Kirja-arvio Rauhala (1996). Janus 5 (2), 228-230. KA, LY, YTT prof, M.
- Kovero, Seppo (1993) Valtiollisen sosiaalipolitiikan järkevää puolustusta. Kirja-arvio Raunio (1993). Janus 1 (4), 86-89. KA, JOY, YTL leh, M.
- Kovero, Seppo (1995) Kuinka casework ylitetään. Kirja-arvio Barber (1991). Janus 3 (2), 218-219. KA, JOY, YTL leh, M.
- Kröger, Teppo (1996) Väkivaltaiset miehet sosiaalihuollon näyttämöllä. Kirja-arvio Pringle (1995). Janus 4 (3), 315-317. KA, TAY, YTM tut, M.
- Kurki, Leena (1998) Sosiaalipedagogiikka nuorisotyön kodiksi? Entäs sosiaalipedagogiikka ja sosiaalityö? – alustavia hahmotelmia. Janus 6 (4), 430-446. K, TAY, KT prof, N.
- Kuronen, Marjo (1994) Normaalit ongelmat ja ongelma asiakkaat. Etnografinen tarkastelu asiakkaiden ongelmien määrittelykäytännöistä äitiys- ja lastenneuvolatyössä. Janus 2 (4), 341-351. T, Ulko, YTL tut, N.
- Kuronen, Marjo (1996) Miten muuttaa miehiä. Kirja-arvio Cavanagh & Cree toim. (1996). Janus 4 (2), 197-199. KA, Ulko, YTL tut, N.
- Lehto, Juhani (1997) Sosiaalipalveluista, sosiaalipoliittisesti. Kirja-arvio Sipilä et al. (1996). Janus 5 (2), 226-228. KA, Tutlai, VTT kehittämisspäällikkö, M.

- Leinonen, Anu (2001) Neuvottelija perhevastuusta. Ikääntynyt asiakas ja sosiaalityöntekijä kohtaavat. *Janus* 9 (3), 211-232. A, JY, YTM suunnittelija, N.
- Lindqvist, Tuija (1995a) Kieli kateissa, kuilut kasvamassa? Ruotsin FORSAn 10-vuotissymposium Uumajassa 15.-17.9.1994. *Janus* 3 (1), 62-65. K, HY, VTL tut, N.
- Lindqvist, Tuija (1995b) Viimesijainen toimeentuloturva uudessa roolissa. Kirja-arvio Salonen (1994). *Janus* 3 (3), 320-322. KA, HY, VTM tut, N.
- Lindqvist, Tuija (1997) Näkymätöntä sosiaalityötä arvioimassa. Kirja-arvio Morén (1996). *Janus* 5 (4), 463-465. KA, HY, VTL tut, N.
- Lindqvist, Tuija (2001) Sosiaalityön tutkimus Tanskassa hakee uusia uomia. *Janus* 9 (1), 55-56. K, Tutlai, VTL tut, N.
- Makkonen, Sirkka & Rantalaiho, Ulla-Maija (1998) Taidokkaasti valoa hämärään – sosiaalityöntekijöiden tuottamat määrytykset lastensuojelun asiakkuudesta näkyviin. Kirja-arvio Heino (1997). *Janus* 6 (2), 235-240. KA, Muu, YTM sos.tt, LY, YTM leh, 2*N.
- Marin, Marjatta (1996) Vanhukset ja vanhustyö kiinnostavat. Kirja-arviot Koskinen (1993, 1994) ja Uutela & Ruth toim. (1994). *Janus* 4 (3), 302-304. KA, JY, YTT prof, N.
- Matthies, Aila-Leena (1992) Toimeentulosta 1990-luvun kansalaisoikeus? Kirja-arvio Lahtinen (1992). *Janus* 0, 85-87. KA, JY, YTL leh, N.
- Matthies, Aila-Leena (1995) Epävirallinen sektori – tutkimus ja politiikka. *Janus* 3 (1), 58-61. K, JY, YTT leh, N.
- Matthies, Aila-Leena & Nylund, Marianne (1998) Kolmas sektori – Rifkin-boomia vai jämäätkää tutkimusta? Kirja-arvio Kinnunen & Laitinen toim. (1998) *Janus* 6 (4), 467-470. KA, Ulko, YTT prof, HY, VM tut, 2*N.
- Metteri, Anna (1994) Sosiaalityön filosofiset periaatteet tarkasteluun. Kirja-arvio Reamer (1993) *Janus* 2 (3), 324-325. KA, TAY, YTK tut, N.

- Metteri, Anna (1995a) Sosiaalityön oppikirja kuntoutuksesta. Kirja-arvio Järvikoski (1994). Janus 3 (3), 316-317. KA, TAY, YTM yass, N.
- Metteri, Anna (1995b) Moniammatillinen yhteistyö tutkittuna ja koettuna. Kirja-arvio Owens et al. toim. (1995) Janus 3 (4), 468-470. KA, TAY, YTM tut, N.
- Metteri, Anna (1996) Laadullinen tapaustutkimus ja ainutkertaisuuden epistemologia. Kirja-arvio Stake (1995). Janus 4 (3), 313-315. KA, TAY, YTM tut, N.
- Mäki, Helmi (1998) Silmuista lehteen. Sosiaalityön, 1958-1968, perustamistausta. Janus 6 (1), 86-100. K, Muu, VTL vanhatekijä, N.
- Mäki, Helmi (2000) Sosiaalityö versoo juurakosta. Sosiaalihuollon lehtoraatin alkuvaiheet Helsingin yliopiston sosiaalipolitiikan laitoksella. Janus 8 (4), 370-381. K, Muu, VTL vanhatekijä, N.
- Mäntysaari, Mikko (1993a) Eettinen relativismi ja sosiaalityö. Janus 1 (1), 79-88. A, TAY, YTT yass, M.
- Mäntysaari, Mikko (1993b) Onko relativisteja olemassa? Janus 1 (4), 81-82. K, YTT prof, M.
- Mäntysaari, Mikko (1993c) Kaksi oppikirjaa sosiaalityön teoriasta ja käytännöstä. Kirja-arviot Payne (1991) & Coulshed (1992) Janus 1 (4), 97-99. KA, TAY, YTT prof, M.
- Mäntysaari, Mikko (1995) Onko sosiaalityö menettänyt kohteensa? Janus 3 (3), 298-306. K, Tutlai, YTT tutkimuspäällikkö, M.
- Mäntysaari, Mikko (1999) Sosiaalityön tutkimuksen suuntaamisesta. Janus 7 (4), 355-366.
- Mäntysaari, Mikko & Rostila, Ilmari (1997) Vaikutus tai kuolema? Janus 5 (4), 369-370. PK, Tutlai, YTT kehittämisspäällikkö, TAY, YTT ass, 2*M.
- Mönkkönen, Kaarina (2001) Ammatillinen vuorovaikutustietoisuus asiakaskeskeisyyden ja dialogisuuden jännitteissä. Janus 9 (2), 122-140. A, KY, YTL, N.

- Oranen, Mikko (1997) ”Semmonen pikkunen huoli”. Diskurssianalyttinen tutkimus lastensuojelun arviointikeskusteluista. *Janus* 5 (1), 3-25. A, Muu, PsM suunnittelija, M.
- Perttula, Katariina (1995) Kunnalliset vaikuttajat ja palvelujen arviointi. Ostopalvelujen ja maksujen monet merkitykset sosiaali- ja terveystalvelujen kehittämässä. *Janus* 3 (1), 153-167. A, JY, YTM tut, N.
- Peräkylä, Anssi (1993) Kielen käytön tutkimusta. Kirja-arviot Forsberg ym. (1991), Jokinen & Juhila (1991) ja Suoninen (1991?). *Janus* 1 (1), 115-117. KA, TAY, YTT ass, M.
- Piironen, Hannu (2001) Sosiaalityön modernit ja postmodernit tulkinnat. Suomalainen sosiaalityö sosiaalityöntekijöiden kirjoitusten valossa. *Janus* 9 (3), 247-264. K, TKK, YTL tut, M.
- Pohjola, Anneli (1993a) Asiakas tavallisena ihmisenä. Kirja-arvio Särkelä (1993). *Janus* 1 (3), 76-77. KA, LY, YTL tut, N.
- Pohjola, Anneli (1993b) Moninainen nainen. Kirja-arvio Langan & Lesley (1992) *Janus* 1 (4), 95-97. KA, LY, YTL tut, N.
- Pohjola, Anneli (1995) Tutkijan sitoumuksista. *Janus* 3 (1), 55-58. K, LY, YTT leh, N.
- Pohjola, Anneli (1997a) Psykososiaalinen ulottuvuus kuntoutuksessa. *Janus* 5 (3), 261-270. A, LY, YTT tut, N.
- Pohjola, Anneli (1997b) Evaluaatiotutkimuksen sidoksia. *Janus* 5 (4), 421-425. K, LY, YTT tut, N.
- Pohjola, Anneli (1999) Maailmoja syleilevä yleistiede? *Janus* 7 (4), 397-399.
- Pohjola, Anneli (2001) Näyteikkuna sosiaalityön tutkimukseen. Kirja-arvio Karvinen, Pösö & Satka toim. (2000). *Janus* 9 (2), 160-162. KA, LY, VTT, N.
- Pösö, Tarja (1994) Tutkimuksesta reflektiivisyyttä, käytännöstä subjektiivisuutta. Kirja-arvio Riessmann toim. (1994) *Janus* 2 (4), 414-416. KA, TAY, YTT yass, N.

Pösö, Tarja (1995) Lapsen parhaaksi, äidin syyksi. Kirja-arvio O'Hagan & Dillenburger (1995). Janus 3 (3), 334-335. KA, TAY, YTT yass, N.

Pösö, Tarja (1996) Lastensuojelun kaksi maailmaa: englantilaisen ja suomalaisen järjestelmän vertailua. Janus 4 (2), 169-178. K, TAY, YTT prof, N.

Pösö, Tarja (1998) Totuudet lasten suojelemisessa? Kirja-arviot Suomela toim. (1997) & McMahon (1998). Janus 6 (3), 370-372. KA, TAY, YTT prof, N.

Rajavaara, Marketta (1993) Tuliko tutkivasta sosiaalityöstä mitään? Janus 1 (1), 26-32. K, HY, YTL ass, N.

Rauhala, Pirkko-Liisa (1994) Sosiaalityön menetelmällisyydestä. Kirja-arvio Heiner et al. (1994) Janus 2 (4), 416-418. KA, TAY, YTL tut, N.

Raunio, Kyösti (1996) Tutkimuksen kätkeytyjä olettamuksia paljastamassa. Kirja-arvio Slife & Williams (1995). Janus 4 (4), 429-432. KA, TAY, VTT prof, M.

Raunio, Kyösti (2000) Jälkipositivismi, konstruktionismi ja monet tiet sosiaalityön tiedonmuodostuksessa. Janus 8 (4), 321-339. A, TAY, VTT prof, M.

Rautio, Pertti (1995) Ryhmäilmiötä ihmettelemässä. Kirja-arvio Jauhiainen & Eskola (1994). Janus 3 (4), 467-468. KA, KY, YTL tun.opp, M.

Roivainen, Irene (1994) Suomalainen lähiö. Sosiaalisia ongelmia vai kaupunkimaista asumista metsän keskellä? Janus 2 (2), 178-186. A, TAY, YTL tut, N.

Roivainen, Irene (1996) Kun verkostot välittävät. Kirja-arvio Matthies et al.toim. (1996). Janus 4 (2), 190-192. KA, TAY, YTL leh, N.

Roivainen, Irene (1999) Ongelmalähiöstä sosiaalityön kentiksi. Janus 7 (3), 224-235. A, TAY, YTT ass, N.

- Roivainen, Irene (2001) Liikkeessä olevaa diskurssianalyysia paikantamassa. Kirja-arvio Jokinen, Juhila & Suoninen (1999). Janus 9 (1), 68-71. KA, TAY, YTT, N.
- Roos, J.P. (1993) Empatian ja akateemisen arvioinnin ongelmista. Janus 1 (2), 12-13. PK, HY, VTT prof, M.
- Rostila, Ilmari (1993) Sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijän ja asiakkaan identiteetit kohtaamisen alussa. Janus 1 (4), 31-48. A, TAY, YTL ass, M.
- Rostila, Ilmari (1997a) Keskustelu sosiaaliluukulla. Lectio. Janus 5 (3), 327-336. K, TAY, YTT ass, M.
- Rostila, Ilmari (1997b) Yhdyskuntatyön vaikutuksen arvioinnin pitkä tie. Kirja-arvio Connell et al. (1995). Janus 5 (4), 465-468. KA, TAY, YTT ass, M.
- Rostila, Ilmari & Mäntysaari, Mikko (1997) Tapauskohtainen arviointi sosiaalityössä – menetelmän rajat ja mahdollisuudet. Janus 5 (4), 398-415. A, TAY, YTT ass, Tutlai, YTT kehittämispäällikkö, 2*M.
- Saarnio, Pekka (1993) Miksi en enää käy jatkokoulutusseminaarissa. Janus 1 (1), 17-19. K, TAY, YTT leh, M.
- Saarnio, Pekka (1993a) Noviisista ekspertiksi. Sosiaalityön taitojen yksilöllinen kehittyminen. Janus 1 (1), 89-98. A, TAY, YTT leh, M.
- Saarnio, Pekka (1993b) Ongelmia määrittelemällä vai määrittelemättä? Kirja-arvio Riikonen (1992). Janus 1 (3), 77-79. KA, TAY, VTT leh, M.
- Saarnio, Pekka (1993c) ”Saarnion tapauksesta” Janus 1 (3), 93. K, TAY, VTT, M.
- Saarnio, Pekka (1993d) Kokeellinen tutkimus sosiaalityön taitojen kehitymisestä. Janus 1 (4), 49-60. A, TAY, VTT leh, M.
- Saarnio, Pekka (1993e) ”Saarnion tapauksesta” Janus 1 (4), 83. K, TAY, VTT leh, M.

Saarnio, Pekka (1999) Onko sosiaalityöntekijällä väliä? *Janus* 7 (4), 387-396.

Saarnio, Pekka & Mäntysaari, Mikko (2000) Tutkimus päihdehuollon terapeuttien arvioinnissa käytettävistä menetelmistä. *Janus* 8 (4), 356-369. A, TAY, VTT & YTT, 2*M.

Salavuo, Kari (1995) Nuoren aikuisen kova elämänkulku. Kirja-arvio Pohjola (1994). *Janus* 3 (3), 318-319. KA, TY, VTT prof, M.

Satka, Mirja (1993) Kehittääkö kehittäminen? Kirja-arviot Arnkil (1992) ja Rauhala (1991). *Janus* 1 (1), 107-109. KA, JY, YTL leh, N.

Satka, Mirja (1994a) Ainoastaan muutos on pysyvää. *Janus* 2 (1), 54-56. K, JY, FL leh, N.

Satka, Mirja (1994b) Sosiaalityön tulevaisuus – onko sitä? Kirja-arviot Bamford (1990) ja Clarke toim. (1993) *Janus* 2 (3), 322-324. KA, JY, FL leh, N.

Satka, Mirja (1995) Sosiaalityön historian tutkimuksen helmi. Kirja-arvio Kunzel (1993) *Janus* 3 (2), 216-218. KA, JY, FL leh, N.

Satka, Mirja (1996) Teksteistä, toimijoista ja vallasta sosiaalityön historiassa. *Janus* 4 (1), 56-61. K, JY, FT leh, N.

Satka, Mirja (1997) Kovia kokeneesta selviytyjäksi. Kirja-arvio Claezon (1996). *Janus* 5 (1), 106-108. KA, JY, YTT leh, N.

Satka, Mirja (1998) Sosiaalipoliitiikan ja sosiaalityön uudelleenorganisoiduista suhteista. *Janus* 6 (2), 192-199. K, JY, YTT leh, N.

Satka, Mirja (1999a) Kirja-arvio Granfelt (1998). *Janus* 7 (1), 101-102. KA, JY, YTT tut, N.

Satka, Mirja (1999b) Tasavertaistuvaa tiedontuotantoa kohti? Sosiaalityön tutkimuksen lähtökohdista. *Janus* 7 (4), 373-378.

Satka, Mirja (2000) Myöhäismodernin haasteet ja sosiaalityön ammatillinen erikoistumiskoulutus. *Janus* 8 (29), 182-197. K, JY (Suomen Akatemia), YTT tut, N.

Sipilä, Jorma (1992) Hoivatyötä halvemmallalla. Tutkielma kotihoidon tuen periaatteista. Janus , 47-59. A, TAY, VTT prof, M.

Sipilä, Jorma (1995) Aikalaiskeskustelua epävirallisesta sektorista. Kirja-arvio Matthies (1994). Janus 3 (1), 84-86. KA, TAY, YTT prof, M.

Sipilä, Jorma (1996) Tuhoavatko sosiaali-insinöörit hoivatyön? Kirja-arvio Eliasson toim. (1996) Janus 4 (4), 428-429. KA, TAY, VTT prof, M.

Strandell, Harriet (1999) Kirja-arvio Forsberg (1998). Janus 7 (1), 104-106. KA, ÅA, VTT ass, N.

Suhonen, Heikki (1997) Hallitseva ja vaihtoehtoinen terapeutin keskustelutodellisuus. Kirja-arvio Jaatinen (1996). Janus 5 (3), 354-356. KA, TY, oppiarvo??? ei Januksessa, M.

Toikko, Timo (1997) Psykososiaalinen lähestymistapa sosiaalityössä. Janus 5 (2), 169-188. A, Muu, YTL yliopettaja, M.

Toikko, Timo (1998) Mary Richmond ja neljä keskustelua sosiaalityöstä. Janus 6 (4), 387-403. A, Muu, YTL yliopettaja, M.

Toikko, Timo (2000) Caseworkin koulukuntakiistan murtuminen. Helen Harris Perlmanin rooli tapauskohtaisen sosiaalityön kehittäjänä. Janus 8 (4), 340-355. A, Muu, YL yliopettaja, M.

Tulva, Taimi (1995) Viron sosiaalityö, työntekijä ja koulutus sosiaalipolitiikan kontekstissa. Janus 3 (3), 307-310. K, Ulko, YTT prof, N.

Törrönen, Maritta (1995) Kulkuriäiti ja elämän valssi. Janus 3 (2), 192-195. K, HY, VTL ass, N.

Törrönen, Maritta (2000a) Arkinen tutkimuskatse. Janus 8 (1), 80-83. K, HY, VTT, N.

Törrönen, Maritta (2000b) Elämistila – elävä paikka. Janus 8 (3), 266-280. A, HY, VTT, N.

Töttö, Pertti (2001) Olisiko syytä tutkia myös sosiaalisten ongelmien syitä ja sosiaalityön vaikutuksia? Janus 9 (4), 312-330. K, KY, VTT prof, M.

Uusikylä, Petri (1997) Lastensuojeluverkostot. Verkostanalyysi kahden kunnan yhteistyörakenteista lastensuojelun päätöksenteossa. Janus 5 (3), 271-294. A, HY, VTL ass, M.

Vaarama, Marja (1996) Sosiaalitaloudellinen näkökulma tuloksellisuuden tutkimukseen. Tuloksellisuuden tutkimuksen ajankohtaisuus. Janus 4 (1), 65-72. K, Tutlai, erikoistut, N.

Virjo, Ilkka (2000) Toimeentulotuen alikäytön laajuus ja syyt. Janus 8 (1), 28-44. A, TAY, YTM, M.

Vornanen, Riitta & Hämäläinen, Juha (1998) Kriittisten tapahtumien menetelmä ja organisaatiot. Janus 6(1), 204-216. K, KY, YTL tut.amanuessi, YTT prof, N&M.

LIITE 2 Enemmän kuin yhden kirjoituksen julkaisseet henkilöt.

Listassa julkaisujen määrä ja tyypit (A – artikkeli, K – katsaus ja KA – kirja-arvio) sekä yhteisjulkaisujen yhteydessä kirjoituskumppanit. Yhteensä 76 eri kirjoittajaa. 29 (38 %) henkilöllä enemmän kuin yksi julkaistu teksti.

10 Satka, Mirja 5KA 5K

8,83 Juhila, Kirsi 3,5KA 4,33K A (0,5K Forsberg, Hannele, 0,5KA 0,5KJokinen, Arja, 0,33KRoivainen, Irene

7,5 Saarnio, Pekka KA 4K 2,5A (0,5A Mäntysaari, Mikko)

7 Pohjola, Anneli 3KA 3K A

6,5 Mäntysaari, Mikko KA 3,5K 2A (0,5K 0,5A Rostila, Ilmari, 0,5A Saarnio, Pekka

39,83 (Viidellä eniten julkaisseella 25 % koko tutkimusaineistosta.)

5,83 Forsberg, Hannele 3KA 0,83K 2A (0,5K & Juhila, Kirsi, 0,33K Kuronen, Merja & Ritala-Koskinen, Aino)

5,5 Karisto, Antti 4,5K KA (0,5K Roos, J.P)

5 Karvinen, Synnöve 3KA A K

4,33 Jokinen, Arja A 1,88K 1,5KA (0,5KA 0,83K Juhila, Kirsi, 0,33K Roivainen, Irene

4,33 Roivainen, Irene 2KA 2A 0,33K (0,33K Jokinen, Arja, 0,33KJuhila, Kirsi

64,82 (Kymmenellä eniten julkaisseella 40,5% koko tutkimusaineistosta.)

4 Kokkonen, Tuomo 3KA A

4 Lindqvist, Tuija 2KA 2K

4 Metteri, Anna 4KA

4 Pösö, Tarja 3KA K

4 Rostila, Ilmari KA 1,5K 1,5A (0,5K 0,5A Mäntysaari, Mikko)

84,82 (Viidellätoista eniten julkaisseella 53 % koko tutkimusaineistosta.)

3 Aaltonen, Elli 2*KA A

3 Arnkil, Tom 2*KA K

3 Granfelt, Riitta 2KA K

3 Matthies, Aila-Leena 2KA K

3 Sipilä, Jorma 2KA A

99,82 (Kahdellakymmenellä eniten julkaisseella 62 % koko tutkimusaineistosta.)

3 Toikko, Timo 3A

3 Törrönen, Maritta 2K A

2,33 Kuronen, Marjo KA 1,33K (0,66K Forsberg, Hannele & Ritala-Koskinen, Aino)

2 Hänninen, Jorma 2KA

2 Kovero, Seppo 2KA

112,15 (Kahdellakymmenelläviidellä eniten julkaisseella 70 % koko tutkimusaineistosta.)

2 Karjalainen, Vappu KA K

2 Mäki, Helmi 2K

2 Raunio, Kyösti KA A

1,5 Roos, J.P. 1,5K (0,5K Karisto, Antti)

119,65 (Kahdellakymmenelläyhdeksällä eniten julkaisseella 75 % koko tutkimusaineistosta.)